

РАДЕЯ

ФИЗИОЛОГИЯ НА ДУХОВНАТА КУЛТУРА

ВСЕМИРНА

НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ПРОГРАМА

Книгата „Физиология на духовната култура” е единадесетата от поредицата „Езотерични записки”. Както и предходните книги тя е свързана с изпълнението на Всемирната научно-образователна програма.

Останалите книги са:

„Езотерични записки”,

„Пътят на човека”,

„Посланието на добродетелите”,

„Новото светоусещане”,

„Дванадесет без пет”,

„Пророчество или реалност”,

„Във времето на прехода”,

„Повелята на времето”,

„Размисли върху завета на цветните лъчи на светлината”,

„Силата на духа”.

© Радка Иванова – Радея, автор

Константин Златев, редактор

Издателство „Хрикер”, 2015

ISBN 978-954-349-041-7

e-mail: radeiasvetlina@abv.bg

www.dobrodeteli.com

*Всеки човек трябва да възприеме със
съзнанието си основните нравствени принципи,
ако иска високо развитият духовен свят да му
отвори вратите на познанието.*

*Сърдечна благодарност и признателност
на приятелите, които осигуриха
средствата за издаването и на тази книга!
Бъдете благословени за любовта и
всеотдайността,
във вашата духовна работа!*

Радея

ЗАЩО ФИЗИОЛОГИЯ?

Защо „Физиология на духовната култура“, а не например „Духовната култура – фактор за еволюцията на Живота“? Защото чрез своята функционалност духовната култура се превръща във фактор за еволюцията на Живота.

Физиологията е наука за функциите на жив организъм, за процесите, които стават в него и неговите части. Чрез нея можем да проследим жизнените явления и законите, по които те се управляват.

Духовната култура, представена и разгледана чрез знанието, получено от Всемирната научно-образователна програма, действа и се проявява като жив организъм. Нейната структура и функционалност съдействат на човешкия ум да възприема Света като необходимата среда за собственото си развитие и да опознава Живота като средство за укрепване и проява на човешката духовна същност. Духовната култура влияе пряко върху човешкото съзнание, ръководи неговата дейност и му помага да създава и гради благороден Живот.

Всемирната научно-образователна програма е систематизирано знание, взето от Божествената наука и адаптирано за човешкия ум, чрез което Висшите учители от Йерархията на Всемирното Бяло Братство работят с нас, земните хора. Създадена е Система за последователна духовна работа с населението на Земята. За да бъде осъществен този Замисъл, като съработници за неговото изпълнение са включени определи хора от всички краища на света.

Висшите Учители работят с Божествената наука, за да ни запознаят с основните Правила и Закони на

Сътворението. Те представят духовната култура като най-подходящата за човешкия ум възможност, чрез която той да участва в жизнено важните процеси, за съществуването и развитието на Живота. Част от Божествената наука, която систематично и достъпно за хората разглежда духовната култура, е записана в поредицата „Езотерични записки“, събрана в десет книги, плюс допълнителна информация, публикувана само в сайта dobrodeteli.com.

Съдържанието на настоящата книга представя интегралния принцип за практическо осмисляне и съзнателна работа с духовната култура. Като запознава в началото с анатомията и физиологията на духовната култура, текстът дава възможност на читателя да навлезе в същността на духовното познание, което служи като отправна точка за понататъшно цялостно опознаване на духовната култура като двигател за еволюцията на Живота.

„Физиология на духовната култура“ е синтез от цялостно представеното чрез Всемирната научно-образователна програма знание през последните 12 години. Особено полезни ми бяха лекциите от втората половина на 2013 и цялата 2014 г.

Благодаря на Висшите Учители за доверието и чудесната възможност, която ми беше дадена, да работя с това Знание.

Пожелавам на всеки, докоснал се до тази книга, да почувства голямата любов и загриженост, с които Божествения свят работи за нашето духовно ограмотяване.

Радея

ВЪВЕДЕНИЕ

В различните години на съществуване на човечеството духовната култура постига своето проявление на определени нива. Като направление за духовния живот и изобщо за живота в неговата цялост духовната култура е организирана в конкретно изградена от Създателя Програма. В нея е включено знание, което дава на човешкия ум най-необходимото за неговото просвещение и усъвършенстване.

С какво в материалния свят се свързва духовната култура? Най-вече с представата на хората за Висш Разум – Бог, и Неговата роля за формирането и развитието на Живота. И тъй като във времето представата на човека за Бога остава непълна и в голяма степен неправилна, все още не може да се получи необходимата яснота в организацията и проявлението на духовната култура според създадената Програма. Ролята на нейната съзидателна сила остава вън от ума и съзнанието на хората.

Целта на тази книга е да разгледа духовната култура съобразно изискванията, които съвременето поставя пред човешката личност. Ние няма да обсъждаме творческите умения, способности и постижения на човешкия ум и нивото на създадената от него духовна култура. От направеното изложение ще трябва да се получи информация за значението на конкретната връзка на човешката личност със знанията, на които е носител Направлението духовна култура – тази култура, която определя линията на Живота в Процеса на неговата еволюция.

АНАТОМИЯ И ФИЗИОЛОГИЯ НА ДУХОВНАТА КУЛТУРА

Правилното представяне на знанието, което се съдържа в Направлението духовна култура, изисква тя да бъде разгледана като жив организъм със своя анатомия и физиология.

Какво ни дава основание да приемем духовната култура като жив организъм?

Нейната структура, с динамично действащи процеси във и чрез частите (елементите) на този организъм; цялостната ѝ жизнена дейност, която е подчинена на строго специфични закони.

Тя е жив, активно работещ организъм, който е в непрекъсната връзка с променящата се среда. Нещо повече: духовната култура е фактор за промените, които настъпват в Живота, фактор, който предопределя еволюцията на Живота. Чрез действащите явления и процеси, които се извършват в резултат на влиянието на духовната култура върху човешкото съзнание, тя се превръща в двигател за еволюцията на Живота.

За да се запознаем с нея, ще трябва да имаме предвид елементите, които изграждат структурата ѝ; ще трябва да проследим нейните функции, чрез които тя постига формиране и развитие на човешката духовна същност; ще е необходимо да разгледаме аспектите на функционалност – явленията и процесите, – чрез които този жив организъм се явява съществена страна от еволюцията на Живота. Следователно ще трябва да имаме като презумпция **два основни дяла на Духовната култура, които взаимно се допълват и не могат да съществуват**

един без друг: духовната култура на човешката личност и духовната култура на обществото. Няма и не може да има еволюция на Живота без прякото влияние на Духовната култура в тази нейна цялост. Фундаментално значение има тук човешката личност. Тя е градивният елемент на обществото. Формирането на нейното отношение към духовната култура ще изгради и отношението на обществото към нея, в крайна сметка ще обнови обществения живот. Оттук и голямата необходимост от пълното осъзнаване ролята на личността за създаването на духовно организирано общество.

1. Човешката духовна същност

Човешката духовна същност служи като информационен източник на ума за неговата най-неотложна работа в условията на материалния свят. От духовната същност умът черпи информация, която му помага да се адаптира в условията на физическия свят, за да може да постига развитие. В зависимост от качеството на своето развитие умът постига съответните нива на съзнание.

Духовната същност на човека съхранява знания за наличието на Висша Разумна Сила, която е Създател на Сътворението; съхранява знания, които, най-общо казано, изграждат рамките на добродетелност, а добродетелността, вече приложена в Живота, насища пространството с енергията на добротворството. За да станат достъпни тези знания на човешкия ум в условията на земния живот, през който той периодично преминава, е необходимо да се активира Желанието. То е първична Сила на Сътворението и в различните форми на своето проявление съществува

като Сила на Създанието. В кратко изложение тук ще разгледаме последователността на неговата активност.

Чрез духовната същност на човека работи Силата на Създанието. Тя създава Сътворението и участва в неговата еволюция. И точно тук съществува изключително важният момент на сътворчеството между човешкото съзнание и Великото Съзнание. То е предвидено от Създателя, за да се развива и утвърждава непрекъснато Съществуващото и така чрез обновяване да се постига еволюция на Сътворението. За целта е необходимо пълното взаимодействие между Великото Съзнание и човешкото съзнание. В еволюционния процес на Сътворението Великото Съзнание съгражда и твори чрез Разума на Първичното Начало, а човешкото съзнание съгражда и твори чрез разума на своето генетично начало.

За да постигнат активност, Разумът на Първичното Начало и разумът на човешкото генетично начало осъществяват връзка с Идеята за Съзидателност. Това е вездесъщата, изначално съществуваща Идея, от която произлиза творческата активност на Създанието. Нейните творчески сили проникват във всичко съществуващо, за да могат да се проявят като градивни Сили на Сътворението. Идеята за Съзидателност е първото творение на Висшия Разум. В нея Той влага Своето Желание да създава Живот и творчески да го усъвършенства. Да уточним: Желанието на Висшия Разум да твори, да създава Живот е първопричина за възникването на Неговата творческа активност. Резултатът е Идеята за Съзидателност. Тя се превръща в действащо явление чрез Стремеза за Съвършенство. Стремезът към

Съвършенство е основна Цел на Сътворението и е главна Причина за неговата Еволюция.

Съвършенството е пулсираща, непрекъсната променяща се величина. При нея съдържанието и формата са в постоянно взаимодействие. Никога нищо не съществува като окончателно създадена структура. **Всичко сътворено подлежи на промяна. Всяка нова форма се изгълва с ново съдържание, което е придобито знание, наплатена информация в процеса на еволюцията. Неизменна остава само духовната същност на Сътворението. В нея е вложен духовно-нравственият идеал, който определя стойността на Съвършенството.**

От Идеята за Съзидателност Разумът на Първичното Начало и разумът на човешкото генетично начало получават Импулса за Деятелност*, но неговото проявление се постига в зависимост от различните степени на възприемането му. При Разума на Първичното Начало Импулсът за Деятелност се възприема безусловно, с целия потенциал на Идеята. Разумът на човешкото генетично начало усвоява само тази част от Импулса, която е способен да разпознае и възприеме.

Разумът на Първичното начало и разумът на човешкото генетично начало, като духовни същности, съдържат в своите структури изначалната Сила на Съзиданието. Това е Силата, която се проявява като Творческото начало за всичко Съществуващо; Силата, която вдъхва Живот на Идеята за Съзидателност, за да може тя да се проявява; Силата, която стои в основата на всичко сътворено.

В знанието, което ни дава Всемирната научно-образователната програма, се твърди, че Силата на Съзиданието създава единната основа на Сътворението. Това, което определя различието в съществуващите форми на живот, е съдържанието на информацията, която прониква във всяка частица. Съдържанието на информацията определя предназначението на Съществуващото.

Духовната същност на Разума на Първичното Начало има предназначението да съхранява знанието от и за цялата Вселена. Духовната същност на разума на човешкото генетично начало съхранява знанието, свързано с живота и еволюцията на човешкия ум. Когато всяка от тези духовни същности се свърже с Идеята за Съзидателност, получава Импулс – Импулса за Деятелност, който активира конкретни нива от съхраненото знание. Така се създава инициативата, която преминава в деятелност, само ако Умът е постигнал същото ниво на активност. Тогава говорим за творчески организирано действие.

Силата на Духа и Силата на Ума, в своята взаимност, съграждат духовната същност на Разума като двигател на Сътворението. Силата на Духа работи за Инициативата, а Силата на Ума активира деятелността. Деятелността ще бъде толкова по-качествено проявена, колкото повече е организиран умът.

Кога умът е организиран? Когато работи чрез способностите си за аналитично и логическо мислене. Задълбоченото разсъждаване и правилната логическа обосновка на възприетото знание създават условията за активна и ползотворна деятелност.

---

* Деятелност – творчески организирана дейност (б. а.).

От казаното дотук става ясно, че в човешката Духовна същност изначално е вложена творческата активност. Тя поражда процеса на взаимодействие между Силата на Съзиданието, Ума и Информацията. Този процес се осъществява еднакво успешно както в съзнанието на личността, като висша проява на човешката духовна същност, така и във Великото Съзнание.

Водеща Творческа Сила в Космическото Пространство е Великото Съзнание. То създава и владее Времето и Пространството чрез Идеята за Съзидателност.

Тази, макар и твърде кратка, информация може да послужи за правилното възприемане на духовната култура като израз и проявление на връзката на човешкия разум с Висшия Космически Разум. Духовната връзка между човешкото съзнание и Великото Съзнание е следващата по-висша степен на осъзната духовна работа за човешкия ум.

2. Същност на духовната култура

Духовната култура на личността не може да се разглежда отделно от човешката духовна същност. Тя получава своята пълна изява, едва когато човек осъзнае истината за своята духовна същност. Това означава, че е необходимо умът да възприеме своето съществуване, и изобщо живота на личността, като проявление на човешката духовна същност. **Човек, който не е осъзнал съдържанието и силата на своята духовна същност, не може да притежава истинска духовна култура.** Той може да получи добро образование, респективно много знание, може да получи и добро възпитание, но това не е достатъчно за формирането и наличието на духовна култура.

Същността на духовната култура е същност и проявление на духовната връзка на човешкото съзнание с Великото Съзнание. Тази връзка предопределя посоката и качествено развитие на духовната култура, а оттам и на Живота в неговата цялост. За да се постигне този резултат, е необходимо за човешкото съзнание да премине през три нива на съзряване. Това е духовното съзряване, което създава възможност на човешкото съзнание да участва в Живота на Цялото като негов градивен елемент.

Кои са трите нива на духовно съзряване?

1. Налично желание на човешкия ум за духовен живот.
2. Овладяване на знанието, вложено от Твореца в човешката духовна същност.
3. Пълно осъзнаване на значението на духовната култура като решаващ фактор за правилния ход на еволюцията на Живота.

Защо определяме желанието на човешкия ум за духовен живот като **първо ниво от съзряването на човешкото съзнание**? Защото без желание няма действие, няма развитие.

Но нали нещо трябва да предизвика такова конкретно желание!? Тази възможност се предопределя от разбирането на ума за потребност от духовен живот. Ако умът възприема духовния живот като фактор за еволюцията на Живота в неговата цялост, ще се появи желание и стремеж за духовен живот на личността.

Желанието е Първична Сила на Сътворението. В това си качество то е Първопричина за творческата активност на Създателя и двигател на градивните процеси. Тази Сила е вложена във всяка частица на

всичко Съществуващо. Чрез нея Великото Съзнание твори. Същия Принцип за творческа активност използва и човешкото съзнание. В условията на земния живот на личността Желанието, възприето от човешкото съзнание, се активира и се превръща в Сила на Създанието. За целта е необходимо да се свърже с Идеята за Съзидателност. В Идеята за Съзидателност се съдържа Програмата (Промисълът) за създаване и развитие на Сътворението.

Човешкият ум е създаден със способността да разсъждава. Но тази способност не му е дадена като цялостно завършено умение. За да овладее знанието, вложено от Твореца в човешката духовна същност, всеки трябва да се труди, за да може да постига развитие. Успехът идва тогава, когато човек започне да анализира, да съпоставя фактите и да ги свързва с генетичното и с придобитото знание. По този начин той се учи да разсъждава, а чрез усвоеното ново знание да надгражда. То допълва и обогатява човешкия опит. Така човек опознава себе си и света.

В зависимост от задълбочеността на своето аналитично и логическо мислене всеки постига определено ниво на съзнание. В процеса на опознаване себе си и света човек опознава и Живота, като тук голямо значение има умението му да създава организация за конкретни дейности и инициативи и да участва в изграждането на колектив. Всичко това като процес на развитие е пряка проява на Силите на Създанието. За да могат те да получат безпрепятствена възможност за своето проявление, не трябва умът да ги ограничава. В противен случай той задържа процеса на развитие, задържа и еволюцията на Живота. Ето защо е необходимо пълното осъзнаване

на духовната култура като фактор за еволюцията на живота.

Тогава, когато отпадне ограничението, което налага умът, се проявява желанието. То може да бъде осъзнато, когато умът е постигнал самостоятелно мислене.

Какво ограничава ума и кога ограничаващият фактор се проявява?

Основните степени на развитие на човешкия ум са три: първичен ум, разум и съзнание, което от своя страна също търпи развитие.

Първичният ум работи с информацията, като я възприема образно. Той складира в подсъзнанието образите и ги оставя там с целия им енергиен потенциал. Те могат да се включат в живота на индивида, когато до тях се докосне аналогична на съдържанието им мисъл. Тогава тяхната енергийна активност подсилва мисълта и я прави многократно по-действена.

Съхранените в подсъзнанието образи са скрита, мощна сила, която може да съгражда, но и със същата сила може да руши. Тази сила е чувството. В него е вложен енергийният потенциал на образа. Всеки образ е енергийно активен чрез съхраненото в първичния ум чувство. Чувството е енергия на активността. На квантово ниво тя оставя свой отпечатък в първичния ум в същия миг, в който умът възприема информацията.

Понякога, обаче, човек мисли по един начин, а чувства по различен начин. Логично е читателят да остане с впечатление, че се получава неточност в нашето изложение. Ето го и конкретното обяснение.

За да се активира съхраненият в подсъзнанието образ, тоест за да се прояви чувството, свързано с него, действително е нужна аналогична на неговото съдържание мисъл, но забележете, че говорим за образа от миналото. Образите от настоящето имат активност в настоящия живот. Когато, все пак, човекът има едно чувство, а различна от него мисъл, ще знаем, че става въпрос за частично усвоената от ума информация, на която е носител съответният образ. Когато умът не успее да усвои информацията в нейната цялост, не може да стигне до същността на знанието, на което тя е носител. Тогава възникналата в ума мисъл ще се разминава с истинските факти, което от своя страна означава, че няма да отразява реалната действителност.

В случаите, когато се получава мисъл, различна от чувството, не може да се постигне активност, още повече тя да се свързва с градивни действия. Тогава е налице напрежение, което затормозява живота на личността. Точно тук е най-голяма ползата от аналитичното и логическо мислене. То ще спомогне за пълното усвояване на информацията, на която е носител съответният образ, и ще внесе яснота в позициите на мисълта и чувството.

Първичният ум се свързва най-пряко с генетичното знание, което ще рече, че той има способността да работи с информация, която се отнася до изначалните Сили на Сътворението. Кои са тези Сили? За човека те са изначално вложените в неговата духовна същност знания.

Всеки човек като разумно същество е създаден с най-необходимия за него минимум от знания, които той в процеса на своя земен живот ще трябва да

употреби и да развие. Така различните добродетели са вложени в човешката духовна същност като Сили на Сътворението. Тяхното предназначение е да участват в създаването и развитието на човешкото съзнание и в този смисъл те са сили на Създанието.

В Природата Силите на Сътворението също се проявяват като Сили на Създанието. В тях е вложена информация, която им служи като Програма за тяхното развитие. Всяко растение знае кога и как да покълне, кога и как да даде плод. Всеки представител на животинския свят знае как може да съхрани живота си, знае кога и как да създаде и опази своето поколение.

Цялата информация, свързана с изначалното знание за Сътворението на всичко Съществуващо, определяме като генетично знание. То е вложено в молекулата на Живота ДНК. Изначалното знание е съхранено грижливо в ДНК, за да може да служи на Вечността. То носи Силата на Създанието, която е необходима, за да се разгърне Програмата за индивидуалното развитие на съответното творение (човек, растение, животно...). Така се постига живото проявление на Идеята за Съзидателност, „овеществената“ Сила на Разумната Същност на Сътворението.

Казаното дотук не е нещо ново. Това е съхранена в човешката духовна същност информация. Ако човешкият ум не отрича нейното съществуване и сам спокойно я потърси в архивите на своето подсъзнание, ще я открие и ще може да се възползва от нея. **Коя е ползата? Отпадането на ограничението, което умът налага на Силите на Създанието. За да получат те**

своето пълноценно проявление, умът не трябва да ги ограничава.

Когато човек възприеме истината за връзката на своята духовна същност с изначалните Сили на Сътворението – Силите на Създанието, ще може спокойно да комуникира с тях, ще може да получава безпрепятствено Импулса на Създанието, което ще рече, че той ще живее с искреното желание за духовен живот. Така човешкото съзнание постига първото ниво от своето духовно съзряване. Всичко това гарантира свободен достъп до чистата потенциална енергия на Сътворението – Енергията, която произтича от Мисълта на Висшия Космически Разум.

Второто ниво от духовното съзряване на човешкото съзнание се свързва с волята и последователността за овладяване на знанието, вложено от Твореца в духовната същност на човека. За целта е необходимо правилно разбиране на волята като понятие, с което работи умът. Волята не е акт на концентриране на усилията, волята не е нито усилие на съзнанието, нито насилие върху него. Тя произтича от правилното разбиране на конкретното желание, задача или цел. Свързва се с желанието на човека и чрез правилното му разбиране подпомага неговото осъществяване. Можем да я определим като разумното решение, което не позволява на ума да разпилява сили и енергия за съпътстващи хрумвания или идеи. Това не означава, че волята ограничава гъвкавостта на мисълта. Волята прави мисълта устойчива, ясна и приложима към съответната цел или задача. В процеса на приложимостта се проявява и гъвкавостта на мисълта, но тя обслужва основната идея, за която работи волята. Така че когато говорим за гъвкавост на

мисълта, ще разбираме, че става въпрос за творческо обогатяване на идеята, върху която е концентрирана волята, а не за преминаване от една позиция на друга, при което, много често, двете позиции взаимно се изключват. Там, където се внася ново решение и то прави основната идея по-богата и съдържателна, с което ѝ придава по-голяма, дори общочовешка значимост, ще знаем, че става въпрос за гъвкавост на мисълта. Другото е разпиляване на духовна сила и умствена енергия.

Последователността в предприетото начинание е доказателство за наличие на воля. Тя се проявява най-добре чрез последователните действия, а те от своя страна са сигурен показател за наличие на правилна ориентация на личността към конкретна цел или задача. Всичко това се свързва с второто ниво от духовното съзряване на човешкото съзнание: разумът се е запознал с информацията, навлязъл е в смисъла на нейното съдържание и като го е възприел, е успял да го преработи във вид на знание. Това е постигнатото ново знание, което вече служи на съзнанието.

Съзнанието винаги работи с подаденото му знание – съхранява го и го използва за своите разумни цели. Всяко съзнание добива своята стойност в зависимост от възприетото, използвано и оползотворено знание.

Колкото е важно за човешкото съзнание възприемането на ново знание, толкова по-важно е мнението за неговото използване. И двата процеса формират стойността на съзнанието. Когато говорим за неговото духовно съзряване, имаме предвид активността на процеса „осъзнаване“. Осъзнаването е резултат както от способността на разума да анализира

и разсъждава, така и от желанието на човека да опознае съответната цел или задача.

Аналитичното мислене, обаче, изисква безпристрастност към проблема, което от своя страна означава обективен подход към него. Само тогава разсъжденията могат да бъдат верни, истинни, защото умът ще бъде освободен от илюзии и ограничения. Този факт сам по себе си определя степента на осъзнатост на съответния проблем, затова говорим за различните нива на духовно съзряване.

Волята и последователността за овладяване на знанието, вложено от Твореца в човешката духовна същност, определят второто ниво на духовно съзряване на съзнанието, защото тяхното наличие показва развитие и нови постижения за интелекта на човешката личност. Оттук нататък може да се работи напълно резултатно в областта на духовната култура. Налице са важните условия: желание за духовен живот и осъзната проявена воля. Но има и още едно: правилното разбиране на значението на духовната култура като решаващ фактор за еволюцията на Живота. **Когато човешкото съзнание свърже разбирането си за развитието на духовната култура с еволюцията на Живота, тогава то ще е постигнало третото ниво на своето духовно съзряване.**

Кое, или по-точно какво, определя значимостта на човешката духовна култура за еволюцията на Живота? Това е духовната връзка между Великото Съзнание и човешкото съзнание. Тази връзка е генетично предопределена. Тя е резултат от менталната същност на Сътворението. За да има бъдеще Животът, е необходимо нейното

последователно укрепване и непрекъснато разширяване.

Дотук говорихме за Силите на Сътворението като проява на Идеята за Съзидателност. Сега ще кажем, че Идеята за Съзидателност е онова всеобхватно и ненадминато по своята семантична стойност понятие, с което се обяснява Първопричината за Сътворението.

Идеята за Съзидателност е продукт на необозримо дълъг за човешкия ум, гравивен процес, който се самозаражда и активира на енергийно ниво. По своето естество този процес е творчески акт, затова говорим за изначална творческа активност. Тя достига нивото на Висш Разум, като съчетава в себе си енергиите на Съзиданието. Всяка от тях получава свой профил в процеса на творческата активност на самовъзпроизвеждащата се Цялост. Впрочем става въпрос за две основни същности, които човечеството вече познава като електричество и магнетизъм. Едното носи Силата, другото Магнетизма. В Силата е вдворена Активността, а в Магнетизма – Идеята.

Идеята в своята същност има едно единствено съдържание – Съзидание. То съобщава за себе си чрез Импулс. Импулсът се осъществява като мигновена подбуда за творческа активност.

Съзиданието получава живот чрез Активността, която е практически реализирана Сила. В своята същност Силата е вибрация. Честотата и качеството на вибрациите определят характера и стойността на Съзиданието.

Импулсът е изначалното живо проявление за менталния свят, а вибрацията е изначалното живо проявление за материалния свят. Едното без другото

не може да се прояви. Няма вибрация без импулс, както и импулсът не може да се осъществи без вибрацията. Целостта, която създават двете заедно, човешкият ум възприема като ЕНЕРГИЯ – Енергията, която е основа на Сътворението. Творческата активност на енергиите на Създанието достига нивото на Висш Разум. Той излъчва от Себе Си Духа на Сътворението или това е осъзнатата градивна Сила на Неговото Желание за Живот. В света на човешкия разум тази Сила е позната като Енергия на Любовта.

Все по-задълбоченото запознаване със знанието за Сътворението предопределя нивото на духовната култура на човешката личност. Тогава, когато човешкият разум свърже значението на своята духовна култура с еволюцията на Живота, можем да очакваме развитие на Промисъла на Висшия Разум за еволюцията на Сътворението. Това ще рече, че разумът е формирал съзнание, като е постигнал пълно усъзнаване на информацията, вложена в генетичното знание.

Знанието, което се свързва с Идеята за Съзидателност, създава просветление за човешката разумна същност и винаги надгражда. Защо говорим за надграждане? Защото чрез просветлението, което означава чрез ясното и конкретно разбиране на влиянието и взаимодействията, които произтичат от активността на Силите на Създанието, в Живота се установява Истината. Нейното проявление е следствие от духовната връзка на човешкото съзнание с Великото Съзнание. Когато се установи такава връзка, се проявява абсолютната Истина – първата и основната, която служи на еволюцията на Живота. Тя е живото проявление на Мъдростта на Създателя. В нея е

вложен потенциалът на генетичното знание, но вече усвоен и развиващ се като фактор на Създанието. С правилното разбиране на това знание човешкото съзнание постига третото ниво от своето духовно съзряване. Така то може да работи с целия потенциал на човешката духовна същност и се превръща в градивен елемент на Живота в неговата цялост.

3. Структура на човешката духовна култура

Ние разглеждаме структурата на човешката духовна култура като основна предпоставка за установяването на духовното знание в живата реалност. Точно този факт изисква пълното ѝ познаване. Непознаването на който и да е елемент от нейната структура създава пропуски, без които не може да се постигне правилен подход в опознаването и овладяването на знанието, определящо духовната култура като фактор в еволюцията на Живота.

В структурата на духовната култура вземат участие понятия, които най-общо се свързват с нравствеността. Приемаме ги като елементи, които изграждат структурата на човешката духовна култура. Включени в действие, те установяват правила, които определят поведението на човешката личност в света на живата реалност.

Жива реалност за човешкия ум е средата, в която той опознава света и създава своята представа за себе си и Живота. В тази среда той е действащият фактор на човешката разумна същност, което означава, че не само събира и обработва информация, но и би трябвало да умее да я употребява. По този начин човешкият ум променя себе си, постигайки по-високо ниво в своето развитие, и вече става причина за промяна на средата, в която живее. Така се постига

същественият резултат – човешкият ум гради живата реалност на своето съществуване и развитие.

Перспективата на човешкия ум се предопределя от способността му да се свързва с Живата Реалност, която е създал Висшият Разум. Затова **първият елемент от структурата на духовната култура се нарича инициативност**. Инициативността определя перспективата, защото създава условия за възникване на нещо ново. Какво ще бъде то, зависи от конкретната цел, която Желанието преследва. Никога не трябва да се забравя, че Желанието е първична Сила на Сътворението.

Стойността на една инициатива получава своята пълна значимост, когато се явява следствие от духовната връзка на човешкия ум с Висшия Разум. Тогава Инициативността е резултат от влиянието на Любовта, Мъдростта и Истината, които са основни Принципи на Сътворението. Така се постига изграждането на нравствената основа на духовната култура. Този факт служи като отправна точка за всички по-нататъшни действия, свързани с нейното установяване в живата реалност.

Вторият елемент от структурата на духовната култура е познанието. То служи за надграждане нивото на духовното съзряване на човешкото съзнание. Познанието идва от използването на инициативността за пряка, конкретна дейтелност. Необходимо е да уточним, че за дейтелност говорим само тогава, когато има творческа активност. Тук ще припомним, че чрез творческата активност се проявяват Силите на Създанието. Ето колко дълбока е връзката между инициативност и познание. Тя създава **третия елемент от структурата на духовната**

култура – дейтелността. Когато дейтелността се превърне в потребност на човешката душа да твори, се създават условията за добротворство. Ето го **четвъртия елемент от структурата на духовната култура – добротворството**. Когато добротворството се прояви, ще знаем, че **духовната култура на човешката личност е постигнала най-необходимото за своето съществуване**. На това ниво на активност **духовната култура на човешката личност започва да служи на обществото, тоест тя вече може да променя живата реалност, превръща се във фактор за обновяване на Живота**.

За да постигне духовната култура трайно присъствие в Живота на личността и обществото, е необходимо да се активира **петият елемент от структурата на духовната култура – това е всеотдайност в името на Инициативността**. Тогава, когато Инициативата за каквато и да било дейтелност се е зародила в резултат от духовната връзка на човешкия ум с Висшия Разум, перспективата за нейното развитие изисква всеотдайност. Всеотдайността е необходима поради високия критерий, който винаги поставя въпросната връзка. Всеотдайността може да се прояви само там, където има дълбоко осъзнаване на значимостта на съответната Инициатива от страна на човешкото съзнание. **Когато Инициативата има общочовешка значимост, в своето превъплъщение вече като дейтелност и в последващо проявление като потребност от добротворство тя се превръща в нравствен идеал**. Пълното разгръщане на творческите сили вече е потребност за служене в името на Доброто. Нравственият идеал е **шестият и**

най-висш по своята значимост елемент на духовната култура. Неговото влияние определя духовната култура като Сила за духовно-нравственото развитие на личността. Инициативата за добротворство се е превърнала в градивна сила и е дала Живот на нравствения идеал. Ако не напълно, то поне в някаква степен той е постигнал своя жив образ.

Съществува и още един – **седми елемент** в структурата на духовната култура, но за съвременния човек той все още не е жива реалност. Той е вложен от Създателя в човешката духовна същност, но може да се прояви, само когато енергията на Любовта бъде напълно усвоена от човешкото съзнание. Този елемент се нарича **осъзнатост за Божието присъствие в човешкия дух.**

Опознаването на структурните елементи, които изграждат духовната култура, е основна предпоставка за нейното усвояване и нейната приложимост. Когато човешкият ум се запознае с тях, ще може да опознае по-добре и себе си – най-напред като си даде сметка доколко тези елементи присъстват в съзнанието му и доколко участват в живота му. Спокойното аналитично обсъждане в човешкото съзнание на всеки от тези елементи завишава нивото на себепознание и създава условия за активиране на духовното развитие.

Последователната и целенасочена работа с всеки от елементите, които изграждат структурата на духовната култура, изисква осъзнато желание за духовен напредък. Тогава, когато духовният напредък е ясно формулирана цел, може да се очаква развитие. Затова всеки човек, който има желание да постигне усъвършенстване на своето съзнание, трябва да познава структурата на духовната култура.

ПРАКТИКО-ПРИЛОЖНА ЗНАЧИМОСТ НА ЕЛЕМЕНТИТЕ, СЪГРАЖДАЩИ ДУХОВНАТА КУЛТУРА

1. Инициативността създава действието. Тя има своето значение, когато е осъзната потребност за ежедневната работа на човешкия ум. Кога казваме за един човек, че е инициативен? Когато излиза от рамките на еднообразното ежедневие, като използва нестандартно и оригинално мислене. Тук има една много тънка граница между нестандартното, оригинално мислене и здравословното, градивно мислене. Къде откриваме проблема? В амбицията, която изисква „На всяка цена!“, и в повърхностната, нереалистична представа за перспективата на конкретната инициатива. Затова е добре да знаем, че инициативността е ползотворна, когато се свързва с реалността. По какво ще разберем, че съществува такава жива връзка? По приложимостта на съответната инициатива. Когато една инициатива включва участието на повече хора и те чрез участието си допринасят за собственото си добруване и добруването на колектива, към който принадлежат, тя несъмнено е ползотворна. **Общочовешката значимост на една инициатива определя нейната стойност.**

Трябва ли да правим разлика между инициатива и инициативност? Да, макар че едното създава другото.

Инициативата е еднократно проявен стремеж за създаване на нещо конкретно. Тя е вдъхновена проява на човешкия ум и служи като отправна точка за конкретно действие. Може да се свързва с всички страни на живота, но нейната стойност винаги зависи от умствената активност на личността и от житейската ѝ мъдрост. Всеки човек притежава умствена активност

и мъдрост независимо от възрастта си. Разбира се, инициативата, която възниква в ума на едно дете, ще се различава съществено от инициативата, възникнала в ума на възрастен човек, но тя ще се различава по интереса, който ще я постави в границите на съответната възраст. Важното, което трябва да се разбере в случая, е, че умствената активност и мъдростта са присъщи на всяка личност в рамките на земния ѝ живот, но само при едно условие: налично желание за духовен живот. Това желание се проявява по различен начин в различната възраст, но винаги има един резултат: надгражда. Какво надгражда? Опитности, които създават човешката мъдрост. Желанието за духовен живот обогатява личността с богатството на придобития опит, който определяме като познание. Тук инициативата има водеща роля, защото създава възможности за себепознание и опознаване на Живота в неговата цялост.

Когато човек развие своята умствена активност на по-високо ниво и стане създател на много и различни инициативи, които реализира успешно, тогава казваме за него, че е инициативен. Такъв човек притежава качеството инициативност. Точно това негово качество го прави полезен колкото за себе си, толкова и за обществото. И сега можем да направим заключението, че **инициативата е еднократно проявен стремеж, а инициативността е качество, което дава живот на много и различни инициативи. Общото между двете е, че те винаги слагат началото на нещо ново.**

Притчата за талантите, която Христос разказва на събралото се множество, винаги ще ни подсеща за изключителната значимост на инициативността.

Един богат човек трябвало да замине за чужбина. Преди да отпътува той предал имота си на своите слуги. На един дал пет таланта*, на другите два, а на трети – един. Първият и вторият, като получили парите, употребили ги в работа и придобили още толкова. Третият, обаче, закопал таланта в земята. След време господарят се върнал и поискал сметка от слугите си.

Първият рекъл:

- Господарю, ти ми предаде пет таланта, аз ги разработих и придобих други пет.

- Добре си сторил, добрий ми рабе (служителю), казал господарят. Понеже ти се оказа верен в малкото, над повече ще те поставя. Влез в радостта на своя господар!

Тъй станало и с втория. И той разработил своите два таланта и прибавил други два. И него похвалил господарят.

Третият, като пристъпил, казал:

- Господарю, понеже те знаех, че си лош човек, уплаших се да го не загубя и заринах таланта в земята. Ето ти твоего!

Господарят се ядосал на този свой слуга и му казал:

- Лукавий и ленивий рабе! Щом като си знаел, че съм лош човек, трябваше да дадеш таланта ми в банката, та поне лихва да спечели.

И заповядал господарят на слугите си да хвърлят този недостоеен и негоден раб в тъмница, а таланта да дадат на оногова, който имал десет.

И Христос заключил:

---

* Талантът е старогръцка мярка за парична стойност; равнява се на 6000 драхми през I в.сл.Хр.

- И тъй, всекиму, който има, ще му се даде и преумножи, а от оногова, който няма, ще се вземе и онава, което има. (Матей 25:14-30)

Каква е поуката от тази притча? Липсата на инициативност винаги ще ни държи на дъното на бедността.

За всеки човек са създадени условия, чрез които да се развива и укрепва. Важното в случая е той да има желанието да ги открива и да ги използва. Желанието, подкрепено с вяра в собствените сили и вяра в Мъдростта на Сътворението, винаги ще носи градивен резултат. Дори и тогава, когато имаш в жоба си само един талант, можеш да постигнеш успешно развитие, стига да си достатъчно инициативен.

Кои са условията за създаване и укрепване на инициативността?

Първото и неотменно условие е желанието за активен живот. То ще създаде стремежа, а стремежът ще предизвика находчивостта. Тя ще роди инициативата. В зависимост от замисъла и също толкова от неговата реализация ще се прояви ползата.

За да бъде успешен човешкият живот, е необходимо във всяка от неговите страни личността да търси инициативата, защото чрез нея може да обновява и надгражда постигнатото. Самият Живот изисква от личността да развива качеството инициативност. Правило номер едно е превръщането му в подход за което и да било начинание, за да има развитие. Всеки човек притежава това качество, защото то е елемент от интелектуалния потенциал на неговата духовна същност. Там, където то не се

използва, проблемът е в неумението на ума, вече в условията на земния живот, да работи с това качество. Умението се свързва с опитностите, което означава, че всеки човек, който има ясно осъзнато желание, може да развие своята инициативност. Как? Като възприеме необходимостта за своето лично и достатъчно отговорно участие в Живота.

Всеки човек е фактор за развитието на Живота – той е главното действащо лице за формирането и развитието на своя собствен живот и успоредно с това за Живота на обществото. Този, който възприема с разбиране връзката между личността и обществото, най-активно проявява качеството инициативност. Всеки човешки живот придобива определена значимост в зависимост от тази връзка. Индивидът се превръща в личност, ако е съумял с нещо да допринесе за благоденствието на другите – най-напред за своето собствено благоденствие; и пак успоредно с него – за благоденствието на своите близки, а оттам и на обществото. Щом една инициатива създава благоденствие за отделната личност, тя несъмнено ще бъде от полза и за останалите, стига благоденствието да не се търси като успех „на всяка цена“. Какво е благоденствие? То е градивният резултат от проявената, целесъобразно използвана инициативност. За благоденствие можем да говорим само тогава, когато съответната инициатива е допринесла полза колкото за отделната личност, толкова и за другите хора. Когато този резултат е постигнат с желанието за развитие, за напредък в съответната област, в която е използвана инициативността, вече можем да говорим за ДОБРУВАНЕ – инициативността, за чието проявление е

използвано познание, се е превърнала в ДОБРОТВОРСТВО. Това означава, че е постигнато първото и най-необходимо условие за еволюцията на Живота – осъществена е връзката между човешкия ум и Силите на Сътворението. Защо Силите на Сътворението? Защото чрез тях човекът е получил правото си на Живот, чрез тях е придобил и своя интелектуален потенциал, тоест минимума знание, което определихме като генетично знание.

Да посочим сега основните правила, които могат да помогнат на всеки желаещ да събуди своята инициативност.

Първо правило: осъзнаване на значимостта на собствената ни активност за развитието на личния ни живот и живота на обществото.

Второ правило: осъзнаване на истината, че всеки човек е фактор за еволюцията на Живота, дори и тогава, когато е напълно безучастен.

Следствие от тези правила е следното изискване към личността: отговорно отношение към всяка мисъл, всяко чувство и действие. С мислите, чувствата и действията си ние създаваме своето настояще и заедно с това полагаме основите на своето бъдеще. Оттук и голямата значимост на собственото ни участие или безучастие в Живота. Правилното разбиране на тези две истини ще ни помогне във всяко от условията, в които се намираме, да разпознаваме възможностите за създаване и реализиране на нашата нова инициатива. Така духовната култура на личността получава своята стартова позиция. Оттук нататък трябва да търсим познанието. То съдържа в себе си многообразието и силата на Идеите, които ще се родят от нашата инициативност.

По какъв начин можем да активираме своята инициативност?

Като се стремим всеки ден да създаваме по едно малко добро.

Желанието всеки ден да създаваме по едно малко добро ще държи винаги човешкия ум на стартова позиция. Умът ще търси, ще разсъждава и ще създава. **Никога не бива да подценяваме значението на малкото добро. Възможностите за създаване и развитие на голямото и значимото винаги се предопределят от малкото.**

Примери за малкото добро са: услужливост, учтивост, благ поглед, добра дума, самодисциплина, самовзискателност, отговорност за изреченото и за стореното, проява на завишена култура в общуването, загриженост към растенията и животните.

Разбира се, тези примери не изчерпват възможностите, които животът ни предоставя да направим добро. Важното в случая е да си дадем сметка колко близо до нас са условията, които са ни необходими, за да проявим своята инициативност. Да вземем дори само единия от примерите – културата на общуването, и ще видим колко много, и то ежедневно, се изисква от нас да търсим нов подход и да сме достатъчно инициативни, за да проявим най-доброто от себе си, когато общуваме с хората. Малкото добро, създадено като форма за общуване, може да ни се отплати стократно чрез ползотворно изградената комуникативна връзка. А защо винаги да не е в ума ни поговорката: „Блага дума железни врати отваря.”

2. Познанието е вторият елемент от структурата на духовната култура. Без познание няма духовна култура, няма и развитие. Защо

свързваме духовната култура с познанието? Защото то може да ни отведе в дебрите на Времето и Пространството и така да ни свърже с изначалната творческа активност. И още: защото то е средство за непрекъснато усъвършенстване на духовната култура.

Да се свърже човешкият ум с изначалната творческа активност, означава да започне да опознава и изучава Силите на Съзиданието. В условията на земния човешки Живот тези Сили действат като Принципи. От тях произтичат Правилата, които предопределят същността на духовната култура и нейната значимост за еволюцията на Живота.

Основните Принципи, които произхождат от изначалната творческа активност, са Любов, Мъдрост и Истина. В процеса на тяхното установяване в Живота те приемат различни форми на проявление, но винаги запазват същността на своята духовна връзка с Висшия Разум. По този начин в човешкия Живот навлизат такива правила като справедливостта, добротворството и честността. Тук говорим за справедливостта, добротворството и честността като за правила, но никога не трябва да се забравя, че по своя смисъл те са преди всичко добродетели. И точно като добродетели определят правилата, които създават нравствената основа на духовната култура. Това са правила, чрез които се проявяват основните принципи и чрез тях Силите на Съзиданието стават познати на човешкия ум. В случая Любовта, вече като осъзнат принцип, в човешкия живот преминава в добротворство; Мъдростта преминава в справедливост, Истината – в честност. Осъзнатата връзка с основните принципи може да създаде най-благоприятното развитие на духовната култура на личността, а оттам и на

обществото. Как? Като приемем тези Принципи за основа на познанието, което може да ни даде Божествената наука. Важно е да знаем и още нещо: че те могат да ни послужат като предопределящо влияние за активното ни участие в Живота. Когато човек се ръководи от идеята за добротворство, справедливост и честност, всичко, което ще бъде резултат от неговите мисли, чувства и действия, ще бъде белязано от присъствието на Любовта, Мъдростта и Истината. В своя активен Живот всеки човек ще изпитва влиянието на тези Принципи, стига да е приел напълно осъзнато тяхното значение.

В резултат на разбирането, с което възприемаме Принципите и произтичащите от тях правила, ние ще постигаме познание – не само знание, сега вече говорим за познание. Къде да търсим разликата между двете? В същественото значение на тяхната същност. Когато говорим за знание, ще знаем, че става въпрос за постигнато разбиране на нещата от живота чрез логическото мислене. Пътят за придобиване на знанието е теорията. Този вид информация (защото и знанието, и познанието са информация) се свързва най-вече със способността на ума да запаметява и да разсъждава. Знанието е основа за познанието. Познание постигаме тогава, когато се стараем да приложим наученото в живата реалност. Познание постигаме винаги, когато свързваме своите знания с живия опит. Но не е само това. Не е важно да използваме знанието, за да проверим какво сме научили, важното е, като използваме знанието, да го свързваме с опита дотолкова, че да постигнем ново, обогатено и съществено значимо знание. То ще се отличава от предходното знание по своята мъдрост и

по способността си да се внедрява в живота чрез справедливост и честност, което означава, че познанието най-пряко се свързва с добротворството. Когато сме създали нещо, което е полезно не само за самите нас, но и поне за още един човек, ще знаем, че сме се свързали с изначалните Сили на Създанието. Ако с увереност приемаме тази констатация, ще имаме стимул да създаваме, да творим активно в областта на общочовешки значимата практика, а това неминуемо води до развитие на наличните духовни качества и придобиване на нови. Така всеки ден обогатяваме смисъла на човешкия живот и осъзнаваме, че той се предопределя от развитието и усъвършенстването на духовната култура.

Практиката може да бъде чисто прагматичен път за използване на знанието, но може да бъде и пътят за придобиване на живото знание. Всичко зависи от целта, която преследваме. Когато нашата цел е да се възползваме в конкретен случай – поради определена изгода – от знанието, което притежаваме, ще постигнем резултат, който ще има кратко, преходно значение: резултат, който ще ни обслужи в конкретния момент. Този резултат ще има значение само за нас и тъй като не е свързан с нещо повече от определения случай, дори няма да ни послужи за постигане на ново знание. Какво пропускаме в случая? Мисълта, че всяко наше начинание, всеки наш разговор или действие имат своя проекция в бъдещето, тоест те са колкото причина, толкова и следствие за нещо предстоящо. И още нещо: винаги да знаем, че те могат да ни послужат за постигане на ново знание. Ето защо живата практика се свързва най-вече с желанието да бъдем полезни. То изисква винаги да имаме в ума си

конкретно определена цел; изисква и аналитично мислене, което успешно да свързваме с логическото мислене. Какво означава това? Това означава, че винаги трябва да си даваме сметка за връзката между причината и следствието, а също толкова да използваме умствените си възможности за аналитично съпоставяне на фактите от живота. На практика това изисква да се стараем да разсъждаваме обективно, да не допускаме пристрастието към определената цел да ни влияе. Точно тук, когато работим в тази посока, можем да постигнем най-успешна връзка със Силите на Създанието. Защо?

Защото ще се свържем със Закона за причината и следствието и ще можем да получим реалистична представа за това, което вършим. Когато се ръководим от знанието, което твърди, че всяко нещо в живота съдържа в себе си колкото причината, толкова и следствието, ще знаем, че това, което вършим в настоящия момент, предопределя онова, което ще се превърне в реалност в следващия момент. Така ще преминем едно ниво по-нагоре, тоест от знанието ще стигнем до познанието, а то ни казва, че настоящето създава условията за бъдещето. Можем още да кажем, че настоящето е основа на бъдещето, защото всичко, което създаваме в живота си, го създаваме в зависимост от потенциала, с който разполагаме в конкретния случай. Ако имаме повече, по-качествени и по-стойностни знания, ще имаме и нови, по-качествени и по-стойностни познания. Това ще рече, че настоящето, в което е вложена причината за нашето действие, е предопределило бъдещето, където ще открием значимостта на своето познание и така ще положим основата на своето ново настояще, което е

проекция на бъдещо развитие, и така нататък, и така нататък...

Връзката със Силите на Съзиданието ще ни даде знание за дълбочината на мисълта и богатството на чувствата, с които си служим, за да създадем своята духовна култура. Ще стигнем до тази възможност, защото чрез Силите на Съзиданието ние сме усвоили енергията на Любовта, Мъдростта и Истината, които в нашия живот са приели формата на добротворство, справедливост и честност. И всичко това, само защото осъзнато сме потърсили пътя на познанието. Това ще рече, че **Пътят на Познанието е Път, който ни води към Мъдростта, за да живеем в Истината и така да проявим Любовта.** Можем и по друг начин да го кажем: С Любов да търсим Мъдростта, за да живеем в Истината. Или пък: Да търсим Истината, за да усвоим Мъдростта и да живеем чрез Любовта. Макар и да имат различия, и трите варианта определят една посока и една цел: връзката със Силите на Съзиданието. Постигнатото чрез тази връзка познание ще даде най-здравата основа на човешката духовна култура и винаги ще служи за нейното усъвършенстване, защото идва от Божествената наука. Ще подкрепим това наше твърдение с притчата за Сеяча.

Ето, казал Христос, излязъл сеяч да сее; едни зърна паднали на пътя и долетели птици, та ги изкълвали. Други паднали на каменисто място, дето нямало много пръст – скоро поникнали, но и скоро изсъхнали. Трети паднали между тръните, били заглушени от тях и не дали плод. Четвърти паднали на добра земя и дали плод: някои сто, други – шестдесет, и трети – тридесет зърна.

Христос завършил притчата Си с думите:

- Който има уши да слуша, нека слуша!

Апостолите не могли да разберат смисъла на тая притча, затова помолили Христа да им я разясни. И Той дал следното разяснение.

Има люде, които не обичат да слушат и възприемат словото Божие. И ако то попадне в техните сърца, дохожда сатаната като граблива птица и го изкълвава. Това означава семето, паднало на пътя.

Има други, които отначало с радост приемат словото, но то не може да даде у тях плод, защото те са непостоянни; бързо го приемат и бързо го забравят. Това означава семето, паднало на камениста почва.

Посеяното пък в тръни означава ония, които с желание приемат словото, но житейските грижи и удоволствията на тоя свят го заглушават и то не може да даде плод.

А падналото на добра почва са ония люде, които с любов възприемат словото и принасят плод с търпение. (Матей 13:1-9)

3. Деятелността е третият елемент от структурата на духовната култура, но това ни най-малко не я прави по-маловажна. Всеки от елементите на духовната култура е равностоен по своята значимост и затова не можем да говорим за духовна култура, когато отсъства който и да било от тях.

Деятелността е израз на потребността на личността за активна творческа дейност. Какво трябва да разбираме, когато говорим за активна творческа дейност? Преди всичко, трябва да сме наясно, че творчество може да бъде проявено дори и в най-обикновената делнична работа. Точно наличието на творчески елемент в осъществената дейност я

превръща в деятелност. Тогава, когато подхождаме към ежедневните си задължения с инициативата да внесем нещо ново, по-различно, но в същото време и полезно, ние се превръщаме в творци. Творци, защото сме осъществили положителна промяна; създали сме естетически по-издържан продукт; подобрили сме неговата функционалност; направили сме го достъпен за повече хора и така нататък.

Човешката творческа активност би трябвало винаги да се ръководи от доброжелателност и добронамереност. В противен случай тя се превръща в самоцел, в стремеж за придобиване на определена печалба независимо от средствата, които ще използваме, за да я получим; може да послужи и като средство за себеизтъкване. Затова, когато проявяваме инициатива за създаване на нещо ново, винаги трябва да знаем с каква цел замисляме нейната проява.

Творческата активност на личността може да служи както на градивните, така и на деструктивните сили. За нас е важно да знаем, че ние изначално притежаваме това качество – творческа активност. То е вложено в човешката духовна същност като средството, чрез което Животът еволюира. Творческата активност се превръща в деятелност, когато постигне своята реализация в Живота. Но за деятелност говорим, ако творческата активност е употребена с благородна цел – в името на добруването на обществото. Ние можем да използваме деятелността и в личния си живот, но винаги трябва да знаем доколко можем да свържем своето творческо хрумване с добрата перспектива. Всеки създател на някаква новост в човешкия живот би трябвало да се ръководи

от дълбоко хуманни чувства, да е убеден, че не е създал нещо, с което може да оцети другите.

Специално внимание заслужава и един друг факт: творческата активност може да бъде подтисната, ограничена или неправилно ориентирана. Тогава я свързваме с деструктивните сили.

На един човек нивата се била много обродила и той се чудел де да прибере богатия плод. Най-сетне си казал:

- Ще разруша житниците си и ще направя нови, по-големи. Па ще кажа на душата си: „Душо, имаш блага за много години; почивай си, яж, пий и се весели!“

Но Бог му рекъл:

- Безумнико, още тая нощ ще ти поискат душата и всичко това кому ще оставиш?

И Христос завършил Своята притча с предупреждението:

- Тъй бива с всекиго, който събира имане за себе си, а не богатее в Бога. (Лука 12:16-21)

Човек богатее в Бога, когато търси и усвоява знанието, което ни е предадено чрез Божието слово. От тази притча чрез Божието слово можем да се научим на благоразумие. Как? Като разсъждаваме върху текста. Какво става видно от предадения случай? От една страна, човекът бил работлив и постигнал богата реколта, от друга – не е съумял да използва творчески своето постижение. За какво творчество можем да говорим в случая? За добронамерено и разумно оползотворяване на резултата от вложения труд. Но тук е налице неправилно ориентирана творческа активност. Човекът е намислил да строи нови житници, защото няма друга цел освен собствения си интерес. А за съжаление той е твърде ограничен:

почивай, яж, пий и се весели! Всичко свършва дотук! Няма перспектива, няма и следа от мисъл за ближния. Така придобитото губи своята стойност. Оттук и благородното заключение, което можем да направим: **колкото повече хора се възползват от твоя труд, толкова по-значим е той.** Тогава има перспектива, тогава има развитие. Ето защо е правилно да свързваме своята инициативност и творческа активност с мисълта за ближния, с идеята за добруването на обществото.

Каква практика можем да използваме, за да активираме своята деятелност? За да си отговорим на този въпрос, ще трябва да си изясним отношението към творческата активност. Така ние ще приемаме с желание всяка възможност за конкретна работа като творческа активност. Това изисква от човешкия ум принципно да си изясни отношението към което и да било начинание, отношението към всичко, с което той участва в Живота. Всяка личност участва в Живота чрез своите чувства, мисли и действия.

Как се отнасяме към своите мисли и чувства? По няколко начина: с уважение, с неуважение, с пренебрежение и с безразличие. Важно е да знаем, че отношението ни към мислите и чувствата ще определи стойността на резултата, тоест нашите мисли и чувства пряко ще повлияят на действията ни. Ние винаги трябва да знаем, че ако уважаваме своите мисли и чувства, ще имаме задълбочена и творческа дейност, което означава, че сме постигнали деятелност. Защо деятелност? Защото сме изоставили тривиалните, механични действия и като сме се отнесли с необходимото уважение към своите мисли и чувства, сме създали условия за тяхното творческо участие в

Живота. И ето го отговора на въпроса „Каква практика можем да използваме, за да активираме своята деятелност?“. Да се отнасяме с уважение към мислите и чувствата, както към своите, така и към мислите и чувствата на хората, с които общуваме. Безразличието, пренебрежението, неуважението към мислите и чувствата, независимо чии са те, могат само да омаловажат и да дестабилизируют творческата активност. Нещо повече! Те дори ще попречат за нейното създаване. Творческа активност може да възникне там, където хората работят с вдъхновение и имат конкретна цел. Вдъхновението ще свържем с чувствата, а целта – с мислите. Когато имаме положително отношение към мисълта и чувството си, ние ще се приобщим към градивните съзидателни сили в Природата. Одобрението, с което ще приемем съответната мисъл и чувство, ще ни свърже с активността на природните сили. По този начин ще получим стимул, за да активираме собствените си творчески сили, и подкрепа, за да проявим необходимата целеустременост и воля. Когато едно начинание възникне в резултат на вдъхновено решение, то винаги ще завърши успешно. А кога говорим за вдъхновено решение? Когато мислите и чувствата за определената инициатива имат една обща цел, когато вървят в една посока. Такъв резултат може да се постигне, само ако мисълта и чувството правилно си кореспондират. „Кореспонденция“ между мисълта и чувството съществува винаги, друг е въпросът ние доколко осъзнаваме тази връзка. А е важно да я търсим, защото чрез нея ще си обясним взаимната зависимост между нашите мисли и чувства.

Никоя мисъл и никое чувство не съществуват самостоятелно. Винаги едното придружава другото. Както мисълта създава чувството, така и чувството създава мисъл. Кореспонденцията между тях се осъществява върху основата на разбирането, с което личността възприема Живота. Правилното разбиране ще създаде хармонична връзка между мисълта и чувството. Тогава се постига целеустременост и вдъхновена работа. Неправилното разбиране ще предизвика суматоха в човешкото съзнание. Защо? Защото, когато неправилно възприемаме фактите, тогава възникват противоречия между нас и живата реалност. Създават се условия мисълта да предизвика не едно, а няколко противоречиви чувства и тогава ние сме поставени в екстремна ситуация. Колебанията и съмненията могат да усложнят положението, в което се намираме, и да предизвикат допълнителни чувства като гняв, чувство за безпомощност, апатия. Всичко това може да бъде причина за отклоняване от целта, за забавяне на резултата, който очакваме, може да се стигне и до провал на замисъла. Затова за нас е съществено важно да си даваме сметка с какво разбиране приемаме нещата от живота. Ако разбираме Живота като възможност за личностно развитие и самоусъвършенстване, ние винаги ще сме деятелни. Деятелността, като елемент от нашата духовна култура, ще постига пълно проявление. Ако, обаче, не сме си изяснили отношението към Живота, ако го приемаме като даденост, от която да се възползваме, като само очакваме и искаме от него, не бихме могли да постигнем нищо стойностно. В такъв случай ще ни липсват творческата инициатива и активност и ние няма да постигнем необходимото ниво на своята

духовна култура. И какъв резултат можем да очакваме!? Няма деятелност – няма и добротворство.

4. Личната позиция

Като елемент от структурата на духовната култура добротворството произлиза пряко от **позицията на личността**. И тук отново се връщаме към разбирането, с което възприемаме Живота, а и няма как да не свържем добротворството с инициативността и познанието. То е следствие от всичко това.

Позицията е следствие от разбирането на личността по определен проблем или която и да било страна от Живота. Обаче, за да бъде изградена позиция, и още повече, за да се отстоява тя, е необходимо личността да е постигнала напълно ясно отношение към себе си и към проблемите на обществото. Когато се обсъжда конкретен въпрос, позицията ни трябва да е обвързана съвсем осъзнато с посоката на развитие или целта на проблема, по който вземаме отношение.

Ще се спрем, съвсем накратко, на личното отношение към себе си. То е първото условие, което би определило нашата позиция. Защо? Защото човек, който живее в душевен смут, никога не би постигнал лично отношение към нещата от Живота. Такъв човек най-напред не е наясно със самия себе си. Този, който не знае кое и какво може да бъде цел и посока на неговото лично развитие, не би могъл да заеме определена позиция по който и да било проблем. Една неспокойна душа е провокирана от неспокойния ум. Един неспокоен ум винаги ще замъглява съзнанието. От какво или от кого зависи спокойствието на ума? От чувството, с което живеем. В същото време трябва да знаем, че чувството се влияе от мисълта.

Мисълта е продукт на ума дотолкова, доколкото той е постигнал определено ниво на своето развитие. Когато умът е придобил повече опитност, ще може да трансформира чувството, а също така ще влияе пряко върху смисъла и съдържанието на мисълта. Това означава, че определена мисъл ще окаже влияние върху чувството тогава, когато е силна. А коя мисъл е силна? Тази, която се уповава, тоест произлиза от познанието.

За нас познанието придобива своята истинска стойност, когато е издържало успешно изпита на научните изследвания и се е внедрило в Живота като тяхна практика. Изключително ценно е и знанието, придобито от личния опит. Когато мисълта работи с такъв род знание, не може да се влияе от илюзиите на ума. Оттук и здравото, стабилното чувство на увереност. И тогава какво? Тогава говорим вече за емоционално-умствено равновесие. Точно това състояние може да бъде отправната точка, от която нататък да започнем да градим своята позиция. Тя ще бъде толкова по-продуктивна, колкото по-ясно е открояна хармоничната връзка между чувството и мисълта. Личност, постигнала такава позиция, винаги ще може да свърже своите интереси с интересите на обществото. Тук вече на преден план излиза общочовешката значимост на способността да постигаме познание. Добротворството в такива случаи е закономерен резултат.

Какво може да попречи на желанието ни да работим за създаването на лична позиция? Най-общо казано, това е бездействието. Но то си има причина! Тя може да бъде пасивност, апатия, нерешителност или

разочарование. Несъмнено могат да се намерят и много други причини, но тези са най-често срещаните.

Кога човек е пасивен и кога апатичен?

Когато човек е пасивен, той прикрива или подтиска нещо у себе си, а когато е апатичен, той страда от равнодушие. Дори и да не свързва равнодушието със страдание, всеки човек, изпаднал в състояние на апатия, ще трябва да знае, че е унищожил най-необходимото условие за своя пълноценен живот: живата връзка с Любовта. Само Тя може да го дари с чувството на жизнерадост. Жизнерадостното чувство е сигурният стимул за инициативност и ползотворно участие в живота. То е колкото причина за добротворство, толкова и резултат от добротворството. Това означава, че ако Любовта ни е подтикнала да сторим някому добро, то когато вече сме сторили доброто, жизнерадостното чувство многократно ще се увеличи.

Какво прикрива или пък какво подтиска пасивният човек? Най-често това е страхът от неуспеха, страхът, че ще остане неразбран, и още нещо: пасивният човек може да прикрива своята нерешителност, да подтиска разочарованието си, да се влияе от безразличието си. Най-страшното от тези три причини е безразличието. То убива всичко: инициатива, стремеж към познание, деятелност, жизнерадост, и е основна причина за липсата на добротворство. Страхът, разочарованието, нерешителността могат да бъдат преодоляни, но там, където се е настанило безразличието, опасността от пълен провал е много голяма. Причината е в пълната загуба на желанието за Живот. Подобно състояние обсебва ума и душата на човека, а това блокира жизнените сили на неговия

организъм. Безразличният човек не е полезен нито за себе си, нито за обществото, защото добротворството остава твърде далече от неговото съзнание.

Един учен законник* поискал да постави Христа в затруднение и Го запитал:

- Учителю, какво да сторя, за да наследя живот вечен?

Христос му казал:

-Какво е писано в закона?

Ученият отговорил:

- Възлюби Господа от все сърце и душа и ближния

си – като себе си.

Иисус му казал:

- Право отговори; тъй постъпвай и ще бъдеш жив.

- Но кой е мой близък? – попитал отново законникът.

Тогава Христос разказал притчата за милостивия самарянин:

По пустия и стръмен път от Йерусалим за Йерихон вървял човек. Нападнали го разбойници, ограбили го, изпонаршили го и го оставили полумъртъв сред пътя. Наскоро след това минал по същия път един свещеник, погледнал наранения и си отминал. Същото сторил и един левит**. След левита минал един самарянин. Като видял нещастния пътник да лежи край пътя, самарянинът се отбил, смилил се над пострадалия, почистил, намазал и превързал раните му, качил го на добичето си и го откарал в

странноприемницата, като се погрижил за него до пълното му оздравяване.

- Как ти се струва, запитал Христос законника, кой от тия трима е бил близък на наранения от разбойниците?

- Оня, който проявил към него милост, рекъл ученият човек.

- Иди и ти прави също така! – му отговорил Христос.

(Лука 10:25-37)

Защо свещеникът и левитът не са помогнали на наранения човек? Защото са били равнодушни, напълно безразлични към съдбата на пострадалия. Резултатът е тяхната безучастност: няма инициатива, няма познание, няма деятелност, а всичко това предопределя липсата на добротворство.

Свещеникът и левитът не са духовно просветени хора. Те нямат познанието, което може да ги направи добротворци. Кое е това познание? Познанието за Божествения произход на човека. Не е достатъчно само да си прочел и наизустено да проповядваш Божието Слово. Необходимо е искрена вяра и осъзната, пълна яснота в разбирането, с което възприемаш Словото. Този, който живее с разбирането за Божествения произход на човека, ще цени себеподобния, защото в него, както и в себе си, ще открива Божието присъствие. Така винаги ще се поддържа жива връзката с Любовта. Там, където отсъства това разбиране – няма инициатива, няма деятелност, не може и да се постигне добротворство. Ето защо можем да определим **наличието на добротворство като първо ниво от формирането на**

---

* Човек, който добре познава Мойсеевия закон.

** Помощници на свещениците в Израил в старозаветната епоха; съответстват на дяконите в Православната и Римо-католическата църква.

духовната култура. Първото ниво, това е осъзнатото значение на добротворството за еволюцията на Живота. След като човешкият ум осъзнае значението на добротворството, той ще засили своята инициативност; инициативността ще повиши нивото на неговото познание, а така ще се проявят осъзнатите добронамерени действия, за да се стигне до завършеното Добро Дело. Тогава вече човекът се превръща в личност, защото става част от обществото. Защо част от обществото? Защото със своите действия той твори, създава настоящото и полага основите на бъдещото развитие на Живота. Но това може да се получи само тогава, когато човек припознае в човека своя ближен.

5. Петият елемент, който участва в структурата на духовната култура, е всеотдайността. Много често тя се разбира неправилно, като се свързва с ортодоксалността, пристрастието или фанатизма. Не, тя няма нищо общо с тях. Всеотдайността е естественият стремеж на съзнанието да постигне конкретна цел, да оползотвори определена идея, да докаже правилността на своите възгледи. Всеотдайността е естествен стремеж на съзнанието, защото тя е резултат от напълно осъзнатото значение на това, което вършим. Няма как да бъдем всеотдайни, ако не сме осъзнали какво значение има за нас съответната идея или определената личност. И ето че пак стигаме до разбирането. Ако възприемем с разбиране която и да било идея или когото и да било човек, ние ще имаме и съответното отношение към нея или към него. Всеотдайността е искреното отношение към значимостта на идеята, за чиято реализация работим. Такова отношение се създава тогава, когато

сме си обяснили достатъчно ясно за какво става въпрос. Това означава, че ние не просто харесваме нещо или някого, а сме си обяснили простиичко, но достатъчно задълбочено какво искаме да постигнем, било като работим по определения проблем или като създаваме връзка с дадения човек. Всичко това е така и е правилно, но то може да съществува само върху основата на високонравственото отношение към Живота – към всичко, което създава Живота и участва в неговото развитие. Истинска всеотдайност може да съществува само там, където има нравственост. Защо? Защото, ако работим активно за постигане на нашата цел, но се ръководим от користен, егоистичен интерес, усилията, които влагаме, не могат да се обяснят с всеотдайност. Те произлизат от амбицията, която много често се свързва с агресивност. Така че ако искаме да разпознаем всеотдайността, ще трябва да я съпоставим с добродетелното отношение към човека и към Живота в пълнотата на неговото проявление. Всеотдайността поддържа добротворството. **Ако нашата цел е да превръщаме всяка своя мисъл и чувство, всяко свое действие в добротворство, то ще рече, че ние вече сме определили своя нравствен идеал. То ще означава, че сме вложили благороден смисъл в Живота си. Всичко това обяснява произхода и значението на духовната култура. Тя вече се разбира като Сила на духовно-нравственото развитие на личността.**

6. Нравствен идеал.

Какво означава да имаме нравствен идеал? Най-простиичко обяснено, това означава да имаме ориентир за своя духовен напредък. Нравственият идеал ще подхранва нашите мисли и чувства със свежи идеи; ще

обогатява инициативността ни; ще осмисля всеотдайността ни.

Какво ни е необходимо, за да имаме нравствен идеал? Нравствена свобода! Без нравствена свобода не можем да стигнем до нравствения идеал.

Кое или какво определя нравствената свобода? Нашата духовна принадлежност.

Нравствена свобода можем да постигнем тогава, когато се самоопределим по отношение на своята духовна принадлежност. Най-общо това изисква да сме наясно с коя морално-етическа категория свързваме своята ценностна система: добро или зло. Оттук нататък можем да си обясняваме доколко нашите мисли, чувства и действия могат да се свържат с конкретен нравствен идеал.

Определихме малко по-горе нравствения идеал като най-висшия елемент на духовната култура. Сега ще обясним защо това е така. Защото, за да достигнем до разбирането за нравствен идеал, ние трябва да сме опознали предходните пет елемента от структурата на духовната култура и да сме се научили свободно да работим с тях. От своя страна това ще рече да сме постигнали напълно изградено умение за оползотворяване на всяко от предимствата, които ни дава осъзнатата връзка с елементите на духовната култура.

Човек някой посял добро семе на нивата си, но врагът му след това посял плевели. При жетвата, обаче, първом ще бъдат събрани плевелите. И ще бъдат изгорени, а чистата пшеница ще бъде прибрана в житниците. Така и при свършека на света: грешниците ще бъдат хвърлени във вечен огън, а праведните ще влязат в царството Божие. (Матей 13:24 – 53)

Кога можем да кажем, че човек е посял добро семе на нивата си?

Най-напред, като поразсъждаваме, за да разберем за какво ни говори Христос. А Той простичко ни е обяснил какъв е резултатът от нашата непросветеност. Семето е Божието знание, а нивата е нашето съзнание. Така че, за да е посял човек добро семе на нивата си, ще трябва да е възприел напълно осъзнато знанието, вложено в Божието Слово. Христос го е определил като „добро семе“, защото това знание създава нашата духовна култура, като ни напътства за добродетелен живот.

Кой е врагът, посял плевелите?

Това е нашето съмнение в истинността и мъдростта на Божието Слово. Следствие от съмнението ни е неспособността да възприемем Божията Любов.

Винаги, когато ни е необходимо да вземем важно решение в своя живот и допуснем съмнението да ни влияе, ние губим връзката с живата реалност. Това означава, че съмнението ще ни попречи спокойно и обективно да разсъждаваме, ще ни попречи да предвидим вероятните проблеми, с които можем да се срещнем; ще ни направи нерешителни; ще създаде условия да се прояви страхът от неуспех, страхът от неизвестното и още, и още... Много плевели могат да избуят на нивата ни, ако допуснем съмнението да ни влияе.

Кога най-често ни завладява съмнение?

Когато нямаме лично отношение към конкретния проблем и очакваме другите да ни подсказат решението. Това е единият най-често срещан случай, а вторият е недоверието в собствените сили. Съществува и още един, съществено важен

момент – неумението да слушаме вътрешния си глас. Той е най-често пренебрегваният от нас съветник. Споменаването на този „момент“ открехва вратите към широката тема за интуицията и още за възможността да общуваме със своя духовен водач. Ако, обаче, се впуснем в тази тема, ще се отклоним от основната мисъл, която развиваме тук.

„При жетвата, обаче, първом ще бъдат събрани плевелите.“

Кога ще дойде време за жетва на нашата нива?

Когато започнем осъзнато, с пълно разбиране да си обясняваме всичко, което се случва с нас; когато осъзнато и с пълно разбиране започнем да си обясняваме Живота. Това означава, че сме постигнали необходимото себепознание, и още: че сме се запознали с основните Правила, които определят причинно-следствената връзка както в нашия живот, така и в живота на обществото. Тогава ще можем с лекота да съберем плевелите и да ги изгорим, за да оставим най-доброто в житниците. Това е преломната крачка в нашия живот, защото ще сме успели да открием (да съберем) своите недостатъци и да ги отстраним (да ги изгорим). Нашето съзнание (житницата) ще съхрани най-доброто, което сме научили от допуснатите грешки, за да ни отведе в Царството Божие. Царството Божие за нас ще настъпи тогава, когато спокойно и уравновесено започнем да посрещаме и разрешаваме своите проблеми. В противен случай рискуваме да влезем в ролята на грешниците, което означава да живеем вечно със своите недостатъци и грешки и да се измъчваме от огъня на собствените си противоречия.

Мъдрото поведение, на което ни учи Христовото слово, може да бъде успешен резултат в нашия живот,

едва когато създадем своята духовна култура. Затова за нас е важно да не подценяваме ролята на общуването както със себе си, така и със своите близки, а също и в колектива, където работим. Чрез общуването ние изграждаме ежедневните връзки, които създават възможностите за нашето духовно съзряване. Точно общуването е средството, чрез което можем да се учим в движение, и също толкова – възможност да проверим доколко сме усвоили наученото. За да се научим да общуваме според критерия на духовната култура, ще е необходимо да припознаем ближния в човека срещу нас. Тогава гласът ни ще бъде благ, погледът ведър, а от сърцата ни ще струи Любов. Когато възприемем това СВЕТОУСЕЩАНЕ, ще сме преминали едно ниво по-горе, което означава, че ние – вече праведни поради новото си, облагородено отношение към Живота – сме влезли в Царството Божие. По този начин сме допринесли за съвършека на света. Какво означава тази метафора? Чрез нея Христос изтъква изключителното значение на новото ни мислене. Точно то слага началото на нашия нов Живот. Съвършекът на света ще настъпи кога? Когато се разделим напълно с остарялото си, закостеняло разбиране за Живота. За нас Светът е това, което ние създаваме ВЪВ и ЧРЕЗ своето съзнание. Когато успеем да организираме Живота си в хармонична връзка с Правилата на Природата, ние ще преустановим съществуването на стария свят в своето съзнание – света на едностранчивото, егоистично отношение към всичко, което не обслужва личния ни интерес.

Едва когато припознаем ближния в човека срещу нас, ще можем да влезем в Царството Божие. Защо едва

тогава? Защото културата на общуване е следствие от наличната ни духовна култура. Щом сме успели да променим отношението си към един непознат дотолкова, че да виждаме в него своя близък, значи сме постигнали онази духовна култура, която ни поставя на висотата на праведния човек. А нали Царството Божие е за праведните!? Само те могат да създадат новия Свят – Света на висшата Справедливост. Според Промисъла за еволюция на Сътворението това е Царството Божие.

На своето най-висше ниво на проявление Духовната Култура се свързва с Божието присъствие в човешкото съзнание. Можем да определим разбирането за това присъствие като просветление за човешкия ум.

Просветлението на човешкия ум е сложен процес на себеосъзнаване и осъзнаване на Живота. Наричаме Познанието за Живота Просветление, защото става дума за извървян, много трудно извървян път към вечния стремеж на човешката душа: да получи свободата за своето СЕБЕОСЪЩЕСТВЯВАНЕ в рамките на земния си живот. Човешката душа не може да получи своята нравствена свобода, ако умът не е постигнал разбирането за Божието присъствие в човешкото съзнание.

Какво променя в нашия живот разбирането за Божието присъствие в съзнанието ни?

Това разбиране променя коренно живота ни, защото ни прави хора с висок критерий и отговорност за всичко, което мислим и вършим.

- най-напред променяме отношението към себе си;
- променяме отношението към своите близки;

- ставаме добронамерени и толерантни към колегите си;
- приемаме непознатите хора искрено и сърдечно;
- неимоверно много нараства отговорността ни към Природата и всичко, свързано с нея;
- осъзнаваме духовната сила и благородството на Висшия Разум.

Какви предимства ни дава запознаването със структурата на духовната култура?

На преден план това е яснотата, с която можем да си обясним връзката на човешкото съзнание с Великото Съзнание.

Правилното разбиране на духовната връзка между човешкото съзнание и Великото Съзнание:

- ще ни помогне с увереност и старание да създаваме и осъществяваме своя духовен живот;
  - ще придаде истински здрав смисъл на духовната връзка между нас и другите хора, защото ще разбираме ролята и значението на духовната култура за облагородяване на човешките взаимоотношения;
  - доброто познаване на елементите, които изграждат духовната култура, ще ни даде възможност да работим по-задълбочено с тях;
  - като познаваме елементите на духовната култура, ще можем правилно да преценяваме кой от тях ни липсва или при кой от тях ще е необходимо да засилим своята работа.
- Когато познаваме добре структурата на духовната култура, ще можем да проследим пълноценно пътя на собственото ни духовно развитие.

Структурата на духовната култура в своето многообразие изгражда един цялостен и напълно завършен организъм, който диша, работи и живее според правилата на Божия Промисъл за създаване на благородно човешко съзнание.

След като се запознахме с елементите, които създават живия организъм духовна култура, можем да проследим функциите, чрез които този организъм работи.

ОСНОВНИ ФУНКЦИИ НА ДУХОВНАТА КУЛТУРА

1. **Създава и укрепва връзката на човешкото съзнание с Великото Съзнание.**
2. **Създава културата на човешката умствена дейност.**
3. **Променя качеството и нивото на работата на човешкия ум.**
4. **Оказва пряко влияние върху формирането на човешката мисъл.**
5. **Оказва пряко влияние върху емоционалния живот на човека, като му помага с разбиране да възприема и изразява своите емоции.**
6. **Облагородява човешките чувства и създава условия за съдържателен душевен живот.**
7. **Ръководи всички процеси и форми на себепознание.**
8. **Създава етиката в човешките взаимоотношения и служи като фактор за тяхното развитие.**

Всяка функция, чрез която се изявява Духовната култура, участва пряко в еволюцията на Живота.

Нивото на Духовната култура на отделната личност, както и на обществото в неговата цялост, определя качеството и напредъка на еволюционните процеси. Оттук произтича значимостта на Духовната култура за еволюцията на Живота. Този факт все още не се осъзнава от хората. Причината е, че Духовната култура се възприема като второстепенно направление в човешкият живот. Тя не се разглежда в нейната цялост и не се употребява като средство за формиране и развитие на съзнателната човешка дейност.

Всяка от посочените функции заслужава специално внимание. Ще разгледаме всяка от тях, като потърсим взаимната връзка между знанието, което получаваме от Духовната култура, и знанието, с което ни запознават седемте херметични принципа. Това означава, че чрез този подход стигаме до идеята за

ИНТЕГРАЛНИЯ ПРИНЦИП В ДУХОВНАТА КУЛТУРА

В своята същност Духовната култура представлява система от Правила, които създават и укрепват връзката между човешкото и Великото Съзнание. Правилата предопределят и поясняват взаимодействията, чрез които работят Силите на Създанието.

Основните взаимодействия са представени много точно чрез седемте Херметични принципа. Принципът на менталността, на съответствието, на вибрацията, на противоположностите, на ритъма, на причината и следствието и на рода обясняват конкретните взаимодействия, чрез които се разгръща Идеята за Съзидателност. Когато се запознаем с тези Принципи, разбираме колко пряка е зависимостта помежду им за създаването и развитието на Живота. Отсъствието на който и да било от тях би разрушило Системата на съзидателните процеси в Пространството.

За да възприеме знанието за Сътворението на Живота, човешкият ум трябва да познава тези Принципи. От тях произлизат Правилата, които организират функционалността на духовната култура. Знанието за Сътворението, което можем да получим от тях, ще създаде връзката между нашето човешко

съзнание и Великото Съзнание, защото ще ни посочи Първопричината за всичко съществуващо. Доброто познаване на седемте Херметични принципа ще създаде отправната позиция, която ще ни послужи за формиране на нашата Духовна култура. Това е знанието, което ще ни ориентира как да живеем правилно. Тази съкровена Сила на Божествената наука стои все още встрани от интересите на съвременния човек. **Знанието за Бога, за Създателя, се интерпретира като отвличена информация и се свързва колкото с религията, толкова и с окултните науки. А всъщност става въпрос за изначалната творческа сила на Сътворението, за чието опознаване освен вяра на съвременния човек е необходимо и знание.**

Разглеждайки духовната култура от тази позиция, можем да кажем, че науката тепърва ще трябва да навлиза в същността на Божественото Знание. Затова на съвременния човек е необходимо колкото знанието, което могат да му дадат Херметичните принципи, толкова и знанието, което може да облагороди човешкото съзнание със Силата на своята Мъдрост, Любов и Истина. Това е знанието, което е предадено на човечеството чрез Христовото Учение.

Чрез Христовото Учение можем да осъзнаем фундаменталното значение на трите основни Принципа за проявлението на Живота: Любов, Мъдрост и Истина.

Любовта е Принцип, защото определя Начина на проявление на Творческите (Съзидателните) Сили в Живота и Природата.

Начинът на проявление на Любовта е Добротворството.

Мъдростта е Принцип, защото определя Любовта като основополагащо Правило за организиране на Творческите Сили в Живота и Природата.

Като основополагащо Правило за организиране на Творческите Сили в Живота и Природата Любовта създава Хармонията. Творческите Сили приемат характера на гравитни сили, проявяват се като Сили на Създанието, които работят в хармонична връзка помежду си.

Истината е Принцип, защото определя Любовта и Мъдростта като критерии за проявлението на Творческите Сили в Живота и Природата.

Любовта и Мъдростта като критерии за Проявлението на Творческите Сили създават Справедливостта – животворящата благородна Справедливост. Тя е Пътят към Съвършенството.

Човечеството ще постигне съвършенство в организацията на обществения живот, когато припознае Любовта, Мъдростта и Истината като Принципи.

Всеки от тези три принципа има свое изискване към човешкия ум и всеки от тях дава най-необходимото на ума, за да може той да мисли, да анализира, да разсъждава и да обобщава.

И Херметичната философия, и Христовото Учение произлизат от един Духовен Център – Божествената Наука. Ако, образно казано, Херметичните принципи могат да послужат като скелетната структура на живия организъм на Духовната култура, Христовото Учение със сигурност създава мускулите на този организъм и го насища с

Духовната Сила на Създанието. Няма как този организъм да съществува, няма как да прояви своята функционалност без двете основополагащи направления. От едното направление идва знанието за Сътворението, а от другото – знанието за Добродетелността, която определя правилния път за еволюцията на Сътворението. Добродетелността е живото проявление на Любовта. Щом тези факти се осъзнават, всеки, пожелал да получи просвещение чрез Божественото знание, ще бъде винаги в пряка връзка с Великото Съзнание. И тъй като говорим за функцията на Духовната култура да създава и укрепва връзката между човешкото и Великото Съзнание, е необходимо да потърсим опора в Първия Херметичен принцип и да определим Правилото, което произлиза от него. Това се налага, защото Духовната култура е познаваема и като **система от Правила.**

Първият Херметичен принцип – Принципът на менталността – провъзгласява, че „Всичко е Ум“, че всичко се съдържа в Ума на Висшия Разум и произлиза от Него. Неговата Мисъл създава Сътворението, което означава, че субстанциалната реалност, всичко, което възприемаме чрез сетивата си, е Дух. Херметичната философия го приема като УНИВЕРСАЛЕН БЕЗКРАЕН ЖИВ УМ. Но представено така, това знание не ви ли изглежда като следствие? Оттук научаваме, че по своя произход Светът е ментален. Напълно естествено у нас намира въпросът: „Коя е Причината за създаването на Света?“, и можем да продължим с въпросите: „Кому и защо е било необходимо да създава Света, да създава Живот?“

Причината за Сътворението откриваме в необходимостта да се прояви изначалната творческа

енергия, която произлиза от Мисълта на Висшия Разум. Проявената творческа енергия служи на Себепознанието. Чрез нея Създателят опознава Своите умения и способности – действащата творческа енергия е средство за себедоказване.

В първа глава на Битие от Библията, където се говори за Сътворението, в края на всеки стих, който обяснява конкретните действия на Твореца, е записано: „... и видя Бог, че беше добро.” И в края на същата глава: „И видя Бог всичко, което направи, и ето че беше твърде добро.” Тези думи потвърждават необходимостта от проява на творческата енергия. Одобрието на всичко извършено е положителният резултат от Себедоказването на Твореца.

В Священото Писание се твърди, че Бог е създал човека по Свой образ и подобие. Точно тук – в проявата на изначалната творческа активност, откриваме подобие, чрез което е създаден човекът. В ума на човека, по подобие на Висшия Разум, е вложена Идеята за творческото начало във всяко начинание. В човешката духовна същност е вградена силата и активността на изначалната творческа Сила – Силата на Създанието.

За да бъде по-пълна представата за Висшия Космически Разум, ще добавим и определението, което му дава Йоан Богослов: „Бог е Дух (Йоан 4:24), Бог е Любов (Йоан 4:8,16)”. Разгледано в дълбочината на своята мъдрост, това твърдение ни казва, че в същността Си Бог е Висш Ум и Добродетелност. Осъзнатото присъствие на Божията Любов създава основното направление в Духовната култура. Присъствието или отсъствието на Любовта

предопределя смисъла и съдържанието на всяка творческа инициатива в човешкия свят.

Човешкият живот се създава и разгръща в „рамките” на сътворената от Създателя реалност. Промисълът, който можем да приемем като Макропрограмата на Неговата Идея за Съзидателност, предопределя Правилата на Сътворението и неговата Еволюция. Човешкото съзнание е еманация на Великото Съзнание. То е създадено, за да Му служи за разгръщане и оползотворяване на Творческата инициатива, вложена от Създателя в Неговата Идея за Съзидателност. Ето защо напълно естествено от първия Херметичен принцип произтича Правилото: Търси познанието, работи със знанието на Божествената наука.

Търсим ли познанието, ще рече, че търсим практическия опит, а това изисква желание за развитие. Използваме ли практическия опит в своя живот, означава, че се стремим да оползотворим пълноценно знанието, до което сме достигнали. Тогава ще имаме и развитие, защото, усвоявайки практическия опит, ще придобиваме ново знание. Употребяваме ли за тази цел Божествената наука, ще се свържем с благородното знание, което вече означава, че нашата творческа инициативност е облагородена от Силата на Любовта.

Когато разгледахме структурните елементи на Духовната култура, определихме инициативността като първи неин елемент, а познанието като втори. Ето че сега можем да си обясним съвсем точно връзката на тези елементи с произтичащото от първия Херметичен принцип Правило. Инициативата за опознаването на Живота винаги създава отношението, което човек има

както към себе си, така и към обществото, в което живее. Човек, който работи със знанието на Божествената наука, винаги ще търси познанието, а неговата инициативност ще има градивен стремеж. Правилото „Търси познанието, работи със знанието на Божествената наука“ предопределя същността на духовната култура, защото винаги създава нови творчески връзки на човешкото съзнание с Великото Съзнание. Творческата инициатива е средството, чрез което се създава и укрепва връзката на човешкото съзнание с Великото Съзнание. Творческата инициативност трасира Пътя на човешкото съзнание към Съвършенството, към Бога. Така ползотворно и пълноценно живият организъм Духовна Култура изпълнява своята първа функция. От нея произтичат и останалите.

Принципът на Съответствието е вторият Херметичен принцип. Той гласи: „Каквото горе, това и долу; каквото долу, това и горе.“ Този Принцип ни обяснява, че винаги съществува Съответствие между законите и явленията от различните нива на Съществуването и Живота.

За нас е важно да знаем, че между нивата няма ясно разграничение. Те преливат едно в друго.

Духовната култура ни учи, че главното съответствие, от което би трябвало да се интересуваме, е съответствието между идейното съдържание на нашата мисъл и Мисълта на Твореца-Създател.

За какво съответствие на идейното съдържание става въпрос?

Всички знаем, а и често говорим за Любовта на Бога. Всичко създадено от Него, цялата Му творческа

дейност може да бъде представена с една дума „Добротворство“.

Добротворството е Следствие. Причината за неговото проявление е Любовта. Тя е Правилото, което определя характера на всичко сътворено. За да живее, Любовта непрекъснато се стреми към градивна, животосъгращаща дейност. Така напълно естествено възниква идеята за творческата реализация на Замисъла на Твореца – Идеята за Добротворство. Тази Идея стои в основата на Макропрограмата за Сътворението. Сега вече можем да си обясним, че след като Добротворството стои в основата на всичко създадено, ние като разумни същества би трябвало да работим за същата Идея. В противен случай се конфронтираме с градивните сили на Сътворението. Затова главното съответствие, което ни е крайно необходимо да познаваме, е съответствието между идейното съдържание на нашата програма за организацията на личния ни живот и Програмата на Твореца за еволюцията на Живота и Сътворението в неговата цялост.

Проявлението на Твореца е съществуващото Сътворение и неговата непрекъсната еволюция, а ние сме съществена част от това сътворение.

Той съществува на нивото на духовния свят, ние съществуваме на нивото на физическия свят. Менталната субстанция, обаче, прониква на всички нива, тя ни свързва и създава условие за връзка помежду ни – за връзка между нас и Него – Твореца-Създател. Тя може да бъде постигната по най-прекия път – Добротворството.

Втората от функциите на живия организъм Духовна Култура има съвсем конкретна връзка с

Принципа на Съответствието. Чрез втората си функция Духовната култура създава културата на човешката умствена дейност.

Къде откриваме връзката?

В разбирането за взаимозависимостите между Божествения свят и материалния свят. „Каквото горе, това и долу“ ще рече, че съдържанието на Идеите на Великото Съзнание имат пряко отражение върху съдържанието и качеството на човешкия живот, независимо че той се създава в условията на материалния свят.

Взаимозависимостите между Божествения и материалния свят се проявяват на фино енергийно ниво. В последните години квантовата физика напредна дотолкова, че вече се докосва до съществени факти, потвърждаващи наличието на Висша Разумна Сила, чието пряко въздействие се среща на всички нива на Сътворението. Процесите на енергийни взаимодействия, които се извършват в космическото пространство, показват развитието на интелигентно изградена еволюционна програма. Осъзнатото разбиране на тези факти формира човешката духовна култура и изгражда отношението на човешкото съзнание към Живота. Така се създава съответното ниво на осъзнатост.

Там, където Животът и човешката личност се възприемат като духовно обвързана причинно-следствена връзка, там, където Природата се възприема като живото проявление на Висшия Разум – точно там се създават условията за установяването на Духовната култура като водеща сила за еволюцията на Сътворението.

Човешкото съзнание е в хармония с Великото Съзнание и с живата Природа само тогава, когато възприеме законите на Сътворението като Правилата, които определят неговото поведение.

Съществуват три закона в Природата, които полагат основата на всяко начало и създават перспективата за неговото разгръщане. Това са:

- законът за движението;
- законът за изменение на кинетичната енергия;
- законът за взаимното привличане.

И какво следва от познаването на тези три закона? Опознаем ли ги, ние разбираме, че **законът за взаимното привличане се извява чрез закона за движението, за да се прояви силата на кинетичната енергия, вложена в Природата.** В понятието „Природа“ е включен и човекът като нейния най-съвършен и жизнено важен елемент.

Проявената енергия в процеса на движение на което и да е тяло, на която и да е точка в Пространството физиката определя като кинетична енергия.

Нашите мисли и чувства също се движат в Пространството. Всяка мисъл и чувство притежава енергия, която има конкретна сила и форми на проявление в процеса на своето движение. Кога мислите и чувствата се движат? Когато се свързват с конкретен обект, което означава, че те имат определена посока за своето движение. Тогава нашият ум е отправната точка, от която мисълта тръгва, а „адресът“, до който тя се придвижва, обозначава конкретния обект. Обект на нашата мисъл могат да бъдат чувствата, желанията и целите, както и всяко друго нещо от света на Сътворението. Когато липсва

определена цел, ние оставаме без посока и тогава не можем да говорим за движение. Без цел и посока мисълта е лишена от своето основно предназначение – да създава, да твори.

Енергията, която излъчва мисълта по време на движение, се отличава с чЕстотата на своите вибрации и посоката на движение. ЧЕстотата на вибрациите зависи от характера /съдържанието/ на мисълта, а посоката – от чИстотата на мисълта. Взети заедно, чЕстотата и чИстотата на мисълта създават нейната СТОЙНОСТ. Това означава, че съдържанието на мисълта, определя посоката ѝ. Ако тя е, най-общо казано, положителна мисъл, ще съгражда, а ако е отрицателна – ще разгражда, ще руши. Стойността на мисълта създава нейната дееспособност и ефективност.

Защо в нашия случай отделяме внимание на кинетичната енергия? Защото чрез нейното проявление съдим за активността и за коефициента на полезно действие на движещото се тяло, точка или частица от Сътворението. В зависимост от активността на движението се получава и резултатът, който се свързва с изменението на формата, качеството и съдържанието на движещия се „обект“. Ние приемаме, че казаното тук е валидно колкото за физическия свят, толкова и за менталния. В менталния свят – света на мислите и чувствата – енергията, излъчена в резултат на тяхното /на мислите и чувствата/ движение, участва както в процесите на съграждане, така и в деструктивните, разрушителни процеси. Всичко зависи от характера на съответната мисъл или чувство.

Движението на мислите и чувствата има значение за разглежданата от нас втора функция на

живия организъм Духовна култура. Защо? Защото движението не е просто механичен процес. Всяко движение има своя идейна насоченост, дори и тогава, когато се извършва най-обикновено преместване от едно място на друго. Няма движение без определена потребност от него, а това вече подсказва, че движението винаги е подчинено на Идеята за промяна или преобразуване на Съществуващото. Още по-дълбок е смисълът на движението, което се извършва на нивото на квантово организираното поле на Ума. В света на квантовата реалност кинетичната енергия е израз на Идеята за промяна и преобразуване. Посоката, в която се движи промяната, и следващото я преобразуване може да има морално-етически характер, може да притежава и активна разрушителна сила. Тя се определя от нивото на нравственост за съответната личност. И ето го тук изключителното значение на Духовната култура. Тя винаги свързва човешкия ум със Силите на Съзиданието, което означава, че тя организира творческа връзка с Идеята, чрез която работи Съзидателната енергия. Енергията на Съзиданието в Божествения свят се обяснява като повсеместното, целесъобразно и градивно присъствие на Духа във всички форми на Сътворението. Чрез Духа Създателят присъства във всичко Съществуващо.

Човешкият ум, като продукт на Великата Разумна Сила на Сътворението, е основният инструмент, чрез който Духът приобщава човешкото съзнание към Великото Съзнание. Човешкият ум непрекъснато работи и в рамките на един земен живот организира и създава съответното ниво от съзнанието на човешката личност. Нивото на съзнание за всеки

човек се създава в зависимост от качеството и идейната насоченост на неговия ум.

Идейната насоченост свързваме с осъзнаването и усвояването на знанието, което е способен да извлече умът от средата и условията, в които работи. За да си обясним как чрез втората си функция Духовната култура създава културата на човешката умствена дейност, трябва да разгледаме по-внимателно проблема за качеството на ума.

За качество на ума говорим тогава, когато изследваме неговите способности да възприема, анализира, обобщава, усвоява и възпроизвежда информацията, до която е достигнал. Ако всички тези способности извършват безупречно своята работа, говорим за отлично качество на ума. Защо? Защото, когато бъде правилно усвоена достъпната за ума информация, той постига знание. Наричаме го придобито знание, защото е постигнато в резултат на умствена активност, проявена в условията на физическия свят. Но само по себе си това знание няма да бъде полезно, ако не влезе във връзка със знанието, съхранено в духовната същност на човека. Това ще означава, че съхраненото знание ще получи нов живот, който ще послужи на придобитото знание да постигне своите реални измерения.

Реалните измерения на знанието, което получава всеки човек в настоящия си живот, се разгръщат истински, само когато умът успее да достигне до информационния запас на духовната същност на личността и да извлече оттам съхранената човешка мъдрост. Тя ще послужи на придобитото знание да се утвърди и да създаде нови възможности

за живот. Как? Като влезе във взаимодействие с действащите Сили в Природата.

Действащите Сили в Природата имат предназначението да поддържат еволюцията на Сътворението. Те създават ритъма на взаимозависимостите между различните видове енергия. В случая имаме пренасид зависимостите между енергията, която пренасид Силите на Създанието, и електромагнитната енергия, която излъчва човешкият ум.

Изначалната и най-активна Сила в Природата е Съзидателната Сила. Тя има различни форми на проявление в зависимост от информацията, която пренасид. Гравитационните сили, електромагнитните, ядрените сили – всички те са направления, които се създават върху основата на Съзидателната Сила и получават своето пряко профилиране, след като съответният поток Съзидателна Сила се свърже с конкретна информация.

Във физическия вакуум съществува Център на енергийното взаимодействие. Той – съобразено с човешките представи – може да бъде наречен Извор на Живота.

Какво се случва там?

Всяко съществуващо нещо – било то вещество или явление – излъчва енергия. Това е енергията на съдържащата се във веществото или явлението информация. Най-прагматично този факт може да бъде обяснен като закодирана програма във всяка частица от менталната субстанция, която изпълва космическото пространство.

Всяка информация е вид програма, защото съдържа в себе си динамиката на действието. В условията на физическия свят тя – динамиката – се

разгръща като верига от последователности, които в процеса на своето проявление осъществяват взаимодействие със Съзидателната Сила. Оттук вече следват различните форми на нейното проявление – тя е Сила на гравитацията, на електромагнетизма или пък ядрена Сила в някоя от двете си разновидности. Това са фундаменталните Сили в Природата. Те трябва да се познават, защото без тях не е възможно съществуването и развитието на Живота.

Информационната стойност на Силите се определя от предназначението на конкретната информация, която пренасят.

Съществуват три различни стойности, които създават най-обща представа за участието на Информацията в процеса на Еволюцията:

- фундаментална, която се свързва пряко със Силата на Съзиданието и определя нейните четири направления: силната и слабата ядрена сила, електромагнитната сила и гравитацията;

- профилираща, която създава видовете в Природата;

- конструктивна, която определя целесъобразността, последователността и прагматизма в програмата, чрез която се разгръща съответната информация.

За да може да участва адекватно в еволюцията на Живота, човешкият ум трябва да познава взаимодействията, които той може да осъществява със Силите в Природата. Най-същественият момент от това взаимодействие се определя от емоционално-умственото равновесие на личността. При добро балансирано взаимодействие между мислите и

чувствата се създава правилната връзка между ума и Силите в Природата.

Тогава, когато човешкият ум възприеме идейната насоченост на Силите на Съзиданието, той ще използва като отправна точка на своята мисъл градивната идея. Не е важно за коя област на Живота говорим, важното е, че мисълта ще има за своя изходна позиция градивна идея, а това означава, че човешкият ум ще може да създава и надгражда, тоест той ще използва творческото начало, за да може идеята, създава неговата позиция, да постигне развитие.

Законът за взаимното привличане помага на човешкия ум да усвои енергията на онази мисъл, която е привлякъл или към която се е приобчил поради конкретната си идейна насоченост. Най-общо това е положителната и отрицателната енергия на съществуващите в Пространството мисли. В този случай умът ще създаде мисъл, чиято посока и скорост на движение ще определи в голяма степен нейната функционалност.

Скоростта на движение на мисълта зависи от мотивацията на ума да възприеме и усвои определена Идея. Когато Идеята е усвоена като потребност за промяна, мисълта, която ще бъде създадена, ще има ясно изразено движение към конкретна цел. Ползата тук идва от целеустремеността на движението, защото тя ще възпрепятства разпиляване на проявената кинетична енергия. Така енергията, създадена от движението на мисълта, ще бъде максимално оползотворена. А когато една мисъл използва целия енергиен потенциал на Идеята, тя – Идеята като първопричина за създаването на мисълта – се превръща в движеща Сила на еволюцията на

Сътворението. Ето защо говорим за необходимост от култура на човешката умствена дейност.

Ако отправната точка, изходната позиция на мисълта е деградираща Идея, тогава новосъздадената мисъл ще има разрушителен характер, тоест нейната функция също ще е деградираща с проявена деструктивна сила. Тогава до какво заключение можем да стигнем, ако въз основа на тази информация потърсим Правилото, което произлиза от Втория Херметичен принцип? До заключението, че и тук остава в сила препоръката: „Търси познанието, работи със знанието на Божествената наука.“

Културата на човешката умствена дейност можем да открием в разбирането, с което умът възприема и оползотворява определена идея. Всяка възприета идея служи като отправна точка на мисълта. Приведената в движение мисъл е активна Сила на Сътворението. Нейната активност ще служи на съзидателните или на деструктивните сили в Природата в зависимост от съдържанието на породилата я Идея и точно поради тази причина тук имаме най-голяма потребност от познанието, както и от знанието на Божествената наука. Защо? Защото културата на човешката умствена дейност се изпълва с положителен смисъл и съдържание, когато умът е възприел Идеята за градивната връзка на човешкото съзнание с Великото Съзнание. Тогава вторият Херметичен принцип – Принципът на съответствието, ще получи своето ясно и конкретно обяснение за човешкия ум. „Каквото горе това и долу; каквото долу, това и горе“ ще означава за всеки ум потребност от пълна хармония между вибрациите на човешката мисъл и Мисълта на Твореца. Идейната близост,

залегнала в основата на творческата инициатива на човешката умствена дейност с Промисъла на Сътворението, ще определи културата на човешката умствена дейност.

Как Духовната култура променя качеството и нивото на работата, която извършва човешкият ум?

За да отговорим правилно на този въпрос, ще потърсим помощ от **третия Херметичен принцип – Принципа на вибрацията**. Той олицетворява истината, че всичко е в движение, всичко вибрира, нищо не е в покой – факти, които съвременната наука потвърждава и които всяко ново научно откритие доказва. Третата функция на Духовната култура – да променя качеството и нивото на работа на човешкия ум – се свързва максимално с този Принцип. Човек с правилно развита Духовна култура, тоест човек, който познава Херметичните принципи, ще може да постигне състояние, според което на ментално ниво да променя вибрациите на своите мисли и чувства, вибрациите на физическото си тяло съобразно своето желание. Но до това ниво се достига, като се използва науката за менталната трансмутация. Ползата от тази подготовка е постигането на съвършен контрол върху менталните състояния и настроения. Решаващият резултат тук идва от способността, която постига умът да влияе върху честотата на вибрациите, като променя тяхното качество и форми.

Но тази форма на умствена работа е само едната страна на Познанието, свързано с третата функция на Духовната култура. Другата страна е пряката връзка със знанието, което получаваме от добродетелите. Правилно изградената система за работа с добродетелите неминуемо дава отличния резултат,

който повишава качеството и нивото на работата, извършвана от човешкия ум. Така се стига до себевладеене, до хладнокръвие – там, където е необходимо, до благоразумие и най-вече до чиста и ясна мисъл. Все резултати, които облекчават и в същото време стимулират работата на ума. Предимство на Духовната култура е, че тя съчетава в себе си както знанието, което идва от Херметичните принципи, така и знанието, вложено в добродетелите. Когато съзнателно използваме Духовната култура за своето развитие, ние с лекота можем да усвоим Правилата, които ще ни помогнат да облагородим живота си. До този резултат се стига, защото в една посока работят знание и добродетелност. Щом тези две направления в Духовната култура взаимно се допълват и в нашето съзнание, ще знаем, че нивото на постигнатото качество на умствената ни работа ще удовлетворява потребностите за духовно развитие и на съвременното човешко общество. Колкото повече хора достигнат до това разбиране, толкова повече може да се очаква значим духовен напредък и в обществото. Ето защо след тези размисли за влиянието на Принципа за вибрацията върху човешкия живот от само себе си се налага вече формулираното Правило: „Търси познанието, работи със знанието на Божествената наука.“ Това е универсалното Правило, което ни свързва колкото с Божествената наука, толкова и с мъдростта от живия опит в настоящия ни земен живот.

Функционалността на Духовната култура се проявява чрез Херметичните принципи, но само чрез тях тя не може да получи своето най-съществено съдържание, тоест тя не би била Духовна култура.

Основата, фундаментът, върху който се развива Промисълът за Сътворението, е Великата Идея за Създанието. Чрез нея Висшият Разум твори. Как? Като използва за отправна точка на Своята творческа активност трите Принципа: Любов, Мъдрост и Истина – Принципите за проявлението на Живота. Няма как да си обясним Сътворението, ако не вземем предвид дейното участие на тези Принципи в процеса на еволюцията. Ако първият Херметичен принцип ни обяснява, че Светът е ментален, тоест, както твърдят херметиците, Цялото е Ум, то всеки непреднамерено разсъждаващ човек може да си обясни, че този Висш Ум твори с Любов. Когато вторият Херметичен принцип ни говори за съответствието, твърдейки „Каквото горе, това и долу; каквото долу, това и горе“, то също непредубеденият човешки ум може да си даде сметка, че за проявлението на този Принцип на помощ идва Мъдростта. Истината за Сътворението става понятна за нас от Третия Херметичен принцип – Принципа за вибрацията.

Любовта, Мъдростта и Истината определят характера на Сътворението. Те обясняват същността на Промисъла на Висшия Разум, чрез тях разбираме какъв е смисълът на Живота. Та нима би била градивна Мисълта на Създателя, ако беше лишена от Любов и Мъдрост? Би ли постигнало съвършенство Съвършеното в Своята творческа активност, ако не се ръководеше от Принципите Любов, Мъдрост и Истина? Впрочем Съвършенството на Съвършеното е постигнато в резултат на взаимодействието между Любовта, Мъдростта и Истината. Точно това взаимодействие предопределя разумния ход на еволюцията, а оттук и Вечността на Сътвореното.

Определяме ги като Законите за проявлението на Живота, защото без Любов не може да се роди Живот; без Мъдрост новосъздаденият Живот не би могъл да се развива; без Истината за смисъла на своето проявление Животът губи стойността си.

Четвъртият Херметичен принцип е Принципът на Противоположностите. Между него и четвъртата функция на Духовната култура откриваме ясно съществуваща връзка. Чрез тази функция Духовната култура влияе пряко върху формирането на човешката мисъл. Затова умът, който притежава необходимата Духовна култура и познава Принципа на противоположностите, винаги ще се съобразява с възможностите на Съществуващото да се проявява чрез своята двойственост.

Чрез този Принцип до нас достига истината, че всичко е двойствено, всяко нещо притежава два полюса, всяко нещо има своя противоположност. Този Принцип ни учи, че противоположностите са двата крайни момента на едно и също нещо, а нещото представлява форма, разновидност и степен на Вибрацията. Трябва, обаче, да помним, че между двата крайни момента съществуват междинни степени на Вибрацията, които в крайна сметка създават формата и степента на проявление на съществуващите противоположности. Съществената разлика в промяната откриваме в изменението на степента на нещата, не и в преобразуването на тяхната природа. Тази минимум информация само ни подсказва какво е необходимо да знаем, за да употребяваме правилно Принципа на Противоположностите. Знанието, което ни дава този Принцип, идва в помощ на четвъртата функция на Духовната култура. Нейното значение

откриваме във влиянието, което оказва Духовната култура върху формирането на човешката мисъл. Тук тя влияе най-вече чрез добродетелта Благоразумие.

Когато ние, хората, като разумни същества се възползваме от знанието, което ни дават третият и четвъртият Принцип, ще имаме духовната сила да преобразяваме своите негативни мисли в живо и активно проявление на Благоразумието. Добродетелта Благоразумие може да ни помогне да си обясним спокойно и задълбочено същността на проявление на този Принцип и така с помощта на новото за нас знание ще разберем, че в човешките възможности е да преобразяваме злото в Добро. Тогава ще можем без излишен драматизъм да преобразуваме лошите си мисли в добри, да преминаваме от злонамереност в добронамереност, от безлюбие в Любов. Умението да владеем изкуството за превръщане на злото в Добро можем да постигнем чрез правилното приложение на Принципа на противоположностите, но само това знание може да ни донесе частичен резултат. Истинското, същественото умение да работим с Херметичните принципи ще постигнем, когато употребим знанието, което можем да получим от добродетелите, като средството, което ще приобщи новопридобитото от ума знание към духовната същност на сърцето и душата ни. Тогава умението да преобразяваме злото в Добро ще бъде нашият съзнателен начин на живот, а не просто ментална алхимия.

Петата функция на Духовната култура влияе върху емоционалния живот на човека, като му помага с разбиране да възприема и изразява своите емоции.

Всеки човек е подвластен на определени настроения, чувства и емоции. Въпросът опира до умението да владеем себе си. И точно тук е много важно да знаем, че чувството и емоцията не са едно и също нещо. Чувството има отношение към нашия душевен живот. То може да го направи по-гъстър и богат или да го хвърли в бездната на страстите и терзанията. Всичко зависи от начина, по който възприемаме себе си и Живота. Едно чувство може да ни докосне или пък да ни завладее, когато ние имаме нагласата да го приемем в съзнанието си. Това означава, че със своите разсъждения ние сме направили място за съответното чувство в ума си. Така например, ако нашето разбиране за учтивост се свързва с представата ни за благ тон по време на разговор и вместо с благия тон с нас разговарят по-грубо, по-нервно или пък по време на разговора събеседникът ни гледа встрани, вместо приветливо да ни погледне – всичко това може да създаде у нас чувство на тъга, ако сме разговаряли с любимия човек; чувство за вина, ако сме разговаряли с колега или началник, и още много примери могат да бъдат посочени. Всъщност причината за това отношение може да бъде в неразположението на съответния човек, здравословен проблем или просто проявление на неговия по-грубоват характер. Ние, обаче, не можем да вземем предвид подобна възможност, защото нашето разбиране за учтивост си има точно определена визия и ако срещнем нещо различно от своите очаквания, в съзнанието ни се настанява чувството на тъга, вина, разочарование или каквото друго роди умът ни. Защо? Защото приемаме случилото се съвсем лично. Този пример трябва да ни

подскаже, че върху нас може да окаже влияние само това чувство, което се свързва с нашето разбиране за нещата от живота. Ако възприемем случилото се с ума си, чувството ще ни натъжи, но няма да ни завладее, ако, обаче, го допуснем в съзнанието си, това вече означава че то дълго ще оказва влияние върху нашето душевно състояние, може да повлияе върху работоспособността ни, да се отрази върху състоянието на нервната ни система – могат да бъдат посочени още примери, но в конкретния случай това не е необходимо. Важното е да се разбере, че **чувството е преживяване, чиято сила на проявление зависи от нашето разбиране за случващото се.** Тогава какво е емоцията? Тя е външният израз на нашето чувство – неговият изказ, „онагледен” с жестове, мимика, интонация и адекватно или твърде често неадекватно действие. Емоцията е бързопреходно, бурно състояние на човешката психика, докато чувството е трайно, спотаявано вътрешно преживяване.

Духовната култура на личността не може да постигне желаното ниво без доброто познаване на чувството и емоцията. Много е важно да знаем, че умението да боравим в своето ежедневие с чувствата и емоциите зависи от умението ни да мислим спокойно, което ще рече разумно. За целта, обаче, ни е необходимо знание, което да ни помогне за постигането на този резултат. Затова е добре да се запознаем със седемте Херметични принципа и Принципите за проявление на Живота – Любов, Мъдрост и Истина. В случая с чувствата и емоциите конкретна помощ може да ни окаже **Петият Херметичен принцип – Принципът за Ритъма.** Той ни учи, че всичко тече навътре и навън, че всяко нещо

има своите приливи и отливи, а люлеенето на махалото присъства във всяко нещо.

За нас е важно винаги да имаме предвид, че Принципът на ритъма е в пряка връзка с Принципа на противоположностите. Така няма да сме неподготвени, когато в живота ни настъпят промени, които ни тласкат от едната крайност към другата, например, когато нашият ентузиазъм лесно се превръща в разочарование. Когато знаем, че Съзидателните Сили на Сътворението чрез Принципа на ритъма постигат своята творческа деятелност, ние не бихме се разочаровали, а точно обратното: ще потърсим нестандартното решение на своя проблем точно поради необичайното стечение на обстоятелствата.

Защо говорим за творческа деятелност, която се проявява чрез Принципа на ритъма? Защото всяко разрушение, тоест всяко неблагоприятно стечение на обстоятелствата, създава възможност за обновяване, стига да потърсим творческия подход. Той може да се приложи в сферата на човешкия живот, но може да бъде открит и в Природата, ако сме достатъчно наблюдателни.

И още нещо трябва винаги да знаем: Принципът на ритъма, както и останалите Херметични принципи, се проявява навсякъде в Пространството, но този Принцип ни казва, че всичко Съществуващо в различните форми на своето проявление върви от съзидание към разрушаване и обратното. За нас, обаче, е важно да не приемаме тези факти като възход и падение – независимо дали става въпрос за нашия живот или за нещо, случващо се в Природата. По-скоро да възприемаме и да си обясняваме случващото се като Средството и Пътя за усъвършенстване и еволюция

както на нашата личност, така и на всичко Сътворено. Като разсъждаваме по този начин, ще разберем, че Случващото се – действиата, цялото движение, е част от Ритъма, който движи еволюцията на Живота.

Фактът, че не сме се потрудили да се запознаем с това знание, ни поставя в състояние на пълна зависимост от чувствата и емоциите. Голямото значение на нашето ограничено познаване на Принципите и Правилата, които ръководят Живота, се проявява най-вече в грешките, които многократно повтаряме. Така неволно ставаме жертва на собствената си непросветеност.

В една българска народна приказка се разказва следният случай:

Мъж и жена създали семейство, но нещо все не се разбирали помежду си. Жената постоянно намирала за какво да мърмори на мъжа си, когато се върнел вечер от нивата. Търпял човекът до време, пък започнал да я бие. Веднъж, когато бил на нивата, край техния дом минала циганка, която се представила за баячка. Жената веднага я помолила да направи така, че мъжът ѝ повече да не я бие. Циганката била хитра и съобразителна и след като се поразговорила със стопанката, веднага разбрала какъв е проблемът. Тя казала:

- Донеси ми една кокошка, кило олио и торба брашно. Ха сега напълни и едно шише с вода.

Донесла стопанката водата, а циганката започнала да говори нещо като заклинания над шишето. После се обърнала към жената и ѝ казала:

- Като видиш, че мъжът ти си идва вкъщи, ще отпиваш по глътка от тази вода и ще я държиш в устата си, докато той си легне да спи.

Сложила циганката кокошката, олиото и брашното в един чувал и си отишла.

Жената започнала да прави така, както я научила циганката, и мъжът ѝ, като видял, че тя мълчи и тихо си върши работата, спрял да я бие. Така живели спокойно, докато свършила водата. Тогава жената започнала пак да прави каквото си знае – мърморела за щяло и нещяло и мъжът ѝ започнал отново да я бие. Тръгнала жената да търси циганката и като я намерила, поискала пак да ѝ направи от същата вода, защото всичко започнало да се повтаря. Тогава циганката, като ѝ се присмяла, рекла:

- Ти не можеш да разбереш, ама аз ще ти кажа, че си просиш боя с твоето мърморене!

Този простицък пример от нашето ежедневие ни показва, че ще търпим ударите на Живота дотогава, докогато не се научим да разбираме неговите Правила. Еднакво вредни са както излишният драматизъм и прекомерното говорене, така и безучастното, апатично отношение към проблемите, с които се срещаме.

Какво ни е необходимо да знаем? Че огънят ще гори, ако му слагаме съчки. Когато разберем тази истина, ще се убедим, че нищо не може да ни засегне, ако ние не влезем във взаимодействието с него. Нашият най-стойностен урок в живота ни е постигането на такава яснота за естеството на проблемите, която ще ни позволи да се издигнем над тях. Дотолкова, че да постигнем дистанцията, която ще ни даде възможност спокойно да разгледаме конкретния случай, за да превърнем проблема в предимство. Предимството можем да открием в новата стартова позиция, а тя пък ще стане причина за ново начало.

От нивото на нашето умствено развитие зависи доколко ние ще се окажем уязвими от съществуващия Принцип на Ритъма. Това, което ни е много необходимо, е умение за работа с информацията, която достига до нас, за да можем спокойно да посрещаме трудностите. Най-елементарното нещо е да я задържим на ниво ум, където можем да отделим полезните от вредните неща. Това означава, че когато изпадне в затруднение, когато ни е сполетял сериозен проблем, най-добре е да се постареем да преценим докъде стига ползата за нас и откъде започва вредата. За да използваме този подход, обаче, е необходимо разбирането за „възможния шанс“.

Разбирането за „възможния шанс“ се свързва с нашето умение да извлечем полза и от най-безнадеждното наглед положение. Животът така е устроен, че винаги, във всеки миг от неговото проявление, ние можем да се възползваме – стига да знаем какво искаме. В много от случаите, когато нашата идея ни изглежда напълно провалена, възниква нова възможност. Тук важният за нас момент е да можем да видим тази възможност. Но най-често ние не виждаме нищо друго освен собствената си идея и това се получава, защото предварително в ума си сме създали съответния проект, имаме съвсем конкретно виждане и когато не го открием, приемаме, че сме се провалили. Да, нашата идея може да не е осъществена точно според представата и желанието ни, но това не означава, че по този начин ние губим. Най-вероятно все още не сме готови за това, към което сме тръгнали, или не сме преценили достатъчно обективно условията, в които се намираме – може да има и още причини, точно затова ще трябва да извикаме на

помощ качеството „съобразителност“. Ако се стараем да го държим винаги „в изправност“, тоест ако сме достатъчно наблюдателни и разсъждаваме аналитично, ще можем бързо да съобразим в каква ситуация се намираме и как можем да се възползваме от нея. За нас това е уникалната възможност да се издигнем над проблема. За да достигнем това ниво на съобразителност, не е достатъчно да познаваме само Принципа на Ритъма. Необходимо е да сме възприели Принципите за проявление на Живота – Любов, Мъдрост и Истина – като източник за овладяване на Познанието. Така ние, от една страна – чрез Принципа на Ритъма, – ще бъдем добре информирани за възможните превратности в Живота, и, от друга – чрез Принципите Любов, Мъдрост и Истина, – ще имаме знание как да използваме случаите на затруднение най-удачно за нас. Това ще означава, че като сме събрали в едно знанието и познанието, ние сме постигнали пълна интеграция на теоретичните си знания с живата практика. За нас това е най-ценното знание, защото е придобито с личното ни старание и желание за успех. Това е изстраданият път на Познанието. „Изстрадан път“, защото придобиването на това знание е съпроводено с участието на нашите умствени, психически и физически усилия, което означава, че сме вложили всичко от себе си, но така пък сме постигнали ново качество на своя живот.

Как можем да се възползваме от Принципите за проявление на Живота – Любов, Мъдрост и Истина? Като познаваме и употребяваме добродетелите, които се свързват с тях. За да сме адекватни на превратностите в живота, тоест за да сме готови винаги да посрещнем произтичащите от Принципа на

Ритъма усложнения, ще е необходимо да работим с добродетелите благородумие, смелост, търпение, смирение и самоуважение.

Благоразумието притежава свойството „обективност“. Това означава, че ако развиваме тази добродетел, ще имаме предимството да виждаме действителното положение на нещата, реалните обстоятелства без подвеждаща илюзия. Това е първото необходимо условие, което дава възможност на съобразителността да предприеме правилно действие.

Благоразумието винаги търси справедливостта, така че ако използваме тази добродетел за всеки от Херметичните принципи, винаги ще бъдем близо до Истината. И още нещо: благородумието се свързва с мъдростта – то произлиза от нея, а това ни дава възможност чрез благородумието и мъдростта да използваме нравствеността като отправна точка за своето поведение.

Смелостта е добродетел, която отъждествяваме с безстрашието. Тя винаги помага за доброто проявление на волята и инициативността. Смелостта – разумната Смелост – произлиза от Принципа Истина. Така че ако ние използваме разумната смелост в случаите на затруднение, ще постигнем Истината в своя живот, тоест ще сме избрали правилния път.

Коя смелост е разумна? Тази, която се проявява като следствие от себепознанието и благородумието, които притежаваме. Това ще означава, че себепознанието ни дава увереност в собствените сили, а благородумието ни дава правилна, обективна оценка на положението, в което се намираме. Тогава не ни остава нищо друго, освен смело да се възползваме от

новосъздадите се условия. Разумната смелост ни свързва с Истината.

Търпението е волеизява – изява на добрата воля. Тази добродетел произтича от Мъдростта. Човек, който използва търпението като подход в поведението си, укрепва своя характер. Търпението винаги помага да постигнем определената цел.

Ние свързваме търпението с волеизявата и този факт трябва да подсети читателя, че в случая не говорим за безпринципното търпение – поведението, което е израз на робска психика. Напротив! – Става въпрос за поведение, което показва устойчивост на мислите и чувствата и целеустременост в изпълнението на конкретната идея.

Смирението е разумност. Там, където има правилна мисъл, където съществуват знания за човека и Природата, ще има смирение. То се проявява като изключително ценното умение да отстъпим от позицията си тогава, когато е необходимо, помага ни спокойно да разсъждаваме и така укрепва нашето емоционално-умствено равновесие. Смирението е живо проявление на благоразумието. Чрез смирението постигаме благонравие. Смирението е израз колкото на Принципите Любов и Мъдрост, толкова и на Принципа Истина.

Самоуважението произлиза от разбирането за Божествения произход на човешката личност. Чрез самоуважението отдаваме дължимото на Божественото присъствие в нашата духовна същност. Разбирането за Божествения произход на човешката личност създава стремеж към себепознание. Свързваме самоуважението с Любовта като основен Принцип за проявлението на Живота. Затова чрез самоуважението

активираме добротворството в услуга на собственото ни духовно развитие. Самоуважението ни помага да живеем с достойнство.

Шестият Херметичен принцип обяснява взаимовръзката между Причината и Следствието. Той съобщава, че всяка Причина има свое Следствие и всяко Следствие има своя Причина.

Да свържем сега този Принцип с шестата функция на Духовната култура. Къде откриваме връзката между тях? В необходимостта на човешката душа да изяви своята Божествена същност. Ако вземем предвид шестата функция на Духовната култура, ще установим, че тя облагородява човешките чувства и създава условия за съдържателен душевен живот. Причината и Следствието се проявяват най-отчетливо тук и точно чрез това проявление Животът получава своя специфичен профил. Защо? Защото чрез умението да облагородяваме своите чувства винаги ще оказваме пряко влияние върху възникващата причина и проявеното следствие. Тук най-пълноценно се проявява творческата същност на Закона за причината и следствието. Шестата функция на Духовната култура със своето влияние допринася за разгръщането на нивото и формирането на качеството на творческата активност.

За да се постигне този ефект, между необходимостта на човешката душа да изяви своята Божествена същност и възможностите, които тя получава за тази цел, би трябвало да има пълно взаимодействие. Всяко разминаване между потребности и възможности поражда неблагоприятно следствие, което се отразява както върху живота на отделната личност, така и върху живота на

обществото. И това е така, защото качеството на живота на отделната личност е причина, която предопределя качеството на живота на човешкото общество.

Как трябва да разбираме взаимодействието между потребността на душата за духовен живот и възможностите, които тя получава за тази цел?

Взаимодействието, за което говорим, трябва да се разбира като съзнателна и целенасочена връзка между човешката душа и човешкия ум. Това означава ясни и отчетливо изразени импулси на душата за активно участие в Живота. Импулсите на душата провокират ума за действие. Взаимодействието между ума и душата се осъществява на квантово ниво. Това означава, че тук чрез тях се осъществява взаимно влияние на фино-енергийни субстанциални същности. Кои са тези същности? Менталните Сили на Сътворението. Те произхождат от Идеята на Абсолюта (Висшия Космически Разум) и Мисълта на Твореца-Създател.

Идеята на Абсолюта създава Макропрограмата за Сътворението, а Мисълта на Твореца-Създател работи за нейното изпълнение. Основна задача в това изпълнение е създаването на Живот и Биоразум, които в условията на материалния свят да постигнат усъвършенстване и развитие на собствената си квантово организирана същност.

Квантово организираната същност на Живота ползва за своята активност Менталните Сили на Сътворението – Ум, Съзнание и Желание. Менталните Сили на Сътворението организират и активират онези фино-енергийни субстанциални същности, които се движат в Информационното Поле на Творческата

Инициативност на Създателя. Това са Идеите, които очакват своето овеществяване.

В каква последователност се извършва процесът на взаимодействие?

Творецът – Създател на Живота, обслужва Идеята на Абсолюта (Висшия Космически Разум) за създаване на Живот и Биоразум в условията на материалния свят, като използва своята Творческа Инициативност. Това означава, че Той (Творецът) е възприел Идеята със Своето Съзнание и То в резултат на Висшите способности за Анализ и Логическо Мислене, които притежава, е проявило Инициативност. Инициативността все още не е Творческа проява, защото е в първата фаза на своята дейтелност – Проучване на информацията, тоест чрез нея все още работи Умът. Когато Съзнанието на Твореца-Създател прояви Желание да опознае и възприеме съдържанието на Информацията, Инициативността ще премине във втората фаза на дейтелността си – съзидателна (градивна) работа. Тогава говорим за Творческа Инициативност, защото се работи за овеществяване (реализация) на Идеята, вече в Живата Реалност. На това ниво, нивото на Живата Реалност, Идеята достига до човешкия ум и човешката душа. Под нейно влияние най-напред се събужда желанието на душата за участие в Живота. Следват аналогични на описаните току-що действия. Желанието се проявява като Импулс, който провокира ума за действие. Колкото по-концентрирано е желанието, толкова по ясен и отчетлив е Импулсът. Започва процес на опознаване на информацията (съществуващите Идеи), която се движи в информационното поле на творческата активност на Създателя. Интересът,

проявен от ума към дадена информация, преминава през неговите способности за логическо мислене и анализ и когато той усвои съответната информация, тя ще бъде препратена към Съзнанието. То от своя страна се запознава с нея чрез нивото на своите опознавателни способности. Когато и Съзнанието усвои съдържанието на информацията, тогава тя се превръща в енергия на Създанието. Започва активното участие на личността за осъществяването на съответната Идея. Така се разгръща заложената в информацията програма за нейното осъществяване. Всяка информация съдържа в себе си програма, която, ако бъде разчетена и усвоена правилно, дава живот на Идеята, тоест на съдържанието на съответната информация.

За своята активност умът винаги получава подтик от Желанието на душата. То е първична Сила на творческото начало. Когато се активизира, приема същността и съдържанието на Стремеза. Желанието преминава в Стремез с участието на волята. Волята превръща желанието в стремез, когато тя е израз на осъзната, ясна мисъл, когато е резултат от чистото осъзнаване; волята е най-достоверният показател за гравидната връзка, за живото и работещо взаимодействие между Ума и Душата. Сега вече става ясно какво е квантово организирана същност на Биоразума. За своето развитие и усъвършенстване той е призван да работи по същия начин, да използва същия процес на творческо осмисляне на която и да било Идея, както и Творецът – Създател на Живота.

Човешкият разум (Биоразумът) среща твърде много Причини, които затрудняват работата му по пътя на неговото развитие. Според естеството на

своето проявление – най-общо – те могат да бъдат определени като обективни и субективни. Обективните причини свързваме с условията, в които е роден и живее човекът, а субективните причини произлизат от разбирането, с което живее човекът. Това са две определено едри щрихи, които много лесно могат да бъдат изтрити. Как? Като потърсим Истината, която може да ни даде знанието. В тази книга ние използваме знанието, което получаваме от Божествената наука.

Като разглеждаме шестата функция на Духовната Култура и търсим нейната връзка с шестия Херметичен принцип, спокойно можем да стигнем до заключението, че всяка обективна Причина може да бъде за нас Предизвикателство за развитие на нашето духовно познание, а всяка субективна причина – стремеж за себепознание, себеосъзнаване и духовен живот. Което означава какво? Още едно потвърждение, че всяка Причина съдържа в себе си Следствието и всяко Следствие съдържа в себе си Причина. Когато разберем тази Истина пределно ясно, тогава ще можем да постигнем усъвършенстването на едно изключително качество в своя характер. Това е Предвидливостта. В своето пълноценно проявление тя се нарича Прозрение. Прозрението ще ни помогне да открием Мъдростта на Великия Промисъл за Живота, а Предвидливостта ще ни помогне правилно да се ориентираме в своето поведение, за да срещаме по-често Мъдростта. И сега отново напомняме, че за целта ни е нужна добре развита Духовна култура.

Духовната култура, която притежаваме, ще ни помогне добре да опознаем най-често срещаните

причини в своя живот и ще ни научи как да **общуваме** с тях.

Как се осъществява общуването с Причините? Учителят Беинса Дуно ни препоръчва, като срещнем една мъчнотия, да се поразговорим с нея. На практика това означава спокойно да разсъждаваме, когато пред нас се изпреди проблем. Проблемите са много, но има един **ОСНОВЕН ПРОБЛЕМ**. От него произлизат всички останали. Основният проблем, който може да помрачи човешкия живот – това е неграмотността. Неграмотният човек е жертва на собственото си невежество. **Неграмотен е не този, който не е ходил или не ходи на училище, а този, който се е самоизключил от Училището на Живота.** В това Училище всеки сам трябва да търси преподавателите си; всеки сам трябва да разпознава азбуката на Живота и всеки сам трябва да открие Пътя за своето образование. Но преди това ще трябва да е възприел себе си като Ученик. Възприемем ли себе си като Ученици, ние се приобщаваме към онези Същества от Йерархията на Светлината, които са призвани да помагат на човечеството за неговото духовно развитие. Всеки тръгнал по пътя на духовното развитие получава заслужена подкрепа. Ако не подхождаме към участието си в Живота като към учебен процес, ние нищо няма да придобием, дори и ако сме живели повече от сто години.

Какво означава участието ни в Живота да бъде за нас **УЧЕБЕН ПРОЦЕС**? Отговорът е много простичък: умение да откриваме **ПОУКАТА** след всеки срещнат проблем. Висшите Учители много често в Своето Слово ни напомнят колко е важно да се учим да **МИСЛИМ**. Добро помощно средство в тази посока може да бъде за

нас писменото възпроизвеждане на нещо преживяно. Примерно три пъти, в рамките на една седмица, да отделяме един час в удобно за нас време и да се постараме да възпроизведем върху белия лист интересна случка от ежедневието ни, да разкажем впечатленията си от нещо или от някого или да запишем някакво свое желание. В този опит не трябва да използваме тротоарния език, груби или цинични думи. Макар че текстът си е само за нас, би трябвало да търсим красноречието и правилния правопис. Ако сме достатъчно упорити и работим така поне два-три месеца, ще забележим, че с напредване на времето ние подобряваме своя речников запас, мисълта ни става по-гладка, а ние – по-уверени в това, което искаме да кажем. Постепенно белият лист ще се окаже ненужен, защото сме се приучили да използваме по-ясна и конкретна мисъл. Тогава, за да доразвием тази опитност и за да затвърдим този резултат, можем да преминем към словесната интерпретация. В рамките на 2–3 минути гласно, сами за себе си и сами пред себе си, да изкажем своето конкретно мнение по определен проблем или за нещо, което ни е впечатлило. Този опит ще ни учи не само да разсъждаваме, но и да опознаваме и овладяваме чувствата си. И още едно предимство можем да постигнем: да привикнем да слушаме своя вътрешен глас – гласа на нашия висш Аз, съхранителя на целия ни жизнен опит и мъдрост.

Когато се стараме да мислим, ние ще затвърдим уменията си да разсъждаваме и точно тук, в условията на спокойно и разумно размишление, ще стигнем до поуката. Поуката е нашият най-здрав и сигурен защитник срещу повторението на грешките. Жан Жак Русо казва: „Човек греша, не защото не знае, а защото

мисли, че знае.” И действително: ние правим своите най-големи грешки, когато не сме се постарали да проверим истинността и надеждността на знанието, което мислим, че притежаваме. Тук е подходящият момент да кажем няколко думи за кармата – Законът за Причината и Следствието в човешкия живот се приема и като Закон за кармата. По отношение на това разбираме много хора допускат грешка.

В превод от санскрит думата карма означава „действие”. Този превод ни помага да си обясним, че когато се говори за карма и я свързваме със собствения си живот, на нас трябва да ни е ясно, че става дума за определено действие, което ние сме предизвикали. То ни засяга повече или по-малко, в зависимост от това с какво съзнание сме го предизвикали и доколко и как възприемаме неговите последици.

Какво трябва да разбираме, когато се говори за карма в човешкия живот? Тя е отношението, което ние предизвикваме към нас със своето отношение към другите хора и с действията си в семейството, в колектива, в обществото. Нашата грубост, алчност или пък завистливост не могат да останат ненаказани. Възможно е обаче да съществува и друга причина – нашето неадекватно поведение в колектива, семейството или сред приятелите да се дължи на заниженото самочувствие, с което живеем, на проявено малодушие или страх от общуване, неосъзнат егоизъм. По този начин също предизвикваме към себе си негативно отношение, тоест създаваме си карма.

Каквато и грешка да сме допуснали, за нас е важно да си даваме сметка, че ако продължително

време останем в състоянието на гняв, омраза и озлобеност, ще усложним своето положение. И още нещо трябва да предвиждаме: че е възможно човекът, с когото сме влошили отношенията си, да таи същите чувства. От културата, характера, нивото на съзнание ще зависи доколко засегнатият ще е отмъстителен и какво отмъщение ще измисли. Знаете, че чувствата и мислите излъчват електромагнитна енергия с определена честота на вибрациите. Освободени в пространството, те нарастват като снежни топки от въздействието на Закона за резонанса. Така че ако живеем с враждебни чувства и мисли, ние рискуваме да останем постоянно под влиянието на този закон и цял живот да сме неудовлетворени и измъчени от неблагоприятната среда, която създаваме както за себе си, така и за нашите близки.

Крайно време е да разберем, че около въпроса за кармата няма нищо мистично. **Законът за причината и следствието (известен като закон на кармата) е двигател на еволюцията. Той има задачата да създава и трансформира – чрез Причината създава условия за промяна на съществуващото, а чрез Следствието – възможности за оползотворяването на тези условия.**

Характерът на Причината – благоприятна или неблагоприятна – зависи от нашия характер. Колкото по-малко познаваме себе си и Живота, толкова повече ще грешим, тоест толкова повече нашето поведение ще е неадекватно спрямо изискванията на Живота. Ние можем да бъдем неадекватни поради различни причини: нереалистична себепредстава, ниско самочувствие, ниска култура на общуване, пренебрежението, което имаме към хората,

възгордяването от служебното положение; нашата алчност, човеконенавист, егоизъм и ред още причини .

Кога възниква кармата? Винаги, когато грешим. От естеството на грешката зависят последствията.

Как и колко дълго „изплащаме“ кармата? Изплащането на кармата не става със страдание. Кармата се изплаща с труд – задълбочен, съзнателен труд за духовно просвещение. „Изплащането“ продължава дотогава, до когато не осъзнаем причината за възникването на проблема.

Когато се запознаем с действащите Закони във Вселената – Законите, чрез които се проявява Животът, – ще знаем, че човекът е получил живот, за да може в условията на материалния свят да придобие знания и чрез тях да създаде свое благородно съзнание. Благородното съзнание, което човешкият разум ще придобие, е необходимо за еволюцията на Живота. Затова Учителите казват, че **без еволюция на човешкото съзнание не може да се постигне еволюция на Живота**. Тук е силата на Закона за Причината и Следствието, защото точно в този аспект се проявява неговият творчески характер. **В условията на материалния свят ние грешим, за да можем да се учим творчески да създаваме и разгръщаме действителността на своя живот. Значи, грешките са Причината, която трябва да ни подтикне да се учим, а Следствието трябва да бъде ново придобито знание, чрез което да надграждаме базата на своя интелектуален потенциал.**

Някои хора живеят с мисълта, че **изплащат карма от минали животи**. Ако имаме такава мисъл в ума си, ще трябва да направим много задълбочен

анализ на своя характер, да преоценим справедливо – не с критика и упреци, но със загриженост към себе си – своето поведение. Ако чувстваме, че не можем да се справим сами, ще потърсим психолог за помощ, за да разберем къде грешим. Тогава, когато често допускаме една и съща грешка, това не е случайно. Изабщо склонността на някои хора да повтарят грешките си обикновено е следствие от минал живот. Това е същественият пропуск – ненаученият урок, и Животът изисква от нас да попълним знанията си. Ще трябва добре да разгледаме поведението си и ако сме достатъчно откровени със себе си, не може да не открием от къде идва пропусъкът. Така ще приключим с „изплащането“ на кармата от минал живот.

Нищо в света не е само лошо. Съществува и „благата“ карма. Тя се дължи на нашите добри, благоразумни постъпки. Нашето добротворство, светлото ни, лъчезарно поведение са истинските предпоставки за отношението на благодарност и доброжелателност към нас. Това е благата карма. За целта, обаче, трябва да знаем, че нивото на нашата духовна култура ще определи поведението ни.

Кога и как можем да ликвидираме кармата си?

Когато сме осъзнали грешката си и сме престанали да я повтаряме. Но тук възниква още един въпрос: може ли да „ликвидираме“ една карма, без да сме се освободили от нея? Може. Когато в съзнанието си сме се уверили, че определено нещо в нашия характер не се харесва от колеги или от съпруг/съпруга, и знаем, че точно това е причината за проблема, който имаме с тях, ако сме добронамерени, ние ще променим своето поведение. Но ще го направим заради другите. Дълбоко в себе си, обаче, ще живеем с

огорчението, че се е наложило да се ограничим. За да не усложняваме отношенията си, ние сме направили компромис със себе си. Така сме понесли товара на мисълта, че сме принудени да търпим ограничение – другите са ни ограничили в нещо, което ние сме харесвали. Несъзнателно се настройваме срещу тях и ги приемаме като хора, които не ни позволяват да бъдем себе си. По този начин сме трансформирали кармата – привидно сме я „ликвидирали“, а всъщност от външен проблем, проблем в отношенията ни с другите, сме я превърнали в проблем със самите себе си. Бедата е, че може да се появи и нов проблем – несъзнателното настройване срещу определеното лице да се превърне в ненавист. Това чувство винаги ще ни потиска и несъмнено ще се отрази на поведението ни. Рано или късно ще възникне нов конфликт и тогава ще се натъкнем на по-голям проблем. Така се получава винаги, когато не действваме според вътрешната си убеденост.

И сега – внимание: вътрешната убеденост не винаги се свързва с истината. Нашата вътрешна убеденост може да се дължи на неправилна интерпретация на обстоятелствата, на неправилна интерпретация на информацията, с която работим, или на неспособността ни да си създадем реалистична себепредстава. Затова когато трябва да преосмислим поведението си, задължително е необходимо да отчитаме и влиянието на тези три причини. Така ще постигнем по-задълбочено себепознание, а точно това ще ни помогне осъзнато да отстраним проблема. По този начин ще се освободим от усещането, че сме направили компромис със себе си, а оттук ще отпаднат и възникналите вътрешни противоречия.

Законът за причината и следствието винаги ще ни среща и с доброто, и с лошото в Живота. Но Животът показва и доказва, че и лошото, и доброто произлизат от ума. Също от ума ни зависи кой път ще изберем.

Съществува чудесна възможност за градивно и при това безболезнено преодоляване на проблемите в нашия живот. Това е способността на човешкия ум да се дистанцира от възникналия проблем и да го анализира от позицията на безпристрастен наблюдател. Да го погледне с вярата, че може да го види, а не да се съмнява непрекъснато. Трябва да имаме увереност, че сме в състояние да потърсим правилен отговор на въпроса, който Животът поставя пред нас. Без увереност не бихме могли да открием грешката си. И ето че излиза на преден план друг въпрос: „В състояние ли е човек сам да вижда грешките си? Как може човек сам да разбере, че греши?“ Има отговор на тези въпроси. И той не е толкова сложен. Ако в съзнанието ни непрекъснато идва тревожно чувство, значи нещо не е наред. Има хора, които, макар и да виждат, че обстоятелствата, в които се намират, не са благоприятни за техния замисъл, продължават, само и само да си докажат, че те могат. Но това не е увереност, нито смелост, най-малко пък себедоказване. Пак при неблагоприятни обстоятелства някои продължават да упорстват, защото, ако се откажат, за тях това би означавало поражение или пък неизпълнение на поставената цел. И ето го доказателството за неумението ни да отчитаме времето и условията за изпълнението на нашия замисъл, доказателство за неспособността на ума ни да се адаптира към конкретните условия, и още – да

създава гъвкава мисъл. От нас се изисква да сме внимателни: тогава, когато се появи тревожното чувство, т.е. когато вътрешният глас ни подсказва, че “това не е така”, ще трябва да се огледаме и да се послушаме. Все ще се намери нещо или някой край нас, което или който да ни подсказва, че не сме на правилния път. Затова е много добре да внимаваме в разговорите с хората, със завишено внимание да възприемаме информацията от книги, списания и филми.

Умението да се дистанцираме от проблема може да ни помогне да постигнем обективна оценка на положението, в което се намираме, а това е добър и сигурен начин за неговото разрешаване.

Как да се дистанцираме? Като си представим, че нашата разумна същност е нашият съветник. В ролята на съветник нашият разум може добре да огледа положението. За целта трябва да спрем хаотичните мисли, трябва да постигнем максимална уравновесеност, т.е. да се избавим от неувереността, трябва да се избавим и от напрежението, в което се намираме. Тези три неща са задължителни, за да дадем възможност на „Съветника“ да работи.

Защо трябва да направим точно това? Защото нашата разумна същност до момента е била потисната от тези три състояния, които преди малко изредихме: хаотично мислене, неувереност, напрежение, пораждащо емоционален стрес.

Хаотичното мислене е резултат от другите две състояния – неувереност и емоционален стрес, а може да се каже и обратното: неувереността и емоционалният стрес провокират хаотично мислене. Колкото едното е вярно, толкова и другото. Липсата на увереност е допуснала страха, а той е много лош

съветник. Страхът може да блокира всичките ни възможности да се справим със своите задачи. В състояние на страх човек не може да разсъждава и дори да знае правилното решение, той не може да стигне до него, защото страхът засилва чувството на неувереност.

Тук трябва да си спомним за ролята и значението на самочувствието. Липсата на самочувствие ни прави потиснати, убива желанието ни за живот, събужда в най-голяма степен неувереността. Изправен пред проблема, ако човек се остави да го завладее малодушието и отчаянието, веднъж се лишава от самочувствие и втори път си пречи да види своите възможности, възможностите на обективната действителност за решаване на съответната задача. Той е в състояние на постоянно колебание. И ето го емоционалният стрес. В един момент човекът се оказва блокиран от собствения си недостатък, блокиран поради невъзможността да се освободи от мислите и чувствата, които го връхлитат. Такъв човек обикновено се оказва победен от силата на неуравновесените чувства и действията му се оказват неправилни. Той е в емоционален стрес, защото: (1) чувствата са го подтикнали да направи нещо неправилно, (2) той го е извършил и в същото време (3) резултатът му е показал, че отново е сгрешил. Така към стария проблем се прибавя нов – състояние на емоционален стрес. Това означава, че: (1) хаотичните мисли са предизвикали силните чувства, така е (2) блокирал умът и човекът е предприел (3) неправилно действие. Всичкото това е създавало емоционални стрес, който не е непреодолим, но от него се излиза значително по-трудно. В състояние на емоционален

стрес човек не трябва да взема решения. Той трябва да изчака, трябва да намери предлог да отложи решението си, но в никакъв случай да не предприема каквото и да било. Ето тук може да бъде полезен най-вече Съветникът. Дайте му живот! У всеки от нас е съхранена „база данни“ – опитности, които изграждат нашата разумна същност. Това са знанията, придобити от минали животи и от сегашния живот. От нас се изисква да си повярваме! Да бъдем уверени, че не е възможно нищо да не сме научили през всичките години на своето съществуване. Най-достъпното и най-правилното нещо, което можем да направим в състояние на емоционален стрес, изобщо в състояние на силна възбуда, е да си кажем ясно и категорично: „Спри хаотичните мисли! Дай възможност на своята разумна същност да разреши проблема!“

Като се освободим от силното емоционално състояние, ще дадем възможност на нашия разум да работи. Това е „тайната“ на успеха.

Има ли доказателство за правилността на този подход? Да!

След установената грешка, когато вече всичко се е случило и поради това сме се освободили от напрежението, ни идват на ум много решения, но за съжаление вече късно. Значи, проблемът е да дадем възможност на тези решения да дойдат навреме. Те са били там – в ума ни, но ние не сме поискали да ги разпознаем.

Най-често допусканата грешка в живота ни е неадекватното поведение при среща с проблем. Неадекватното ни поведение наслагва след себе си множество нови проблеми и така стигаме до състояние на безнадеждност и дори пълно себоотрицание.

Две са основните причини, които ни правят неадекватни при срещата с проблем. Това са СТРАХЪТ и НЕВЕРИЕТО – липсата на вяра както в собствените сили, така и липса на вяра в добрия изход от създалата се ситуация. А липсата на вяра в добрия изход показва, че ние нямаме вяра в подкрепата, която можем да получим от Висшите Разумни Сили в Природата, нямаме вяра в Разумността и Мъдростта на Сътворението – просто нямаме вяра в Бога. Оттук произтича и страхът ни – страхът, че няма да се справим с възникналата трудност идва и от крайно неправилния начин, по който възприемаме себе си. Този, който се страхува от Живота, предимно възприема себе си като неудачник, малодушен е, живее без самочувствие за собствената си значимост. И всичко това е резултат от неумението ни да търсим и използваме знанието, на което е носител Духовната култура като средството, което ще ни приобщи към Светлите Сили на Съзиданието.

Шестата функция на Духовната култура се проявява чрез възможността да облагородява човешките чувства и да създава условия за съдържателен живот. Ако умеем да използваме в своя живот тази възможност, ще се освободим от неадекватното си поведение и всичките възникващи след него проблеми; ще можем да открием в своята духовна същност Импулса на желанието за съдържателен душевен живот. По този начин ще откликнем на потребността на душата да прояви своята Божествена същност. Винаги, обаче, трябва да отчитаме значението на условията, в които живеем.

Условията, в които живеем, имат характера на формираща съзнанието сила. Те зависят един път от

обективните закони и обстоятелства и втори път от нашия разум. Обективните условия за живот, които се свързват с Природата и всички нейни прояви, са създадени от Бога, от Твореца-Създател. Субективните условия, които се свързват с организацията на обществото и личната материална и духовна осигуреност, се създават от нас. Колкото по-добре познаваме Законите на Сътворението и произтичащите от тях правила, толкова по-добра организация на своя живот ще създадем. Важното е **никога да не забравяме, че Духовната Сила на Сътворението, за да се превърне в енергия на създанието, е организирана в конкретни Правила.** За нас е изключителна необходимост да ги познаваме. Доколко и как ги използваме? Точно това определя културата на човешкия живот.

В тази връзка Христос казва:

„И тъй, всекиго, който слуша тия Мои думи и ги изпълнява, ще оприличи на благоразумен мъж, който си съгради къщата на камък; и заваля дъжда, и придойдоха реки, и духнаха ветрове, и напяха на тая къща, и тя не рухна, защото беше основана на камък. А всеки, който слуша тия Мои думи и ги не изпълнява, ще заприличи на глупав човек, който си съгради къща на пясък; и заваля дъжд, и придойдоха реки, и духнаха ветрове, и напяха на тая къща, и тя рухна и срутването ѝ беше голямо.“ (Мат. 7:24-27)

Всеки сам избира дали ще се ползва от мъдрото Слово на Божествената наука или ще го подмине. В първия случай можем да придобием благородните добродетелни знания, които ще поставят здравата основа на нашия духовен живот, във втория – създаденото ще бъде нестабилно и краткотрайно.

Законът за Причината и Следствието, известен още като Принцип на Причината и Следствието, има определящо значение в човешкия Живот. Духовната култура, която притежаваме, ни помага да осъзнаем, че **неговото вътрешно съдържание се изразява във вечната непрекъсваща активност на творческата му енергия.**

Седмият Херметичен принцип е Принципът на рода. Той ни учи, че всяко нещо притежава свой Мъжки и Женски принцип. Тези два принципа са проявление на творческите сили в Природата, чрез тях се осъществява еволюцията на Живота. Принципът на рода се проявява на всички нива на Сътворението, дори имаме причина да го свързваме с проявлението на изначалната творческа сила – Съзидателната Сила.

Къде откриваме връзката? Във взаимодействието между наличната потенциална енергия у всяка частица, съдържащата се в нея налична информация и нейното конкретно съдържание.

Мъжкия принцип, който съществува в Природата и за който говорят херметиците, в изначалната форма на своето съществуване може да бъде открит като Идея – Идеята за Съзидателност. Това е твърдението на Висшите Учители, които работят за изпълнението на Всемирната научно-образователна програма. Според тях Идеята за Съзидателност подтиква всичко Съществуващо към градивни, конструктивни действия. Когато тези действия започнат, в процеса на преобразуване на Съществуващото се проявява Женският принцип, което ние ясно различаваме като активност на Творческата, а това е Съзидателната Сила. Нека проследим този процес.

Всичко Сътворено е изградено като една цялостна енергийно-информационна същност. В сърцевината на тази цялост стои Идеята за Съзидателност. По своето естество всяка Идея представлява концентрирана информация – информация, ориентирана към конкретен адрес с определена цел. Ако можем графично да представим „образа“ на една Идея, ще очертаем окръжност, а в центъра на тази окръжност ще поставим точка. Това е Отправната Точка, която дава посоката и организира действието на потенциалната енергия. Потенциалната енергия е средата, в която съществува Отправната Точка. Без енергията Отправната Точка не може да постигне активност.

Какво наричаме Отправна Точка? Това е конкретната, но в своя първичен вид, схематично представена информация, която за всяка Идея има различно съдържание. Информацията задвижва потенциалната енергия, когато изравни своите вибрации с нейните. Това означава, че всяка информация притежава свой минимум енергия, която променя стойностите си в зависимост от честотата на вибрациите, които поддържат нейната активност. Тогава, когато информацията е с ясно изразено съдържание, енергията, която тя излъчва, постига отчетливо пулсиращи вибрации. Така нараства минимумът енергия, с която е създадена съответната информация, и по този начин схематично представеното съдържание започва да гради конкретен образ. Колкото повече съдържанието на съответната информация придобива своя завършен образ, толкова повече се увеличават нейните пулсации. Тогава схематично представената информация се

трансформира в Идея – организирана е цялостната структура на Мъжкия принцип. Всъщност тук се наблюдава творчески процес, при който Силата на Съзиданието постига своята пълна активност и казваме, че се заражда, че се създава за Живот нещо Ново. То се е проявило в резултат на взаимодействието между наличната потенциална енергия и наличната информация, под влияние на нейното конкретно съдържание. Разгледан в детайли, този процес ни обяснява, че информацията в позицията на Отправна Точка, добила вече своя завършен образ и постигнала нивото на Идея, е превърнала потенциалната енергия в кинетична, защото информационната стойност на нейното съдържание е била конструктивна. Тогава можем да кажем, че се е проявил Женският Принцип. Защо стигаме до това заключение? Защото Съзидателната Идея, тоест Мъжкият Принцип, както вече стана ясно, съдържа в себе си изначална творческа активност. Когато тази активност получи необходимите условия, тя се проявява като Сила на Съзиданието. Това означава, че енергията на Сътворението е в непрекъснат процес на Еволюция, който създава различните форми на Съществуващото. Точно това е причината за трансформацията на енергията и преминаването ѝ от едно ниво на проявление в друго. За целта като „инструменти“ се използват Творческите Сили на Сътворението, които в своята активност заемат последователно позицията на Мъжкия и Женския Принцип. Тук виждаме проявлението на Идеята за Съзидателност, като семето, което търси своята почва, за да покълне и се развие. В случая почвата е енергийната среда, която

Идеята използва, за да създаде възможностите за своето развитие.

Да се върнем сега при графично представената Идея. Тя е точка в средата на окръжност. Окръжността не е празно пространство. Средата, в която Идеята се развива, казахме, е потенциална енергия, която влиза в очертанията на Окръжността. Окръжността, обаче, е новосъздадена форма. Тя обхваща определена „територия“, която е част от вселенското енергийно пространство. Това е енергията, която съвременните физици определят като физически вакуум. Физическият вакуум е енергията, която съхранява Силата на Съзиданието. По своите размери това е необозрим за човешкия ум океан от енергия. Тя е в позицията на потенциална енергия дотогава, докогато в нейната среда не се появи конкретна информация, която да я задвижи. Като пример можем да си представим езеро със спокойна водна повърхност. Ако хвърлим в него дори и мъничко камъче, знаем, че на повърхността на водата ще се появят концентрични кръгове. Защо? Защото камъчето със своето присъствие е променило пространството на водната маса. В зависимост от своята плътност, в зависимост от своя обем и също толкова важно – в зависимост от силата, с която е изпратено дотам, то ще окаже влияние на водната среда. В резултат на неговото присъствие определена част от нея става активна – раздвижва се, образува концентрични кръгове, тоест създава се нещо ново, макар и с краткотраен живот. Камъчето в нашия пример представлява Идеята, езерото е физическият вакуум. Не бива да забравяме, обаче, че за нас е видно това, което се проявява на

повърхността, но ние нямаме представа как и доколко са настъпили промени в дълбочината на езерото.

Идеята винаги се проявява на две нива: първото е на повърхността и то е частичното ѝ проявление, което е видимо за нас, и второто е латентно проявеното взаимодействие между информацията и физическия вакуум. Информацията покрива такава част от „територията“ на физическия вакуум, която ѝ е необходима, за да се разгърне до нивото на Идея. В този смисъл окръжността получава размерите на своето очертание в зависимост от потребностите на конкретната информация да разгърне съдържанието си. Съдържанието на всяка информация създава своя територия, очертава своята окръжност и тогава говорим за енергийно-информационно поле. Енергийно-информационните полета създават многопластовата структура на физическия вакуум.

На ментално ниво Законът за рода също използва Мъжкия и Женския принцип за своето проявление. И на това ниво всичко тръгва от Идеята за Съзидателност, защото тя е Първопричина за всичко Сътворено. Тя съдържа в себе си първичната енергия на внедрената във всяка елементарна частица Информация. А какво е информацията? Тя е Мисъл, която има изключително разнообразие на своето съдържание. Това ще рече, че **всяка частица съдържа в себе си Мисълта на своя Създател. Създателят може да бъде Бог, когато говорим за различните светове на Сътворението, и човек, когато имаме предвид Живота в условията на материалния свят.**

Човешката мисъл, осъзнаваме или не, има функцията на активно действаща сила. Нейният творчески характер се проявява в два различни

аспекта: конструктивен и деструктивен. Идейната насоченост на Мисълта определя аспектите на нейното проявление.

В конструктивен аспект Мисълта се проявява, когато съдържа позитивна Идея, тоест когато нейното съдържание изисква градивни действия. Тогава разбираме, че идейната насоченост на съответната мисъл произтича от духовната връзка между човешкото съзнание и Великото Съзнание. Това означава, че действията, които ще бъдат употребени за нейната реализация, по своя характер ще бъдат предопределени от Принципите за проявление на Живота – Любов, Мъдрост и Истина. В този случай взаимозависимостта на творческите сили, които създават градивната конструкция, постига пълноценна, хармонична дейтелност. Инициативността и Идейната насоченост на Мъжкия принцип винаги ще срещат отзивчивостта и всеотдайността на творческите сили, чрез които съгражда Женският принцип. Казано простичко, Идеята като Първопричина за създанието ще знае кога и как да открие средата, която ще я приеме радушно и ще ѝ позволи да разгърне интелектуалния си потенциал. За целта, обаче, Интелектът трябва да приобщи към своята инициатива творческите сили на Създанието, тоест да се стигне до взаимоотношаване на двете страни – Идеята, която ние възприемаме в нейния езотеричен аспект като Мъжки принцип, и Силата на Създанието, която възприемаме като Женски принцип. Ако Мъжкия принцип, т.е. Идеята, не успее да се свърже със Силата на Създанието, неговата енергия остава неоползотворена. За

човешката личност това поражда необяснимо за съзнанието напрежение.

Съществува и друга възможност. Поради голямата си активност, която е резултат от ярко изразена Волева сила, Мъжкия принцип – мисълта на определен човек – да завладее слабо активните, неволеви Сили на Създанието, притежание на друг човек. В този случай Женският принцип – Силите на Създанието – ще откликнат мудно и няма да работят с пълния си капацитет. Тук вече действието може да се развие в две посоки в резултат на една единствена причина: неразпознатото присъствие на чужда мисъл, което е вид внушение. Кои са двете посоки: едната е неосъзнато съпротивление на Съзидателните сили, а другата е насилие на ума над Силите за Съзидание. В първия случай имаме смутеното поведение на личността, което може да се изразява в неадекватност, в колебания и съмнения, а във втория – смътно усещане за страх от чуждо присъствие или изпълнение на съответната мисъл под натиска на ума, без желание и с много нерви и усилия. Но може да се получи и реализация на деструктивния аспект в активността на човешката мисъл. Това означава Идейната насоченост на мисълта, поради характера на своето съдържание, да осъществи контакт с деструктивните сили. А е възможно чуждата мисъл, пак поради силата на нейното внушение, да бъде напълно реализирана и едва накрая човекът да се запита „Какво направих?“, тоест да си даде сметка, че е извършил нещо неуместно или напълно ненужно за него. Необходимо е да познаваме тези факти и да знаем, че силната психика, стабилното емоционално-умствено равновесие на

личността никога няма да допуснат подобна възможност.

За нас е важно да знаем и още нещо: кога, в кои случаи Силите на Създанието, независимо в кой от аспектите на рода се проявяват, са слабо активни неволеви сили. Отговорът е: винаги, когато липсва ясно осъзнато желание и ясно осъзната мотивация за дейност. Човек е полезен за себе си, за своите близки и обществото, когато сам е господар на себе си, на своя ум и на своята душа. Това става тогава, когато можем спокойно да си отговорим на въпроса: „Аз кой съм и какво искам от Живота?“ Най-правилния, най-точния отговор можем да получим с помощта на Божествената наука, която работи за нашето ограмотяване чрез Духовната култура.

Енергията в Пространството има едно основно качество – това е нейната активност. А какво е активността? Сила, която може да бъде задвижена винаги, когато получи конкретно направление. **Енергията притежава Сила, която се превръща в Активност тогава, когато до нея достигне определена Идея. Идеята, според своето съдържание, тоест според вложената в нея информация, създава посоката за проявлението на тази Сила.**

Духовната култура изисква от нас да приемем и усвоим знанието за същността и проявлението на Силите в Природата и в човешкия Живот. Най-общо те са определени като творчески сили поради способността си да създават и променят Съществуващото. В зависимост, обаче, от съдържанието, т.е. от вложения смисъл в конкретната Идея, те ще се проявят като конструктивни или

деструктивни сили. Сред широката общественост е възприето разбирането за положителна и отрицателна (негативна) енергия. А всъщност това означава, че ние възприемаме действието на Мъжкия принцип като положителна енергия, а действието на Женския принцип като отрицателна. Точно тук, по отношение на това разбиране се допуска грешка. Неправилно се приема, че енергията, която работи чрез Женския принцип, е „отрицателна“.

Нека най-напред да си изясним смисъла на тази дума. „Отрицателно“ ще рече нещо, което работи чрез отрицание, тоест чрез пренебрегване, чрез зачеркване или чрез неприемане на факти и информация. В случая, по отношение на Женския принцип, наблюдаваме отсъствие на импулс за начинание на определени действия и точно поради това тази енергия се възприема като отрицателна. В това определение, обаче, се пропуска нейната възприемчивост и готовността ѝ да участва в творчески съзидателни действия. Женският принцип, „отрицателната“ енергия създава формите и осъществява действията. Без нейната готовност да възприеме Идеята, на която е носител Мъжкият Принцип, не би се осъществила творческата активност. Тя се постига само чрез взаимното отдаване на Силите, проявяващи се като Мъжки и Женски принцип. За да можем да стигнем до това знание, Божествената наука ни запознава със Закона или Принципа за рода. Тук, чрез това понятие разбираме за съществуването на Мъжкия и Женския принцип, получаваме знание за тяхното взаимно творческо допълване и за въздействието, което оказва Принципът за рода върху човешкия живот. Нищо в Природата и нищо в човешкия Живот не би могло да

съществува, без безкористното, взаимно отдаване на творческите сили, проявяващи се чрез двата принципа.

И ето я сега **връзката между седмия Херметичен принцип и седмата функция на Духовната култура**. Откриваме я в изначално внедреното творческо начало в Мъжкия и Женския Принцип и способността на Духовната култура да ръководи процесите и формите на себепознание за човешката личност. **Принципът за рода е обективно съществуващата страна на тази връзка, а седмата функция на Духовната култура е субективно съществуващата страна. Когато между тези две страни се постигне взаимодествие, наблюдаваме творческия процес на себепознанието, което не е самоцел, а градивен елемент на еволюцията на Живота.** До нивото на този резултат можем да стигнем, ако притежаваме уменията да познаваме и владеем Силата на нашите мисли и чувства. Чрез тях основно се проявява Принципът на рода – неговите творчески сили работят чрез нашите мисли и чувства, но както и всичко останало, в тясна взаимовръзка с Принципа за Причината и Следствието. Тук ще се постарам да отговорим на въпроса: какво създава силата на нашите мисли и чувства, за да могат те да осъществят връзка с творческите сили, чрез които работи Принципът за рода?

Отговорът на въпроса какво създава силата на нашите мисли и чувства е: нашето отношение. Най-общо определено, то може да бъде радушно, скептично или апатично. Отношението, което имаме към това, за което мислим, и към това, което чувстваме, създава силата на нашите мисли и чувства.

Трябва, обаче, да знаем, че **отношението е и следствие. Отношението е причина, когато създава силата на мислите и чувствата, а се превръща в следствие, когато се проявява като действия. Кога се случва това? Когато се задейства силата на мисълта или чувството. Тогава под нейно влияние ние действваме – за добро или лошо, правим нещо. Извършеното е следствие от нашето отношение към това, което мислим или чувстваме; то е живото, проявеното като действие отношение. към това, което мислим и чувстваме, следствие от проявената сила на нашите мисли и чувства.**

Ако разсъждаваме спокойно и безпристрастно, ще забележим, че отношението не идва само при нас. То е резултат от разбирането, с което възприемаме нещата от Живота и самия Живот. А какво е разбирането? Яснотата, с която си обясняваме всичко, до което се докосваме, всичко, с което се срещаме. В крайна сметка проумяваме, че във **всяко нещо се съдържа колкото причината, толкова и следствието**. Но като стигнем дотук, виждаме, че **и разбирането е следствие**. И точно тук, в качеството си на следствие, **разбирането определя характера на Силата на мислите и чувствата и степента на нейното проявление**. Защо? Защото доизгражда Отношението. Разбирането е следствие от качествено осъществените **психични процеси** – сетивност, възприятие, въображение, начин на мислене, което включва способност да анализираме, да обобщаваме, да разсъждаваме, като използваме логическо мислене. Начинът, по който разсъждаваме и си обясняваме нещата от живота, създава разбирането, с което живеем.

Мисленето е второто условие за постигане на разбирането за Живота. **Първопричина е желанието – желанието да приемем живота и да участваме в него, не просто да съществуваме, а да участваме в него. Желанието задвижва психичните процеси и в зависимост от степента и качеството на тяхното проявление стигаме до разбирането.** Със своето участие в Живота ние придобиваме опитности, знание и така постигаме разбиране.

Мисълта и чувството имат сложен енергиен строеж. Те не само ни въвеждат в света на квантовата реалност, но и самите те – всяка мисъл или чувство самó за себе си, сътворява свой свят на квантовата реалност. Фините енергийни вибрации на всеки от елементите, които формират мисълта и чувството, влизат във взаимодействие помежду си и то може да бъде колкото градивно, толкова и деструктивно – всичко зависи от отношението ни към съответното нещо и от разбирането ни за съответното нещо. **Отношението създава силата, а разбирането определя характера на силата – градивна или деструктивна, разрушителна.** Така човешкият ум различава две страни в проявлението на вибрациите на фините енергии, които формират силата на мисълта или чувството, затова говорим за хармонични и дисхармонични сили, които могат да владеят мисълта или чувството.

Хармонични са онези сили, които създават от мисълта и чувството градивни елементи на човешката духовна култура. Когато една мисъл е изградена от хармонично взаимодействащи си сили, бързо завладява съзнанието, защото не съдържа в себе си противоречия. Противоречията вътре в една мисъл

пораждат напрежение и тревожност. Това е характерно за дисхармоничните сили. Записаното тук се отнася колкото до мисълта, толкова и до чувството.

Казахме малко по-горе, че желанието ни да участваме в живота, разбирането, с което си обясняваме случващото се с нас, отношението, което имаме към това, което мислим и чувстваме – всичко това създава силата на мисълта или чувството. Като имаме предвид тези факти, не е трудно да открием **характерната особеност, която определя една сила като хармонична, а друга като дисхармонична.**

Степента на проявление и качеството на съответната сила – била тя хармонична или дисхармонична, се определя от вложената в мисълта или чувството **Идея**, от нейното конкретно съдържание. **Характерната особеност, която създава разграничението на силите, вложени в мисълта или чувството, е Идеята.** Това е правило, което е валидно за всичко съществуващо. Всичко съществуващо съдържа в себе си сила. Тя се проявява в зависимост от Идеята, на която е носител съответното нещо. Например добродетелта добронамереност носи Идеята за проява на добро чувство, а то създава отношението ни към това, което вършим. **Когато мисълта ни е възприела Идеята за добронамереност, силата на нейното проявление ще бъде конструктивна, ще бъде сила на създанието и поради тази причина ще може да се хармонизира с всяка друга мисъл, чувство или действие, в които е вложена същата Идея.** В една от лекциите* Си Архангел Михаил казва: „Нищо в света не

* Лекцията „За големите и малките неща в Живота“ е включена в книгата „Силата на Духа“. Книгата е представена в сайта dobrodeteli.com

съществува само за себе си, всичко е взаимно свързано, така че когато мислите и вършите нещо със съзнанието, че това е малката работа, която сте способни да осъществите, вие ще трябва да знаете, че чрез тази малка работа вече сте се свързали с нечия голяма Идея.” Силата на Създанието в нашата мисъл я превръща в градивен елемент на Духовната култура.

Ако умът ни е възприел частично знанието за съответната добродетел, мисълта, която той ще създаде, ще бъде колеблива, изпълнена със съмнения. Тогава дисхармоничните сили, които са носители на колебанието и съмнението, ще се отразят на мисълта ни за добронамереност и действията ни ще бъдат противоречиви и непълноценни. Дисхармоничните сили в човешките мисли и чувства се свързват предимно с човеконенавист и отсъствие на благоразумие.

Кога умът възприема частично знанието? Когато не вярва на изнесената информация; когато работи без необходимата концентрация; когато липсва желание за духовна работа; когато умствената ни работа е съпроводена от равнодушие, апатия или скептицизъм по отношение на предложеното знание. Не на последно място – и поради влошено здравословно състояние.

Присъствието или отсъствието на хармонични и дисхармонични сили в човешките мисли и чувства определя нашето поведение, нещо повече – определя качеството на нашия живот. Защо? Защото те могат да влияят колкото за възникването на Причина, толкова и за формирането на Следствие. Ако ние добре осъзнаваме значението на присъствието или отсъствието на добродетелни сили в нашето

поведение, ще можем да постигаме и значително по – голяма яснота за своя живот.

Присъствието или отсъствието на хармонични и дисхармонични сили в човешките мисли и чувства се свързва пряко с проявлението на творческите сили в човешкия живот. Крайният резултат отново е качеството на живота! Влиянието на творческите сили, в който и да е от аспектите на тяхното проявление, създава градивната или деструктивната страна от нашия живот. Как се стига до този резултат вече можете да си обясните, след като знаете, че мисълта ръководи действията ни. Нашите желания, мислите и чувствата ни определят характера, нивото и качеството на проявление на творческите сили. От желанията, мислите и чувствата се влияе активността колкото на Мъжкия, толкова и на Женския Принцип – Мъжкия Принцип като носител на Идеята, а Женският Принцип като Средата, която трябва да възприеме и овладее съответната Идея.

Хармоничните сили са проява на Любовта и Мъдростта в качеството им на добродетели, но ние никога не трябва да забравяме, че Любовта и Мъдростта са **преди всичко** Принципи за проявлението на Живота. В зависимост от способностите, уменията и желанието на ума да усвои знанието, което носят Любовта и Мъдростта, ще зависи проявата на хармоничните сили.

Чрез хармоничните сили най-добре се изявяват в своята пълнота колкото Мъжкия, толкова и Женският принцип. Творческото начало, вложено в Принципа за рода, точно в този си аспект се свързва пряко със седмата функция на Духовната култура. Тя има

отношение към себепознанието – ръководи всички негови процеси и форми.

Духовната култура учи, че към каквото и да поsegue човек, каквото и да реши да направи, той тръгва от изходната позиция на собствения си емоционално-интелектуален потенциал. Той е основа за емоционално-умственото равновесие на личността. За такова равновесие можем да говорим, когато човек има реална представа за себе си и живее с добро самочувствие. Реалната себепредстава, както и самочувствието, изискват добро себепознание.

Никой никога не би усъвършенствал себе си, ако преди това не се е постарал да опознае своите качества, своите способности и умения. Това не означава, че трябва да пренебрегнем всички свои задължения и да седнем да умуваме. Или пък да изпаднем в другата крайност, където ще подлагаме всяко свое действие, всяка своя мисъл или дума под съмнение. Много често в такива случаи идва тревогата от страха за лошо представяне. С такъв подход човек не би могъл да напредне. Но да отговорим най-напред на въпроса защо често се оказва, че ние не познаваме себе си.

Човешкото същество е изградено твърде сложно. То е продукт както на физическия, така и на духовния свят. Второто, обаче, по-трудно се осъзнава. Всъщност, като надарен с разум, човекът, опознавайки заобикалящата го действителност, опознава и себе си. Опознаването на света и създаването на ума са резултат от живота във физическия свят. От духовния свят идват душата и духът.

Душата и духът са носители на качествата, които предопределят възможностите на човешкото същество да живее в условията на физическия свят.

Те са вложени в матрицата на неговия първообраз като средството, чрез което той по-нататък ще може да изгради съзнание. Умът има ръководеща роля, защото той е прагматичната сила, която може да управлява действията. **Човешкият ум е уникално приспособление за работа на духа в условията на физическия свят. Своята функция той изпълнява най-добре чрез способностите си да възприема, да анализира и да възпроизвежда.**

Човек възприема по-добре, когато е добронамерен; анализира по-правилно, когато е безкористен, и възпроизвежда по-пълноценно, когато не е предубеден. Всичко това е валидно само при едно условие: когато нашият критерий за възприетата информация, за новоусвоеното знание е БЛАГОРАЗУМИЕТО.

Тогава можем да кажем, че:

- ако сме добронамерени, ще постигнем по-добро възприемане на информацията, на средата, в която живеем, на приятелите и колегите – всичко това ще ни създава по-добри възможности за участие в живота;

- ако сме безкористни по отношение на възприетата информация, ще можем да анализираме по-правилно връзките, които създаваме, междуличностните си отношения, а това ще ни осигурява по-добра яснота на разбирането за живота;

- ако не сме предубедени по отношение на това, което възприемаме, ще можем по-истинно, по-правилно да възпроизведем в съзнанието си преживяното, а това ще ни дава предимството да живеем с истината за себе си и за живота.

Но в случая за нас е важно да знаем, че духът и душата са носители на конкретна Програма за

развитието на човешкото съзнание в условията на физическия свят. Човешкият ум трябва да потърси връзка с тях, за да опознае качествата, които те носят като основа за новия живот. Така Програмата ще бъде разчетена и реализирана правилно, което означава, че всеки човек ще може да развие своята дарба и ще си създаде условия за усвояване на нови знания. Това изисква да не се страхуваме от живота, да използваме всяка от възможностите, която създава условия да изпробваме силите си. Така живата практика ще ни помогне да постигнем ново знание – Познанието. То ще ни помогне по-добре да опознаем себе си. Вижда се, че верига от причинно-следствени връзки определя себепознанието. Изходната позиция, обаче, определя Принципът на рода чрез живото участие на творческите сили.

Когато човекът разбере, че носи своите качества в душата си, и повярва в способностите си, тогава ще придобие уменията и силата последователно да работи за своето усъвършенстване. Но най-напред трябва **да се събуди самосъзнанието**. Това означава човекът да осъзнае себе си като частица от Великото Съзнание, като продукт на Великата Природа, сътворен в хармонична връзка с всичко съществуващо. Да проследим връзката.

САМОСЪЗНАНИЕ И СЕБЕПОЗНАНИЕ

Колкото самосъзнанието е важно за полагане основите за духовно развитие на личността, толкова е важно и себепознанието. Когато говорим за самосъзнание и себепознание, трябва да имаме предвид първо идеята за правилен живот, което ще

рече живот според обективните закони на действителността и добро познаване на творческите зависимости между обективния и субективния свят.

За да познаваме Света и своя „Аз“, трябва да тръгнем от Идеята за Сътворението, т.е. да имаме предвид Замисъла на Великото Съзнание за Живот.

Животът във Вселената е следствие от творческия процес на Себепознанието, възникнал като потребност на Великото Съзнание за себеизследване и опознаване на съграждащите възможности на Съществуващото. Това ще рече, че всеки човек, достигнал до необходимата възраст, може и дори трябва да започне да опознава себе си чрез идеята да твори, да създава. Така той ще може да открие собствените си способности и ще си даде сметка за интелектуалния потенциал, който притежава. И тук нямаме предвид само и единствено създаването на материална култура, но и активен творчески процес за създаване на богат духовен живот. Двете направления трябва да вървят успоредно. За целта, обаче, е необходимо да сме напълно убедени, че **когато се говори за човешката личност като за „образ и подобие Божие“, трябва да имаме предвид човешката творческа същност**. Човекът е образ и подобие Божие, само ако развива своите творчески способности, ако се проявява като творец, разбира се, на нивото, на което той живее. А на какво ниво ще живее той ще определи неговото лично желание за просветеност. Знаещият генерира в себе си мощни духовни процеси, а те се превръщат в съзидателни, градивни процеси, когато той навлезе в сферата на активното познание. Това вече означава, че със своето желание да бъде знаещ всеки човек създава

условията, чрез които той като личност формира собственото си отношение към себе си и към средата, в която живее.

Самосъзнанието и себепознанието са вътрешни, психични процеси, които могат да бъдат обяснени най-добре, ако познаваме психиката си. Това изисква ограмотвяване още от най-ранна възраст по въпросите на духовния живот – нещо, което засега се пренебрегва. Но това е друга тема. За нас е важно да знаем, че не можем да постигнем истинско живо самосъзнание, ако не създаваме действени активни връзки с другите хора, с обществото като цяло. Затова трябва смело да участваме в Живота.

Когато говорим за самосъзнание и себепознание, трябва да знаем, че **в самосъзнанието се формира личностното “Аз”, а в себепознанието то се развива и усъвършенства.** Образно казано, при самосъзнанието ние създаваме определена фигура, а при себепознанието вдъхваме живот, даваме възможност на тази фигура да се раздвижи. Самосъзнанието и себепознанието взаимно се допълват. Тяхната уникалност трябва да търсим в изначалната Божествена творческа Идея.

Самосъзнанието намира израз основно в: познанието, преживяването, стремежите, оценките, които правим, и решенията, които вземаме, като най-важното условие си остава доверието, което имаме в себе си.

Решаваща роля за създаването на правилно и действено самосъзнание има изграждането на Аз-образа, т.е. създаването на себепредстава. За да постигнем този резултат, трябва да се стараем да получим максимално най-вярната оценка за себе си.

Необходимо ни е да познаваме своите способности и умения, да имаме своя преценка за собственото си поведение в обществото. Така ще живеем пълноценно в променящите се външни условия. Себепредставата има съществено влияние и за възприемането на външната среда.

Без реалистична себепредстава няма и не може да има правилна мотивация за което и да било начинание. Човек без вярна себепредстава не може да се включи адекватно в живота на обществото, не би могъл да се изяви като личност и така няма да бъде полезен и на себе си, защото целият негов интелектуален потенциал ще остане нереализиран. Затова всеки човек още от най-ранна възраст трябва да бъде насочван към формиране на правилна себепредстава. Липсата на реална себепредстава може да е сериозна причина за нашите неуспехи. Да видим в какъв аспект биха могли да се проявят те, какво е следствието от тази причина.

Без реалистична себепредстава не можем да създадем адекватни междуличностни контакти. Къде възниква тук опасността? Като нямаме реална представа за себе си, е възможно да надценяваме своите умения и да започнем да поучаваме другите, защото в собствената си себепредстава ние мислим най-правилно. Можем да изпаднем и в другата крайност – да се подценяваме. В такъв случай няма да можем да живеем в средата, в която ще срещнем най-добрите условия за нашето развитие. Учителите в своето Слово казват: „Който се подценява, се самоубива; който се надценява, се самоунищожава.” Ясно е, че и в двата случая губим.

Друг важен за нас момент е да се интересуваме **от съответствието между представата за Аз-образа, който сме си изградили, и представата на другите за нас.** Тук е важно не какво говорят хората за нас, а как ни възприемат. Вярната преценка за себе си ни е изключително необходима, за да не се окажем незаслужено **потърпевши от собствената си мнителност.**

Добро, безпогрешно създадено мнение за себе си ще имаме, когато старателно търсим и опознаваме собствените си способности и умения. За да опознаем себе си и за да постигнем реалистична себепредстава, е необходимо активно участие в живота, непрекъснато търсене на живи действени връзки с хората и твърдо да вярваме, че можем да опознаем собствените си и умения и способности, само ако непрекъснато ги подлагаме на изпитание. Затова не трябва да се плашим от предизвикателствата на Живота, а смело да се впускате в тях. Всяка грешка може да бъде поправена, стига да я осъзнаем навреме. Не е страшно, че можем да паднем, страшното и непоправимото идват тогава, когато не съумеем да се изправим.

Следващият важен момент е, когато се получи **разминаване между Аз-образа (себепредставата) и желанието образ за себе си.** Това означава, че ние знаем кои сме и какво можем, но искаме да бъдем нещо повече – Силвестър Сталоун, Мадона ... Да, но не сме постигнали това ниво. Причините могат да бъдат колкото субективни, толкова и обективни. Тогава какво? Измъчват ни терзания, че сме онеправдани от Съдбата, незаслужено отритнати от обществото, самосъжаляваме се, сипем към себе си обвинения и

упреци, вместо да се постареем да стигнем до истинската действителност.

Познавам една жена, която определено притежава добри професионални качества, но е дребничка на ръст. Тя се измъчва от мисълта, че не е красива. Притеснява се от ниския си ръст и живее с комплекси. Често говори, че е незаслужено оцетена от Природата. Това разбирание я прави завистлива и злобна и тя непрекъснато се конфронтира със своите колеги. Подобна неудовлетвореност, ненужните терзания, свързани с външния вид, могат да предизвикат проблеми с психичното здраве или да станат причина за занижена работоспособност.

Вярната себепредстава, което ще рече правилно изграденият Аз-образ, ще създаде най-необходимите условия за формиране на самосъзнанието. Така индивидът ще може да изгради своето светоусещане: към средата, в която живее, към себе си като личност, и ще има отношение към своите постъпки, действия, мисли и чувства, желания и стремежи.

Няколко думи и за себепознанието.

Себепознанието може да се определи като стремеж на личността към развитие и усъвършенстване. Само този, който има желание да се развива, ще търси познанието за себе си, а чрез него и възможностите за своето духовно развитие. Себепознанието още би могло да бъде определено като стремеж за пълноценен живот. В хода на себепознанието човешката личност се превръща в градивна личност. Без колебание можем да кажем, че себепознанието е творчески процес. Човекът твори и така постига знание и увереност в собствените си сили

и възможности. Затова тук е резонен въпросът: как ще успееш, ако не опиташ?

Себепознанието обаче е следствие от уелото използване на няколко качества, без които няма как да постигнем желаниа резултат. Тези качества са: себевладеене, себевъзпитание, себеизследване и непрекъснат стремеж към себеизява.

Кога се постига себевладеене? Когато сме наясно за произхода на чувството, за причината на емоцията. Тук значение има разбирането, с което приемаме конкретния случай.

За своето себевъзпитание можем да работим чрез координирани и последователни действия за усъвършенстване на личността; ще постигнем успех, ако твърдо вярваме, че никога не е късно да направим нещо добро за себе си.

Когато имаме желание да изследваме себе си, е много важно да се научим писмено да възпроизвеждаме конкретния случай. Когато човек записва мислите си, постига по-голяма дълбочина на своите размисли; получава възможността аналитично да проследи поведението си; може да провери своята наблюдателност и съобразителност; може по-успешно да съпоставя фактите и така да се учи да постига логично обосновани умозаклучения.

Себеизявата свързваме с възможностите за утвърждаване на знанията, способностите и уменията, които притежаваме. Това изисква от нас да бъдем наблюдателни, съобразителни и находчиви, за да не пропускаме възможност да направим нещо, което ще ни помогне да проверим собствените си знания и умения. Но всичките тези качества можем да проявим, само ако сме достатъчно решителни и смели.

Най-големият враг на себепознанието е себеотрицанието. То е резултат от липсата дори на най-елементарни положителни чувства спрямо себе си. До себеотрицание стига този, който няма желание за качествен, пълноценен живот. Човекът, който не харесва себе си като външност, който не може да прецени собствените си умения и способности, който няма воля за последователност на мисли и действия – човекът без самочувствие.

Самочувствието е състояние, което дава възможност на човешката личност да живее адекватно на условията, в които се намира. Самочувствието не е настроение и не трябва да зависи от настроението. **Самочувствието е състояние, което гарантира или проваля успеха на всяко начинание. То зависи от осъзнаването на собственото “Аз”.** Това от своя страна изисква добро познаване на личните умения и способности. Но за да има такова познаване, трябва да е налице желанието за пълноценен живот. Всеки иска да живее, но не всеки си дава сметка за качеството на живота, който има или който иска да има. Само желанието за пълноценен живот може да послужи като отпращава точка за създаване на добро самочувствие. Желанието за пълноценен живот прави човека активна творческа личност. То го подтиква да опознава собствените си умения и способности, да ги създава, ако ги няма, и най-важното: дава му **незамениния ключ към успеха – решителност.**

Решителността идва от вярата в собствените сили. Вярата в собствените сили идва от знанието. Знанието дава светлина и сила. Светлина в смисъла на добре осъзнатата истина за нещата от живота и сила в

смисъла на решителността да приемеш или отхвърлиш това, което ти предлага животът.

Сега вече можем да направим връзката между самочувствието и осъзнаването на собственото Аз. Това е знанието, което носи просветеност. Знаещият, просветеният човек ще си обясни фактите и проблемите, с които се среща, правдоподобно, той ще живее с истината и със стремежа винаги да търси истината. А всеизвестно е, че истината прави човека свободен. Много са факторите, които изграждат самочувствието, но основният, който е вътре в нас, е желанието за пълноценен качествен живот. И сега тръгваме обратно нагоре по стълбицата на причинно-следствената връзка. **Чрез желанието ще придобием знание; знанието ще ни даде увереност; увереността ще ни направи решителни; чрез решителността ще участваме активно в живота. Това вече показва изградено самочувствие.** Фактите показват, че за да има градивен живот, за да има развитие било за отделната личност, било за обществото, се тръгва от **самочувствието. То е изходната позиция, от която се избира посоката. То е силата, която може да ни задържи в избраната посока. То е средството, което помага на волята, за да стигнем до успеха.**

Стойността на човешкия живот се определя от самочувствието, с което живее отделната личност, а стойността на живота в едно общество се определя от самочувствието, с което живее това общество. Но ако то е изградено от нихилисти и от хора, които имат едностранни виждания и са тясно свързани с материалните си интереси, тогава ще се стигне до състоянието на взаимна нетърпимост, завист

и озлобение. Такова общество ще се задушава в собствената си среда. То ще се развива до време, защото е лишено от необходимите условия за духовен живот.

За да има бъдеще Животът, трябва неуморно да търсим Знанието, защото то е сила; да проявяваме самоувереност, защото така ще постигнем себепознание; и винаги да се отнасяме със самоуважение към себе си, защото така ще постигнем осъзната връзка с Божественото в нас. Всичко това изгражда самочувствието и така създава условията за пълноценен живот.

***

Когато разглеждаме формирането на самосъзнание и себепознание, е необходимо внимателно да проследим творческите зависимости между обективния и субективния свят. Те оказват влияние върху процесите и формите, чрез които личността гради своя духовен облик.

Какво е обективният свят за човешкия ум? Това са наличните Закони – Принципите и Правилата, които създават реда и последователността за съществуването на Сътворението. Познаването или непознаването на Законите предопределя хода на еволюцията на човешкия Живот. В зависимост от това доколко сме усвоили знанието, което носят обективно съществуващите закони, ние ще живеем в хармония със света или ще се конфронтираме с него.

Първообразът на човешката природа включва всичко съществуващо като съзидателна и като разрушителна сила, т.е. позитивното и негативното

като две противоположности, чиято борба създава стимула за развитие. Както всичко съществуващо, така и мисълта и чувствата, имат своята двойственост. Чувствата и мисълта изграждат субективния свят. Целта на Сътворението изисква от нас да съумеем да пречистим субективния свят на своя живот. Обективното винаги ще съществува. То е средата, в която израстваме. Когато познаем условията на тази среда, ние ще се научим да не се съпротивляваме на моралните принципи и законите, които я формират. Обективният и субективният свят в следващите три примера са посочени като причина, която влияе върху самочувствието ни. Самочувствието, с което живеем, определя стойността на живота ни. То е резултат от постигнатото ниво на самосъзнание и себепознание и е основен градивен елемент на нашия субективен свят.

1. Средата за живот. Тя може да бъде семейството, колективът, населеното място, в което живеем, дори и държавата. Когато говорим за нея, трябва да знаем, че тя има косвено значение и никога не би трябвало да се разглежда като приоритетно условие за нашето самочувствие. Тя има своето конкретно значение за начина на живот, но в никакъв случай не би трябвало да определя самочувствието. **Самочувствието се гради върху личните качества; то е самоувереност.**

2. Следващият фактор, който свързваме с предатата ни за обективния свят, **е средата, в която се движим, т.е. нашите приятели.** Можем да свързваме тази среда с обективния свят, когато приемем, че тя е изградена от самостоятелно формирани се във от нашето съзнание субекти.

Ако те са истински приятели, няма какво да се обсъжда, но ако това е просто обкръжение от хора, които се събират заедно, за да избягат от самотата, тогава могат да възникнат много проблеми, като: стремеж за себеизява, болезнена чувствителност към успехите на другия, упорито демонстриране на чувство за превъзходство или, с други думи – живот в агресивна среда. По същия начин може да бъде оформен и колективът, в който работим. Някои наши колеги могат да бъдат силно повлияни от амбицията за себедоказване. В това няма нищо лошо, ако става въпрос за благородно желание, но когато въпросът опира до амбицията за себедоказване с цел за надмощие над другите, тогава може да се прояви безцеремонното, грубо отношение. Такова отношение се превръща в трудно преодолима психологическа бариера за по-неуверения в себе си човек. **Агресивната среда не трябва да влияе върху самочувствието. То е резултат от вярата в собствените сили.**

3. Съществува още един фактор, който има колкото обективен, толкова и субективен характер. Става дума за здравето. Увреденото здраве влияе върху поведението ни, отразява се на качеството на всяка работа, която извършваме. Затова е важно да не подценяваме сигналите, които ни дава нашият организъм, и да се стараем навреме да му помагаме. В тази връзка Учителите говорят за изключителното значение на светлината за човешкото здраве, за придобиването на здравна култура и за голямото значение на психичното здраве.

Човешката психика изгражда субективния свят на личността. Тя е определящият фактор, който формира човешката индивидуалност. Винаги трябва да

имаме едно на ум, че човешките чувства, въткани в културата на поведението, имат определяща роля. Тя се изразява в изграждането на характер, който моделира всички дейности в човешкия живот.

Факторите, които създават определено психично състояние, имат обективен и субективен характер.

Обективните влияния и процеси зависят от Обществото, в което живее личността, и от общността, в която тя се изявява и утвърждава. Обществото винаги има свои определени интереси – личността също. Ако личността има своята съизмерима с потребностите на душата възможност за изява и себеутвърждаване в рамките на обществото или общността, ще се получат и положителните емоции, които ще поддържат добро здравословно състояние, правилно функционираща нервна и ендокринна система. Ако жизнената среда има ведрия дух на хармонично изградено общество, тогава и личността вътре в това общество ще има своя жизнеутвърждаваща, творческа дейност. И точно тук трябва да ни е пределно ясно, че **не е възможно да бъде изградено хармонично развито общество от личности без свой духовен живот. Ето защо говорим за творчески зависимости между обективния и субективния свят. Обективният свят предопределя Правилата, субективният свят създава творческата среда за тяхното участие в еволюцията на Живота.**

Духовният живот е основата, която ще създаде условията за постигане на емоционално-умствено равновесие, което означава градивно развитие на мисълта и чувството. Учителят Беинса Дуно казва: „Когато душата е смутена, умът трябва да намери причината.“ От нас се изисква смелост открито да

разговаряме със себе си, смелост за преминаване на психологическата бариера, която ни пречи да се срещнем лице в лице с проблема. Затова, когато отбягваме разговорите или пък отбягваме да разсъждаваме за проблемите, ние не правим за себе си, за своя живот нищо добро. Напротив, оставяме проблемите да работят тихомълком в ума и в душата ни и така да ни превръщат в малодушни и нерешителни хора. Това е причината, поради която трябва **да пречистим и пренаредим субективния свят на своя Живот.**

За да можем да разпознаваме проблемите, ние трябва да имаме съответната подготовка. Подготовката изисква да изградим в своя характер такива качества, които ще ни помогнат **да разпознаваме проблемите още в техния зародиш** и така да не им позволим да се разгърнат. Тогава няма да говорим за възникване на карма, защото ще сме отстранили причината за нейното създаване.

Кои качества са ни най-необходими за тази цел?

Наблюдателност, съобразителност и предвидливост в реда, в който са подредени. Нито едно от трите не трябва да бъде подценявано. Те работят взаимно и при тях причинно-следствената връзка е изразена много ясно. **Ако не сме достатъчно наблюдателни, няма да забележим условията, които биха създали причината; когато сме забелязали причината, ще ни е необходима изключително много съобразителността. Тя ще ни помогне да се предвардим от последствията на възникналата причина (проблем). Предвидливостта ще постигнем, ако сме достатъчно съобразителни, за да можем върху**

основата на наблюдателността, което означава със събрания информационен материал, да построим схемата на вероятния развой на нещата. Ето ги големите възможности за изява на нашите творчески сили. За всяко от тези качества ни е необходимо творческо умение, а то ще се изяви в своята пълнота, ако добре познаваме Принципа на рода и знанието, което ни предлага духовната култура. Това е достатъчно, за да избягваме срещата с проблемите. Но ние сме хора, човешко е все пак да допуснем грешка. Какво правим тогава? Всичко необходимо, за да не превръщаме проблема в по-голям проблем. Какво означава това? Да не драматизираме случая. От своя страна, най-общо казано, това означава да не се паникьосваме: да не се вайкаме, да не се самосъжеляваме и да не се страхуваме. Всяко от тези състояния води след себе си куп неблагоприятни условия. Напротив: **трябва да сме убедени, че точно тук – в най-трудния момент – на нас ни се предоставя възможност да проявим своята находчивост, остроумие, инициативност, с една дума, да проявим своите творчески способности, което ще ни даде възможност да обърнем нещата в наша полза.** Ето защо Учителят Беинса Дуно ни съветва да благодарим за трудностите. Много е важно да не забравяме: всичко се съдържа в ума ни – и доброто, и лошото. От нас зависи кое ще проявим.

***

Силата на човешките чувства заслужава специално внимание. Тъй като те са един от основните елементи на нашия субективен свят, за нас е много

важно да знаем кога и при какви условия се проявява тяхната активност. По принцип всяко чувство е активно. Такава е неговата природа. Чувствата действат, като завладяват. Няма пасивни чувства. Има такива, които завладяват, и други, които обсебват.

Завладяващите чувства идват от сърцето. Те са резултат от желанията на хората и в голяма степен се опират точно на силата на желанието. Силата на желанието се проявява като обич, като злоба, като благодост, изобщо има различни проявления в зависимост от вида на желанието, затова трябва да помним: **чувствата са стихия, която може да унищожи разума.**

Чувствата, които са създадени върху основата на потребност и в резултат на тази потребност формират емоционално състояние, имат най-реалното присъствие в човешкия живот. **Чувствата, свързани с потребността от едно или друго нещо, са реалните чувства на човешкия живот.** Добре е да знаем: няма чувства, произлезли от само себе си. Чувствата винаги са свързани с нещо конкретно в човешкия живот. И ето я отново веригата от Причини и Следствия. Как ще се оформи тя – в благоприятен или неблагоприятен аспект, зависи от разбирането на човека за живота. Разбирането за живота се оформя в резултат на опитностите, а те пък от своя страна оформят интелектуалния потенциал. Излиза, че **човешкото разбиране за организацията на живота и неговото развитие са същественият фактор, от който зависи проявата на чувствата.** Богатството на интелектуалния потенциал, неговата стойност зависят от количеството и качеството на живия опит. Колкото повече човек се стреми да създава нещо ново и да

организира вече известната му, вече натрупаната информация, толкова повече неговите чувства укрепват. Връзката идва от живия опит и отива да подкрепя ума. Умът във всяко време, когато му е потребно, търси да се опре на опита, за да формира разум. Защото така получава най-достоверната информация за нещата от живота. Затова човек не трябва да се страхува да опитва, т.е. да посяга към новото и неизвестното. Винаги трябва с увереност и здраво любопитство да се впускаме към новите идеи, да се стремим да ги усвояваме правилно и да ги използваме правилно. Така ще имаме зад гърба си след всяка нова идея и нова опитност. **Наличието на опитност променя характера на желанията, изменя се и тяхната сила.** В такъв случай се създава и проявява мъдростта в човешкия живот. Тя може най-добре да каже какво е потребно на човека и какво не. И тогава, когато според потребността се прояви желание, то ще създаде благородни чувства.

Сега да обобщим. Чувствата се пораждат от силата на желанията. Желанията зависят от способността да разбираме живота; разбирането на живота зависи от количеството и качеството на живия опит. Тези взаимозависимости оформят интелектуалния потенциал на човека и създават условията за неговата житейска мъдрост. Върху основата на мъдростта идват разумните желания, а те пораждат благородни чувства. Когато завладяват човека, те облагородяват неговия живот. Активността на такива чувства е желана и необходима за разумния живот на личността. Тя е импулс и стимул за проявата на творческото начало у човека.

Няколко думи за чувствата, които обсебват. Всичко зависи от вида на желанието. Ако чувството, което завладява, е породено от добро желание, и самото чувство ще има благотворен резултат върху човека. Но ако желанието е свързано с агресивност, и чувството ще е агресивно и тогава ще има негативен резултат. Същото е валидно и за чувството, което обсебва. Съществува, обаче, известна разлика. Чувството, което обсебва, е свързано с изключително силно желание, чиято активност не е обуздана от ума. Докато при чувствата, които завладяват, има добри и лоши страни, то при чувствата, които обсебват, има само лоши страни. Това е така, защото **чувството, което обсебва, измества ролята на разума като съветник на съзнанието. Чувството, което обсебва, лишава човешкия ум от способността да разсъждава, затова малко по-горе казахме, че чувствата могат да бъдат стихии. Следователно разликата между двете се проявява в способността на чувствата да съграждат и да разрушават.**

Обсебващото чувство идва от неконтролираното желание. Когато в човешкото съзнание заживее мисълта за определено нещо, желанието за реализацията на това нещо поражда чувствата, с които е съпроводено очакването от неговото осъществяване. Неразумното желание поражда и неразумни, обсебващи чувства, които изместват ума. Душата остава сама срещу агресивното обсебващо чувство. Тя става негова пленница и в този случай в медицината вече се говори за психично разстройство.

Във всички случаи, когато говорим за обсебващо чувство, трябва да знаем, че то е свързано с разрушаващи човешката психика преживявания. Дори

и тогава, когато едно толкова красиво и благородно чувство като любовта се прояви като обсебващо чувство, то се превръща в разрушаващ, разграждащ фактор.

И какво излиза сега? Едно чувство може да има различни проявления. То може да бъде завладяващо, може да бъде и обсебващо, зависи от силата и разумността на желанието, което го поражда. Затова е **добре всеки да знае, че желанието идва от ума и отива при разума. Ако той го остави без контрол, то се превръща в чувство, опустошаващо човешката душа. Чувството е богатство за човешката душа, само когато прониква в нея нежно, като полъх.**

Какво е важно да запомним най-вече от тези разсъждения? Мисълта определя начина на живот, но преди нея са били и си остават чувствата. Те произлизат от Ж е л а н и е т о. То е било преди мисълта! Тя е дошла след него, за да ръководи чувствата. Там, където мисълта умело ръководи чувствата, личността създава благороден емоционален свят. И тогава говорим за емоционална интелигентност.

***

Емоционалната интелигентност не е само външно проявената сдържаност – външното поведение, което оставя добро впечатление у събеседника или в обществото. Емоционалната интелигентност е резултат от съхраненото знание, придобито чрез участието на човешката психика в разрешаването на жизнено важни проблеми от ежедневието. И не само: културата на умствената

дейност и на мисловния процес създават емоционалната интелигентност. Трябва, обаче, да се знае, че до тази култура можем да стигнем, само ако сътим върху добре организирана нравствена основа.

Кога говорим за култура на мисловния процес? За да си отговорим правилно на въпроса, трябва да знаем как възниква мисловният процес. Той се свързва съсем пряко със състоянието на психиката и чистотата на ума.

Състоянието на психиката е важно за нас, защото определя нивото и качеството на емоционалния статус на личността.

Емоционалният статус на личността се формира в резултат на способността на човешкия ум да възприема и обработва информацията, която произвежда или която създава човешката психика.

Човешката психика произвежда информация непрекъснато, защото всяка секунда тя възприема усещания, които създават условия за различни възприятия, стават причина за желания, които пораждат чувства. Чувството е език на психиката. Чрез него тя говори. Това, което психиката казва, се възприема от ума. В зависимост от това доколко и как той е възприел чувството, доколко го е задържал и как го е употребил, говорим за емоционален статус на личността. Емоционалният статус не е просто състояние и не бива да го възприемаме като определеното количество емоционален багаж, съхранено в ума. Трябва винаги да се има предвид и нещо друго. Няма, не съществува абсолютно чиста мисъл – мисъл, лишена макар и от минимално присъствие на някакво чувство. Пораждането на мисъл винаги тръгва от потребността за участие на ума в

жизнената дейност на човека, но импулсът винаги идва от чувството. **И ето как се оформя мисловният процес: първо възниква желанието; то създава потребност от действия, с което поражда чувство; умът възприема чувството, за да създаде действията.**

Действията съществуват на три нива: виртуално, духовно и ниво на живото проявление, което ние познаваме като действие. То може да бъде емоционално или рационално проявено в зависимост от способността на ума да възприема и обработва създадената от психиката информация.

На виртуално ниво се заражда Идеята за действие и в този смисъл казваме, че действието съществува като вероятност или като допустима възможност.

На духовно ниво Идеята добива потенциалната сила на действието. Умът я забелязва и се запознава с нея. Във времето на запознанството се извършват онези взаимодействия между психиката и ума, които служат за трансформацията на желанията и ги превръщат в стремеж за действие.

Нивото на живото проявление е нивото на реалните действия. На това ниво Идеята е получила своето пълно проявление. От възможност тя се е превърнала в стремеж, за да получи живот чрез конкретно действие.

Да обобщим: на виртуално ниво имаме вероятност или допустима възможност за действие; на духовно ниво имаме стремеж за действие, а в реалния свят, където е нивото на живото проявление, стремежът вече се е превърнал в конкретно действие.

Културата на мисловния процес се проявява в последователността на тези три нива на съществуване на действията.

Културата на умствената дейност се проявява във времето, когато умът възприема, обработва чувството и предприема конкретно действие.

Умствената дейност и мисловният процес са проявления на един и същи субект – ума. Умствената дейност не може да съществува без мисловния процес. Той е форма на умствена дейност, но тя отразява само движението на мисълта. Все още нямаме реализация на конкретно действие.

Когато се постигне пълна реализация на действието, вече говорим за умствена активност. Защо? Защото умът е осъществил пълната организация, необходима за проявлението на Идеята. Когато е налице конкретно действие, ние ще знаем, че определена Идея вече е факт, тя е реално Съществуващо. Идеята е първична форма за проявление на Съществуващото. Съществуващо е всичко видимо или невидимо, добило своята реалност в резултат на конкретна работа на ума. И тук трябва да уточним, че за проявление на Съществуващото работи най-напред Висшият Разум и след него човешкият ум. Последователността в организацията на проявлението винаги е една и съща. Разликата идва от качеството на умствената дейност и от степента на проявление на съответните умствени способности.

За нас е важно да знаем, че проекцията за всяка градивна Идея съществува в Божествения свят; нейното усвояване става в Духовния свят, а проявлението се извършва във Физическия свят. В рамките на човешкия живот Божественият свят

съответства на виртуалното ниво за проявление на Идеята; Духовният свят е духовното ниво, до което е достигнал човешкият ум, а нивото на живото проявление се определя от условията във Физическия свят.

Според начина, по който в човешкия живот се реализира действието, определяме вече нивото на емоционалната интелигентност на личността. Не можем да говорим правилно за духовна култура, ако не вземем предвид процесите, чрез които се създава емоционалната интелигентност. Красивият и благороден емоционален свят стои в основата на Духовната култура. За да го създадем, обаче, трябва да знаем още нещо и то обяснява в голяма степен връзката между етиката и емоционалната интелигентност. Ето защо ще отделим необходимото внимание на осмата функция на Духовната култура.

***

Последната, осма функция на Духовната култура се свързва с етиката в човешките взаимоотношения. Тя е фактор за тяхното развитие и усъвършенстване, защото проявената етика е безспорно доказателство за наличието на духовна култура.

Ако разсъждаваме внимателно, ще видим, че етиката като понятие съответства на разбирането за духовна култура. Това е така, защото духовната култура може да получи своята жива реализация чрез етичното поведение на личността. Етичното поведение

е резултат от нивото на духовната култура, което е достигнал човешкият ум. Затова **не бива да приемаме етиката предимно като система от нравствени правила, а като дълбоко осъзната потребност от нравствен живот.**

Като разглеждаме връзката между етиката и духовната култура от тази позиция, можем да кажем, че етичното поведение на един човек се формира колкото от неговото възпитание, толкова и от неговата лична връзка със знанието, което носи духовната култура. Знанието, което получаваме чрез духовната култура, е следствие от разбирането на човешкия ум за Бога. Духовната култура произлиза от това разбиране, което означава, че в нашето съзнание нивото на духовна култура се определя от:

- начина, по който възприемаме Висшия Разум като Създател на Живота;
- начина, по който се осъществява личната връзка на човешкото съзнание с Него, тоест от умението на човешкото съзнание да общува с Великото Съзнание;
- начина, по който човешкият ум работи с Божествената наука.

Казваме, че Бог е Любов, и вярваме, че с тези думи сме казали всичко за Него. Когато се стремим да общуваме с Бога, предимно Го молим да прояви милост към нас, искаме да ни обича, да ни прощава, и то дотолкова много искаме това лично за себе си, че забравяме за съществуването на Принципите и Правилата за Справедливост. Много често хората очакват милост и подкрепа, изхождайки единствено от личните си потребности и желания, без да свързват себе си с целостта на Сътворението, което означава, че

те не си дават сметка за значението, което имат техните лични пропуски и недостатъци за развитието на Живота; хората не свързват желанията си с потребностите на обществото, не се интересуват от условията и възможностите, при които биха могли да получат Божията милост. Възприели веднъж в съзнанието си мисълта, че Бог е Любов, много хора ярват, че дори и неграмотният и мързеливият имат правото да търсят Неговата милост. А това определено е грешка. Грешка, която показва нивото на човешката духовна култура. Къде грешим?

Първо показваме, че сме много далече от правилното разбиране за Бога. Когато Го приемаме като милостивата Душа, която излъчва само Любов, забравяме, че това е Божествена Любов, и я приравняваме до нивото на човешкото разбиране за Любов. Така изключваме най-важния фактор, чрез който се проявява Божията Любов – Справедливостта, живата, работеща, разумна Справедливост.

Кога се проявява разумната Справедливост?

Когато е постигнато взаимно проникване между Любовта, Мъдростта и Истината. Никога не трябва да забравяме, че това са Принципи – фундаментални Принципи за проявлението на Живота. Те движат, те осъществяват неговата еволюция; без тяхното участие няма Справедливост. Защо? Защото **Любовта ражда Живота, Мъдростта го възпитава, а Истината го облагоуридава.**

Любовта ражда Живота чрез вложената в нея енергия на творческото начало. Така се проявяват Силите на Създанието, за да се получи Сътворението. Това Правило се проявява както на Небето, така и на

Земята. Всеки човек във времето на земния си живот е призван да бъде творец по подобие на своя Създател.

Мъдростта възпитава Живота, защото обвързва всяко действие със Законите на Сътворението. Няма как той да се развива, ако бъдат пренебрегнати Законите за неговото сътворение. Тяхното познаване и признаване внасят яснота в ума и последователност в действията. Все едно да искаме Животът да съществува без светлина. Може ли мракът да роди Живот? Така както светлината е необходима за Живота, по същия начин и Мъдростта му е необходима, защото предопределя условията за неговата еволюция.

Истината облагоуридава Живота, защото само чрез нея могат пълноценно да се проявят Любовта и Мъдростта. Без Истината Животът не постига своето същинско проявление – развива се според човешките пристрастия и предубеждения и няма нищо общо с Промисъла на Висшия Разум за създаването и еволюцията му. Като обвързва всичко проявено и проявяващо се с Любовта и Мъдростта, разглеждайки ги единствено и основно като Принципи за проявлението на Живота, Истината утвърждава изконната Сила на Творческото начало и проправя Пътя за нейната съзидателна дейност. Така **чрез Истината Справедливостта се явява естествената Среда за Живот и проявление на Любовта и Мъдростта.** В отсъствието на Справедливост те не могат да проявят своята изначална, Божествена същност.

Разумната Справедливост засега съществува само в Божествения свят. В човешкия свят тя все още не е осъзната дори като понятие. И затова хората възприемат Бога като милостивия Баща, Който може

да загърби Законите на Сътворението и да въздаде милост и благополучие на всеки, който „горещо“ се помоли. Това разбиране принизява Божествената духовна същност до нивото на примитивното човешко разбиране за милост и любов. С това отношение към Бога хората само доказват колко все още е далече човешкото съзнание от Истината за Сътворението и за същността на Живота.

Същността на Живота, неговия смисъл и предназначение за всичко сътворено на планетата можем да открием единствено в разбирането за неговата възходяща еволюция. Той – Животът, е създаден като Средството и неизменното Условие за творческо развитие на Великото Съзнание. Висшият Разум, Бог, Творецът, Създателят или ако повече ви допада, Го възприемете като Великото Съзнание, съществува единствено чрез непрекъснатото обновяване и надграждане на вече Сътвореното. Във всяка форма е вложен потенциалът на самообновяващата се Сила на Създанието. Всяка частица на Съществуващото носи в себе си цялото богатство на Сътворението. А какво е човекът? Той също е частица от Сътворението – Божествена частица, в чиято духовна същност е вградена Божията творческа Сила на Създанието. Пълното осъзнаване на тази Истина може да донесе така необходимата свобода на човешкия Дух. Той изпитва въпиеща нужда да се освободи от ограниченията и предразсъдъците, които умът му налага в ежедневно общуване с всичко Сътворено.

С какво най-вече свързваме ограниченията, които умът налага на духа? Със съмненията и страха, съпътстващи човешкия живот. Съмненията са най-силни, когато става въпрос за произхода на Живота и

за Промисъла, който определя неговото предназначение. Съмненията са най-честата причина за неверие, неувереност и апатия.

Неверието е липса на вяра в Доброто. То е следствие от неразбирането на Промисъла на Създателя за съществуването и еволюцията на Сътворението. Ако вярваме в целесъобразността на Божественото творческо начало и възприемаме Създателя като най-висшата Сила, която твори чрез Любов и утвърждава Справедливостта в Живота, нашата вяра в Доброто ще бъде безусловна. Такава вяра създава възможностите за разумното и чисто проявление на Законите, върху които се крепи равновесието в Света и във Вселената. Това са Законите, които предопределят реда в организацията на Живота, които учат на Мъдрост и установяват Справедливост. Доброто познаване и правилното използване на тези Закони може да превърне човешкия ум в активна творческа сила на Създанието. И още нещо, съществено важно: ще го избави от неувереността.

Неувереността в собствените сили идва от неверието. Когато един човек живее с вяра в разумния Промисъл на Сътворението, ЗНАЕ, не просто вярва – той е твърдо убеден, че когато тръгне да създава нещо Добро, винаги ще получи и Божията подкрепа. Това от своя страна има съвсем простичко обяснение. Когато живеем според Правилата, които произтичат от Законите на Сътворението, винаги ще имаме подкрепата на Висшите Сили. Кои са тези Сили? Принципите, които движат еволюцията на Живота. Определихме ги като фундаментални Принципи за неговото проявление – Любов, Мъдрост, Истина.

Всичко тръгва от тези Принципи, за да се върне при тях, като допринесе вече и своята нова опитност. Ще имаме ли тогава страх за себе си, за Живота? Разбира се, че не, защото съзнанието за нашата духовна връзка с Висшите Светли Сили винаги ще ни дава увереност. Това разбиране автоматично изключва съмненията и страха. Така отпадат отчаянието, разочарованията, апатията и най-вече безучастното отношение към Живота. Ето защо ни е необходима вяра, и също толкова добре – увереност. **Вярата в Бога е вяра в Разумността на Сътворението. Увереността е приобщаване на собствените творчески сили и умения към изначалните творчески сили на Създанието.**

Казахме по-горе, че проявената етика е доказателство за наличието на духовна култура. Сега, като разглеждаме аспектите на функционалност на духовната култура, ще допълним, че проявената или непроявената етика изгражда нивото на културата в човешките взаимоотношения. Общуването между хората може да бъде градивно взаимодействие между разумни духовни същества, може да бъде и разрушителна сила за духовната връзка, която създава културата на общуването.

Кога общуването между хората се проявява като градивно взаимодействие за техните отношения?

Когато те са възприели за своя духовна сила нравствената сила, вложена в Правилата, чрез които се утвърждава съществуването и развитието на Живота.

Какво казваме с отговора на последния въпрос? Казваме, че нравствеността, произлязла от Идеята на Висшия Разум за Живот във Вселената, възприета и осъзната от човешкия ум, се трансформира в духовно-

нравствена сила, способна да благородява човешкия характер и чрез него човешките взаимоотношения. **Осъзнато възприетите Правила, които утвърждават Живота, гарантират свободата на нашите мисли и действия и ни помагат да утвърдим водещата роля на етиката в човешките взаимоотношения.** Как се получава това? Като използваме знанията, вложени в Словото, дошло при хората чрез свещените книги и мъдрите духовни учения, преминали през времето и доказали благоразумието на своята сила чрез житейската практика. Засега тази практика може да бъде открита в организирания живот на малки духовни общности. Това са кълноветите на бъдещия обновен и духовно обогороден Живот.

Първите Правила, които създават основата на човешката духовна култура, Правилата, чрез които се утвърждава нравствеността в човешките взаимоотношения като условие за съзидателно развитие на Живота, са познати на човечеството като Десетте Божии Заповеди. Те са представени толкова достъпно за човешкия ум, че той ги е възприел като едно обикновено пожелание, което няма стойността на Закон. Да, казано е, че това са заповеди, но за да бъдат възприети тези Правила като заповеди, трябва преди това умът да е осъзнал Истината за Сътворението, което означава от своя страна човек да е възприел Бога със съзнанието си. И отново се връщаме към началото на тази книга, където казваме, че връзката между човешкото и Великото Съзнание определя нивото и дори наличието или отсъствието на духовна култура. Какво постигаме чрез тази връзка? Първо разбираме, че не сме сами в този свят; след това ни става ясно, че Този, Който е създал нас, е създал и света, а след това

проумяваме, че щом нещо е създадено от някого, то това нещо неминуемо е зависимо от своя създател. Остава да разберем тази зависимост какво означава за нас – ограничение или свобода.

Да се спрем най-напред на първото разбиране, което казва, че не сме сами на този свят. Осъзнаването на този факт ни дава възможност да отворим ума и сетивата си за общуване от най-висш порядък – общуването със Създателя, общуване с Висшия Разум, което винаги ще ни дава необходимото знание. Духовната култура на човека получава своето начало и разгръща своята същност най-вече чрез това общуване. То не изисква никаква специална подготовка или конкретно образование. Достатъчно е човек да е добронамерен, за да може да получи знанието, което ще го напътства и учи на добродетелен живот. Това, което е необходимо да направим ние, е да се самоопределим.

Самоопределението за всеки човек се свързва с желанието му да се развива в определена от него посока. **Конкретното, ясно изразено желание мобилизира умствените и творчески способности на човека.** В случая, като говорим за самоопределение, имаме предвид двете основни морално-етически категории: Добро и Зло. Когато човек се ориентира в една от двете посоки, навлиза и в съответната енергийно-информационна среда.

Всеки източник на знание създава енергийно-информационно поле. Трептенията, вибрациите на това поле имат своя конкретна характеристика. Тя се определя според съдържанието на информацията. Ние ще се приобщим там, накъдето сме се самоопределили, и ако това е станало съзнателно, ще се окажем в най-

подходящата за нас енергийно-информационна среда. Защо? Защото със способността си да създаваме мисли и чувства изграждаме свое енергийно-информационно поле. Всяка мисъл или чувство е колкото енергия, толкова и информация. Поради тази причина активността на нашето енергийно-информационно поле ще се определя от активността на нашите мисли и чувства. То ще действа на това ниво, на което могат да го издигнат мислите и чувствата ни. Така че ако ние създаваме мисли и чувства с благороден характер, ще се свържем с енергийно-информационното поле на Доброто, а знаем, че Източник на Доброто е Творецът – Създател на Живота. Тогава ще можем чрез освобождения си, разкрепостен от предразсъдъци и неверие разум да ползваме Знанието, с което Божествената наука насища Пространството. Дали човешкото умение ще черпи от това Знание, се предопределя най-вече от ясната и конкретна позиция, която умът ще заеме.

Всяка позиция е завършена форма на самоопределение. С позицията си подкрепяме онази идея, към която сме се приобщили чрез своето разбиране. Така че ако ние сме възприели и осъзнали Истината за Сътворението, ще приемем живота присъствие на Висшия Разум в човешкия живот и в Живота въобще. Това ще означава, че сме осъзнали силата и значението на духовната връзка между човешкото съзнание и Великото Съзнание. В този смисъл казваме, че **ние не сме сами в този свят. Ръководи ни Висшата Сила на Божественото творческо начало, с нас е Бог. Бог в смисъла на най-ярко проявената Сила на Създанието. А това е Силата на Сътворението, която за нас, хората, се**

проявява като Силата Живот. Затова можем да приемем Живота като творящата Сила на Вечността. И ето го обяснението, че Този, Който е създал нас, е създал и света. Оттук нататък идва още по трудното за човешкия ум: да си обясни зависим ли е от своя Създател или по-точно в какъв аспект е правилно да разглеждаме тази зависимост – като ограничение или като свобода. И веднага възниква въпросът: възможно ли е да говорим за свобода при наличието на зависимост?

Да, възможно е, стига да знаем какво разбираме, когато говорим за зависимост.

В човешкия живот зависимостта винаги се свързва с ограничения от всякакъв характер: финансов, социален, морален . . . В конкретния случай, обаче, имаме предвид духовно-нравствения аспект на проблема „зависимост“. Как се проявява той? Като влияе върху ума и психиката.

В духовно-нравствен аспект зависимостта се проявява като духовна и нравствена неграмотност. Те взаимно си влияят, за да се проявят като духовно заробваща зависимост. За какво става въпрос? За неправилното разбиране на Божията Любов и следствието от него. Когато възприемаме Божията Любов като чувството, което се влияе основно от нашите молитви, ще имаме неправилно отношение към Бога и неправилно поведение в храма и в обществото. Така се оказваме зависими от един определено измислен образ на Създателя, който превръща нашето общуване с Него в духовно робство.

Как се проявява духовно заробващата зависимост? Като самовнушение, създадено от неправилно възприетата представа за Създателя. В

съзнанието на голяма част от хората Той е силният и властен господар, който заповядва и наказва; който трябва да бъде умилостивяван, за да ни спаси от болести и всякакви природни бедствия. Самият факт, че дори и сега, вече в XXI век, екзалтирано се повтарят молитви с текст като „смили се, Господи, над мен“, „смили се над България“, показват колко неправилна е представата ни за Бога и как не умеем да общуваме с Него. Да искаш от някого да се смили, означава, че по презумпция ти го приемаш като жесток!!! Означава още и че се страхуваш от него и очакваш да те нарани или да те накаже според каприза си!!! Ако вземем предвид Бога, означава още, че изключваш благоразумието като основен подход в общуването с Него!!! Защото казахме: там, където има Благоразумие, има и Справедливост! Ето я най-неправилната, дори уродлива форма на зависимост, в която се поставяме ние самите – изкуствено създадена зависимост като резултат от нашето лично невежество или неграмотно отрицание на очевадна Истина.

В лекция, записана на 08.12.2014 г. и по-късно публикувана в сайта dobrodeteli.com, Учителят Исус Христос казва:

„Духовно неграмотен е всеки човек, който живее с мисълта за нищожността на собствения си живот. Това означава, че той не познава уменията и способностите, вложени в човешката духовна същност, няма и никаква представа от Замисъла на Създателя за Сътворението; не разбира и не осъзнава смисъла на духовната връзка между човешкото и Великото Съзнание.

Ако хората продължават да мислят, че техният живот има значение единствено за тях самите, ще се

задълбочава самоизолацията от интересите на обществото. По този начин то ще стои на нивото на затлачване и безперспективност – губи се смисълът на Живота и все по ясно се очертава невъзможността за осъществяване Замисъла на Сътворението.

Замисълът на Сътворението – неведнъж сме го казвали – цели създаването на духовно извисено, благородно човешко общество.

Една сграда е стабилна, когато всеки камък, положен в основата ѝ, е здрав и прилегне достатъчно плътно към другия до него. Ето това трябва съвременните хора да осъзнаят и всеки да възприеме себе си като „камък“, тоест като нравствено укрепналия и волеви човек, който гради основата на толкова необходимия за човечеството духовен Живот.“

Духовната и нравствената неграмотност са обяснени пределно ясно в този текст. Достатъчно е само да вземем предвид отрицанието на собствената ни духовна същност, невъзможността да приемем за реална духовната връзка между човешкото и Великото Съзнание, за да разберем каква пропаст създаваме между човешкия разум и Висшия Разум.

В духовно-нравствен аспект зависимостта, с която непросветеното човечество доброволно се е нагърбило, вече е непосилен товар за съвременния, много по-адаптивен и пъргав човешки ум. Дошло е време вече да потърсим причината, поради която все още го носим, и да се освободим от него.

Проблемът „духовно заробваща зависимост“ съществува, защото в своето развитие човешкото съзнание все още е на ниво „себелюбие“ по отношение на критерия за личностно духовно

развитие. Поради тази причина на преден план излизат личните потребности, личният интерес и егоистичното отношение към обществото. Човешкото съзнание не е достигнало нивото „човеколюбие“, за да може да възприеме човека като продукт на основната градивна Сила на Сътворението. Ако така възприемаме човека, ще знаем, че той е част от Цялото, детайл от Системата, която определя характера и проявлението на Живота. И сега да си отговорим на въпросите: Може ли сърцето, да бъде независимо от останалите органи в нашия организъм? Може ли който и да било орган в нашия организъм да работи правилно, независимо от връзката със съответния мозъчен център, който го ръководи?

Човекът е функция на един цялостен, съвършено изграден механизъм. Ако приемем този факт, ще разберем, че без да познаваме Правилата, тоест Принципите и Законите, чрез които функционира мощният Организъм на Живота, не можем да бъдем свободни. Учителят Петър Дънов ни учи, че Любовта е Живот, Мъдростта е Светлина, а Истината е Свобода. Божествената наука определя тези Принципи като фундаментални за проявлението на Живота. Когато човекът усвои знанието, вложено в духовната им същност, ще получи своята пълна Свобода. Три са опорните точки, върху които е построено това знание: добронамереност, човеколюбие и благоразумие.

Добронамереността проправя път в човешкото съзнание за Любовта; човеколюбието е средството за нейното проявление, а благоразумието осигурява връзката между Любовта, Мъдростта и Истината. Чрез благоразумието работят най-правилно и трите Принципа.

* * *

За да разгледаме по-конкретно осмата функция на духовната култура, е добре да вземем предвид връзката между етиката и емоционалната интелигентност. Тогава ще можем да проследим явленията и процесите, които утвърждават духовната култура като активна страна в еволюцията на Живота. Ето ги основните моменти на тази връзка:

1. Осъзната потребност от нравствен живот.

2. Качество на създаваните човешки взаимоотношения – проявената или не проявена етика.

Потребността от нравствен живот пряко ни насочва към знанието, което могат да ни дадат добродетелите. То ще ни помогне да изградим правилно своята представа за нравственост и морал. Тогава ще навлезем в истинската същност на учението за етиката и ще можем практически да го използваме. Какво означава практически да го използваме? Означава да си създадем умение за последователна и целенасочена работа с добродетелите и така да проявим своята изначална творческа активност, за да изведем културата на човешкото общуване на висотата, която изисква нашето съвремие. За целта трябва да познаваме съществуващите форми на общуване.

Човекът общува:

- със себе си;
- с хората от своето обкръжение: семейство, приятели, колеги, с непознатите хора;
- с Природата;
- с Бога.

Какво е необходимо, за да се научи човек да общува със себе си?

Най-напред, както и във всички останали случаи – желание. Но това не е достатъчно. Необходими са и конкретни условия. Задължителното условие, за да постигнем трайно и качествено общуване със себе си, е доброто отношение към нашата личност.

Имах възможност да разговарям по проблемите на общуването с млада жена – юрист по образование. Попитах я: „Според теб кой човек може да общува със себе си?“ Тя категорично отговори: „Интелигентният“. Много се изненада, когато ѝ казах, че греша. Не допускаше, че личното отношение, което имаме към себе си, стои в основата на проблема. Животът доказва, че този, който обича себе си, ще постигне спокойно общуване със своята разумна същност. Но обича себе си този, който се харесва. Ако не харесваме своя външен вид, ако не одобряваме своя характер, ние стигаме до пълно отрицание на своята личност. Не се интересуваме от потребностите на организма, не се интересуваме от душевния и духовен аспект на нашия живот.

Интелигентността е необходима, но тя ще може да съдейства за проявата на определено ниво на културата в човешкото общуване в зависимост от аспектите, в които се проявява: способността на човека да мисли, да разсъждава, да решава проблеми . . . Интелигентността се свързва с културата на общуване, но за да се осъществи общуването, е необходимо преди това да сме го пожелали. Интелигентността ще ни помогне да го разгърнем и да го организираме качествено. Доброто качество на общуването със себе си приема формата на ведрия и благ разговор.

Ако сме в състояние със загриженост и любов да мислим за себе си, със загриженост и любов да

създаваме условията за своята творческа активност, ако ни е приятно да оставаме сами в единение със своите мисли и чувства, значи ние обичаме себе си, а този факт вече създава възможностите за успешната перспектива на професионалното ни израстване и стабилността на семейството ни. Всичко това определя емоционално-умственото равновесие в нашия живот. То пък е основата, върху която можем да разгърнем своите умения да общуваме с хората от нашето обкръжение – колеги, приятели и дори непознати хора. Едната страна на това общуване е нашият характер – другата е нагласата, с която приемаме хората и въобще човека като разумно същество.

Нагласата е резултат от отношението, което сме си създали към хората и живота. И тук отново стигаме до добронамереността. Доброто разположение, доброто чувство, с което създаваме своите връзки с хората, идва от добронамереността. Тя се превръща в доброжелателство, когато приемем с ума и съзнанието си Истината за Сътворението. Тогава осъзнаваме присъствието на Божия Дух в човешкото съзнание и разбираме голямата отговорност, която стои пред всеки от нас за развитието на Живота. С уменията си да общуваме ние създаваме условията за това развитие. Доброжелателството ще се прояви като стремеж и старание да създадем висота в културата на нашите ежедневни човешки взаимоотношения. За да постигнем всичко това, е необходимо да знаем, че:

- когато общуваме със себе си, задълбочаваме възможностите за себепознание, укрепваме своето самочувствие и с всичко това съдействаме за пълноценното проявление на своите умения и

способности, съдействаме за проявлението на вложения в духовната ни същност интелектуален потенциал да се разгърне;

- когато общуваме с колегите си, влияем върху микроклимата на работната среда, в която се намираме, а това вече е залог както за успеха на нашето професионално развитие, така и за успеха на професионалното развитие на нашите колеги;

- когато става въпрос за общуване в семейството, трябва да сме наясно, че в семейната среда ние сме едновременно родители, деца и приятели. Необходимо е да имаме познания за всяко от положението, в което се намираме, и да знаем, че ако сме били лоши деца, не можем да бъдем добри родители, а най-малко пък приятели.

Характерът, който създаваме като деца, слага отпечатък върху нашето съзнание толкова трайно, че ни влияе цял живот. Колкото и да се променяме, винаги в нас, някъде дълбоко в съзнанието ни се сгушва плахото или може би страхливото или озлобеното дете. Неговите прояви вече в зряла възраст имат съвсем различни измерения и нанасят понякога непоправими вреди в човешкия живот. За нас е необходимо да сме запознати с тези прояви на човешката психика, защото така ще потърсим разумно обяснение за някои смущаващи ни страни от нашия характер и ще можем успешно да ги отстраним от поведението си.

Двойно по-голяма е отговорността ни, когато сме родители. Тогава с всичките си положителни и отрицателни качества ние моделираме характера на своето дете. Културата на общуването, която ще

постигнем, е решаваща за ползотворността на нашата връзка.

Приятели в семейството си можем да бъдем както като родители, така и като съпрузи, или пък вече като пораснали деца да бъдем приятели със своите родители. Неизмерима е стойността на приятелството във всеки от тези случаи.

Друг е въпросът, когато говорим за колегиалните отношения и за нивото на проявеното в тази среда приятелство. Там повече от всякога се проявява егоистичната страна в нашия характер, завистта и злобата по отношение на професионалните изяви на нашия колега. Така приятелството в тази среда се превръща в изпитание и изключителен по значението си житейски урок. Победата над тези негативни чувства е победа на благоразумието.

Като разглеждаме общуването от тази позиция, много ясно можем да открием голямата полза за всеки човек от различните форми на съзнателното, разумно организирано общуване. А ползата има едно, незаменяемо по своята стойност измерение: духовно израстване на личността чрез общуване.

Как можем да постигнем духовно израстване чрез общуването?

Като възприемем различните форми на общуване за житейски уроци. Това изисква от нас да не подценяваме никога хората, с които разговаряме. От всеки човек можем да научим нещо, но за да използваме този подход, е необходимо да приемаме останалите хора с разбирането, че те са точно толкова човеци, колкото и ние, тоест всички ние сме Божие творение и като е така, всеки от нас има своя интелектуален и духовен потенциал, който ще трябва

да бъде разгърнат в условията на земния човешки живот.

Когато говорим за духовно израстване чрез общуването, не трябва да забравяме собственото си поведение по време на разговора – бил той кратък, служебен разговор или разговор с близки и приятели. За какво става дума? За най-обикновените неща, без които няма как да се оформи цялостната картина на културата в общуването. Тези „обикновени неща“ са нашият поглед, интонацията, жестовете, ръкуването, речникът, подборът на темата за разговор – все елементи от ежедневието, които подминаваме като маловажни. А те се свързват съсем пряко с емоционалната интелигентност на човека и етиката в неговото поведение.

Необходимо е да знаем и още нещо: много често чрез разговор с другите хора при нас идват отговори на въпроси, върху които сме разсъждавали, но не сме успели да стигнем до яснота; чрез разговора с приятел или колега получаваме импулс за нова идея; можем да получим и подсещане за нещо важно в ежедневието ни.

***

Една колежка ми разказа следния случай:

„Преди време имах период в своя живот, в който оставях умствената работа за късните часове на денонощието. Увлечена в работата, не усещах кога е напреднало времето и за съм оставах часовете късно след полунощ. Година след началото на тази практика започнах да усещам умора през целия ден, сънливост и затруднение при концентрация на мисълта. В същото

време бях убедена, че най-добри резултати мога да постигна в умствената работа само в късните часове на денонощието – та нали там са тишината, спокойствието . . . Веднъж разговаряхме с приятелка за здравословните навици в нашия живот. Тогава тя ми разказа как е разбрала колко важно за възстановяването на жизнените ни сили е да си лягаме два часа преди полунощ. Цитира Учителя Петър Дънов и с голяма охота разказа за собствената си практика. Беше доволна, че откакто е започнала да си ляга в 22.00 ч., през деня се чувства бодра и с необходимите сили.

Приех всичко казано като препоръка за промяна в моя начин на живот. Едва тогава си дадох сметка, че аз също съм прочела преди време съветите на Учителя, че съм чела и друга литература с подробни обяснения по проблема . . . И какво от това? Възприела съм информацията само с ума си, без да я усвоя със съзнанието си. Едва когато тази жена заговори, чрез думите ѝ, чрез интонацията и погледа ѝ аз възприех казаното като съвет, който идва при мен, за да ми помогне. Вярвам, че този разговор не е бил „случаен“. За мен той е доказателство за възможностите, които ни предоставя Животът, за да се учим. Всеки човек може да открие такива моменти в своя живот.”

Този пример подсеща за още една възможност, която получаваме чрез общуването: какво можем ние да дадем на другите хора като споделено откровение за личния си житейски опит. Не трябва да се страхуваме от искрените, открити разговори с приятели и непознати. Такава форма на общуване може да ни послужи като проверка за правилността на позицията ни, може да предизвика размисъл, който да сложи началото на съществена промяна в нашия живот. И тук

се сещам за една мисъл на писателя Боян Болгар от книгата му „Седемнадесетгодишните“. Там чрез един от героите на романа той казва: „Вярата в хората не трябва да се губи. Трябва само да се внимава на кого се дава.“ В нашия случай това означава: споделяйте, разговаряйте, но внимавайте с кого и как го правите. Защото не всеки час е удобен за откровения и не всеки човек заслужава да бъде наш приближен събеседник. Не при всяка среща с приятел или колега е удачно да говорим по съществено важен въпрос от своя или неговия живот, без да се интересуваме той с какво време разполага, в какво емоционално състояние се намира, както и не би трябвало поради същата причина да го занимаваме с личните си размисли или още по-лошо – с личните си проблеми.

Ако още веднъж си зададем въпроса „Как можем да постигнем духовно израстване чрез общуването?“, ще получим нов отговор. Впрочем отговорите могат да бъдат много, защото и възможностите са много. Тази от тях, обаче, която може коренно да промени живота ни, се свързва с умението и старанието ни да усвоим знанието, което могат да ни дадат добродетелите.

Темата „Добродетели и работата с тях“ присъства в почти всяка книга от поредицата „Езотерични записки“, но в две от тези книги знанието за добродетелите и значението им за нашето духовно израстване е представено много конкретно и съвсем достъпно. Това са книгите „Посланието на добродетелите“ и „Новото светоусещане“. Възможности за практическа работа с добродетелите са представени в книжката „Дванадесет без пет“. Много ценно помагало е и книгата „Библейските

добродетели” с автори Снежана Димитрова и Константин Златев. Който се интересува от темата, може да намери тези издания в сайта dobrodeteli.com.

Защо добродетелите могат да повлияят върху културата на нашето общуване? Защото ни учат на нравственост и етика. С тях си служат Висшите Същества от Йерархията на Светлината, когато работят за еволюцията на човешкото съзнание.

Знанието, което можем да получим от добродетелите, ни осигурява най-прекия път до Природата и до Бога. Но за да постигнем връзка с тях, е необходимо да си създадем свой духовен живот. Свой, защото трябва да отговаря на нашите умствени потребности и възможности.

„Когато се каже „духовен живот”, хората си мислят, че става дума за нещо много различно от ежедневието, нещо, което откъсва човека от неговите преки задължения към себе си, към близките и към колектива, към който принадлежи. Това е грешка, която идва при нас от миналото, защото тогава хората са водили предимно аскетичен живот, търсейки връзка с Бога. Преобладава мнението, че само там някъде, в отшелническият живот можеш да откриеш истината за Бога и Неговата връзка с хората. Вече е време да разберем, че не е нужно да ходим в пещерите, за да чуем гласа на Бога. Не е необходимо да бъдем отшелници, за да сме праведни. Задачата на съвременните хора е да живеят в света и със света, да участват в обществения живот и всеки човек да бъде качествена градивна частица на обществото, към което принадлежи. Ще изпълним тази задача, когато усвоим знанията, които добродетелите могат да дадат на човечеството. **Няма значение към кой етнос и към**

коя религия принадлежим. Добродетелите имат общочовешка значимост. Стойността на тяхното знание осмисля духовната същност на всеки човек. Това знание създава възможностите за нашето духовно развитие и усъвършенстване. Духовното развитие е процес, който създава и укрепва връзката между човешкото съзнание и Великото Съзнание, връзката с Бога. Тя е средство за извисяване и облагородяване на човешката личност.

Тогава, когато общуването с Бога е напълно осъзнато, човек постига най-съществените си успехи. Успехите идват като резултат от разумната връзка. Осъзнатото общуване с Бога вдъхва увереност и служи като морална подкрепа за всяко начинание. Това общуване може да се осъществява винаги – всеки ден, по всяко време, независимо къде се намира човек. Стига да е спокойно сърцето му, да е светла душата му и да е бистър умът му.

Да общуваш с Бога, означава да се довериш на онази Висша Сила, Която единствена може да приобщи човешката душа към Мъдростта и Любовта на Божествения свят. Това общуване придава смисъл и съдържание на човешкия живот, защото му осигурява най-мъдрия съвет, най-чистата морална подкрепа. И тогава говорим за Божието присъствие в човешката душа. В зависимост от степента на осъзнатост на това присъствие се получава и неговото конкретно проявление. Напълно осъзнатото от човешкия ум Божие присъствие се изживява от човека като чистата безусловна Любов. Такава Любов твори във всички области на Живота, във всички нюанси на неговото

проявление. Това е Любовта, която с еднаква сила се проявява и към хората, и към Природата.”*

***

В едно свежо лятно утро се прибрахме след Паневритмия. На полянката, покрай която минаваме винаги, в този ден удобно се бяха разположили две жени в поза „лотос“. Когато ги приближихме, те ни заговориха. Оказа се, че са от друг град на България и са част от голяма група, която също играе Паневритмия, но едната жена побърза да уточни: „Само че ние сме отстранили религиозната част.“

В този пример веднага изпъква един съществен пропуск в човешкото духовно развитие. Обикновено, когато срещнат думите „Бог“ и „душа“, хората си обясняват прочетеното или чуто със своето религиозно разбиране. Отсъства в голяма степен или почти напълно духовното познание за Бога и душата. Това се дължи предимно на неправилно изградената представа за тях.

Учителят Петър Дънов казва: *„Хората искат да дадат някаква форма на Бога, но питам каква форма може да се даде на светлината? Светлината сама създава формите. Бог е Същина, която не се доказва.“*

Не е във възможностите на човешкия ум да обхване Безграничната Интелигентност или да пронишне в Същината на Висшата Разумност на

---

* Цитати от лекции на Йоан Богослов и Елохим Хахарец, включени в книгите „Пророчество или реалност“, „Във времето на прехода“ и „Повелята на времето“.

Сътворението. Но обикновеният човешки ум може да направи нещо друго: да поиска да види Присъствието на всепроникващия Висш Разум в Света, в който живее. Великата Природа с всички свои форми и багри доказва това присъствие, а какво друго е човешкият организъм, ако не е велико творение на Висшия Разум със съществуващата в него биохимия, биофизика, квантова механика . . . Достатъчно е само спокойно и непредубедено да разглеждаме света, за да се убедим в дейтелността на Висшата Разумност и Истинността на нейното Присъствие в Живота.

Според знанието, което ни дава Божествената наука, религията възниква като потребност на човешкия ум да получи задоволително обяснение на въпроса за произхода на Сътворението, за произхода на Живота.

Човешкият ум не може да каже нещо повече от това, което е постигнал като опитност, като практическо знание, когато работи само с възможностите на собствената си физиология. Това е причината той да постига едностранчива представа за всичко, от което се интересува. Така теориите, които създава, често се оказват примитивно организирани по една единствена причина: недвиждане или невъзприемане на взаимнообвързаността в организацията на сложния процес на Сътворението. Човешкият ум все още не е усвоил способността да се дистанцира от собствената си представа за нещата от Живота и да може да я преосмисля съобразно знанието, което идва при него по духовен път. Като изключва възможностите за познание чрез духовната връзка с изначалната Съзидателна Сила на Сътворението, умът остава изолиран от енергийно-

информационното поле на Вселената. Така всичко, което той създава, има характера на суховата теоретична представа за явленията и процесите, които осъществяват еволюцията на Живота. Теорията, която създава религиозната представа за Бога, не е нищо повече от човешка, все още неусъвършенствана форма на познание. На това ниво тя е по-скоро стремеж към опознаване на Света, отколкото живо, работещо знание за Живота и неговата еволюция. Отгук и фанатичната привързаност към определено божество, изобилието от религии, като всяка твърди, че тя е единствено най-правилната, най-истинската. И не на последно място – злоупотребява се с религиозното чувство на хората, като то все по-често напоследък се използва за геополитически интереси. Точно поради тази причина религията няма нищо общо с духовното познание.

„Духовен“, „духовност“ са все понятия, които обясняват произхода на всичко, което идва като знание при нас от Божествената наука. Учителят Петър Дънов казва:

„Под Божествена наука разбирам науката, която изучава същината на Живота. Ето каква дефиниция може да се даде на Божествената наука: тя е наука, която се занимава с разумността на самия Живот, с външните и вътрешните условия на Живота и с органическото развитие. Човек не може да изучава Божествената наука, ако е страхлив. При нея се изисква голямо безстрашие, смелост.“

В същата беседа – „Божествената наука“^{*} - Учителят Петър Дънов казва:

„Съвременната наука е само въведение към истинската наука. С това авторитетът на съвременната наука и на учените не се подценява. Съвременната наука е дала факти, върху които човек може да мисли, за да се развива умът му. Обективният ум трябва да се развие. Без тези факти той не може да се развива.“

През последните години усилено се заговори за възможностите на интуитивното познание. То навлиза в същността на Божествената наука и дава възможност на човешкия ум да достигне нивата на духовното познание. Това е Пътят, който дава възможност за духовно развитие на човешкото съзнание. На помощ тук идва интуицията.

Какво е интуицията?

Наричат я шесто чувство, но това разбиране подвежда. Интуицията не е чувство, тя е способност на ума да прониква в енергийно-информационното поле на Вселената. Тази способност се дължи на неговото първично състояние. Това е чистата форма на неговото съществуване, чрез която той прониква в информационната същност на Сътворението. Когато не се влияе от външни фактори като привнесени теории, неправилни твърдения, погрешни убеждения, тоест когато не се влияе от предубеждения, **първичният ум се проявява чрез собствената си изначална способност да събира достоверна информация от различни източници и да ги предоставя за ползване от аналитичния ум.** По същество това е интуицията.

Откъде произлиза твърдението, че интуицията е чувство? От усещането, което умът постига за

---

^{*} Петър Дънов „Изворът на Доброто“, изд. „Бяло братство“.

достоверност или не на конкретната информация, към която се стреми.

Чувството, което идва понякога като смътно усещане, а друг път като ясно присъстващо състояние на ума, може да има две основни проявления: на тихо, приятно усещане за спокойствие или радостно чувство и на тревожно, в някои случаи затормозяващо състояние. Най-общо можем да го определим като усещане за комфорт или дискомфорт. Положителното, светлото усещане се получава тогава, когато умът е достигнал до достоверна информация – открил е истината, която трябва да разбираме като най-доброто за нас в конкретния случай, и обратно: тревожното състояние е резултат от разминаване с истината, което подсказва неудачния за нас вариант.

Това усещане може да се обясни с установеното вече знание за центъра на паметта у човека. Медицината от нашето съвремие разполага с конкретни доказателства за клетъчната памет. Оказва се, че не само мозъчните клетки, но и всяка друга клетка в организма притежава памет. Там е съхранена изключителна по своя обем информация. Тя е свързана с енергийно-информационната същност на Сътворението, като съдържа и знанието, придобито от опитностите на личността в периодите на различните нейни животи. Всичко това формира подсъзнанието – информация плюс образите и емоциите от всичко преживяно. Целият този информационен продукт е в наличност и с него нашият ум може винаги да работи. И той го прави. Доколко успешно? Това вече е друг въпрос и отговорът се свързва с целеустремеността, волевите усилия и преди всичко с ясната и изчистена мисъл.

Когато разглеждаме факторите, които създават усещането за достоверност, трябва да имаме предвид, че за нас то е реално – истинско или не, в зависимост от паметовите способности на организма. Чрез възможностите на клетъчната памет да отговори адекватно на търсенето на ума се постига връзката с наличната информация. Това е едната страна на явлението „интуиция“. Другата – вече уточнихме – е способността на ума да прониква в енергийно-информационното поле на Сътворението. За да стигнем до достоверна информация, трябва и двете условия да работят правилно и в синхрон.

Първичният ум се свързва с живота на душата и сърцето. Това означава, че той работи пряко с чувствата – те са отправната точка, която определя неговата стартова позиция за действие. Но първичният ум приема фактите в тяхното естествено състояние и ги предава в точния им вид, без да ги обработва. Аналитичният ум притежава друга способност – той сравнява и обсъжда информацията, до която достига, създава и надгражда с ново знание. Така той постига по-висшето проявление от еволюцията на ума – Съзнанието. Там, където личността може да доразвие съзнанието и да постигне нивото на свръхсъзнание, всичко се слива в едно Цяло – минало, настояще и бъдеще създават живата реалност. Това е проявлението на хармонично развиващите се и взаимно допълващи се Сили на Създанието. Там вече отпада ролята на първичния и на аналитичния ум – всичко е Съзнание, което ще рече, че всяка частица, участваща в Сътворението, знае всичко за всички явления и процеси, ставали, ставащи и съществуващи като проекция за бъдещето. Но това е възможно само

на изключително високото ниво на свръхсъзнанието. Сега ние преминаваме през своя земен живот и се учим да живеем, учим се да разбираме себе си и света, в който сме се родили. Ето защо ще се върнем отново към настоящите възможности на човешкия ум.

Малко по-горе казахме, че умът, когато работи според собствената си физиология, не постига пълна представа за това, от което се интересува. Какво означава умът да работи според собствената си физиология? Това означава, че функциите, които притежава умът според естеството на своята природа, претърпяват изменения в условията на земния живот. Качеството и възможностите на умствената функционалност могат да бъдат силно редуцирани, както и многократно завишени в зависимост от правилната или неправилно структурирана биоматерия. Да не забравяме, че умът работи чрез биоматерията. Неговата ефирна същност го прави сравним с духа, но умът не е дух. Въпреки това, за да се прояви, той използва биоматерията. Оттук и голямото значение на физическото и психичното здраве за правилната дейност на ума. И първичният, и аналитичният ум са напълно зависими от структурата и организацията на химичните и физичните процеси в организма, защото те определят качеството на неговата функционалност. Всичко това се отразява върху развитието на ума. Нивото на неговия интелект се проявява пълноценно в зависимост от здравословното състояние на човешкия организъм.

Интелектът на човешкия ум притежава информационната стойност на вградено и придобито знание: вградено от Създателя – Висшия Разум, и

придобито чрез личния опит, постигнат в различни животи.

Макар и това обяснение да изглежда на пръв поглед абстрактно, то беше необходимо, за да покажем връзката между ума, материята и резултата от тази връзка – развитието на умствените способности. Там, където умът е освободен от предразсъдъци и погрешни вярвания и в същото време използва като материален носител напълно здрава клетъчна структура на биоматерията, той – този ум – може да прояви истинската сила на своя интелект и чрез нея да постигне способност да използва интуитивното познание. При тези условия човешката личност може да придобие качеството интуитивност.

Интуитивността е способност на ума да осъществява духовна връзка с човешкото подсъзнание или свръхсъзнание, за да извлече оттам необходимата за конкретния случай информация. Така се стига до интуитивното познание. То е Знанието, до което умът ще достигне, навлизайки в подсъзнанието или свръхсъзнанието. За да е полезно в реалния живот, то трябва да получи своята правилна интерпретация и адаптация от човешкия разум.

В бестселъра си „Дао на физиката“ Фритьоф Капра пише:

„Абсолютното знание е изцяло нерационално познание за действителността, познание, което възниква в едно необикновено състояние на съзнанието, което може да се нарече „медитативно“ или мистично.“

И още: *„Мистиците никога не разглеждат разума като източник на своите знания, а го използват*

да анализират и интерпретират личните си мистични преживявания.”

А какво е обяснението на Капра за мистичното познание? В същата книга той пише: *„Естеството на мистичното познание е директно възприемане извън сферата на интелекта, което се постига повече чрез наблюдение, отколкото чрез мислене; чрез самовглъбяване и чрез съзерцаване.”*

Умът работи с мислите и чувствата, съзнанието създава образите, подсъзнанието възприема всичко това и го съхранява. Когато умът работи, подсъзнанието услужливо му предлага наличната по конкретния въпрос информация. Обработката на съхранената информация се осъществява чрез подбора и адаптирането ѝ към новата потребност на ума.

Всеки човек се ражда с определено количество интелектуален потенциал. Това е знанието, вложено в човешката духовна същност от Висшия Разум още при сътворението на човека. Познанието, което човешкият ум придобива в периода на земния си живот, обогатява интелектуалния потенциал на личността, стига да умее правилно да анализира и интерпретира информацията, с която работи.

В една от своите книги Дийпак Чопра пише: *„Интуицията е творческа способност, визия и пророчество.”*

Според нас, обаче, това е видимият, крайният резултат от работата на ума. Когато търси информация, свързана с миналото или настоящето, той прониква в подсъзнанието.

Подсъзнанието е енергийно-информационно средище за съхранение на всичко, което има ментален произход. Това са мислите, чувствата и създадените от

тях образи. Важно е да знаем, че такова знание (подсъзнание) съществува и на нивото на енергийно-информационното поле на Вселената.

Когато търси информация за бъдещето, умът работи чрез свръхсъзнанието, за да достигне до проекцията на вече съществуващия замисъл по конкретния въпрос. Всеки човек трябва да знае, че няма, не съществува информация за бъдещето, ако не е създаден преди това Замисъл. В Замисъла е вложена проекцията, за да се разгърне бъдещето.

Съзнанието – човешкото или Великото Съзнание – създава и съхранява идеите, намеренията, желанията, мислите и чувствата, които произтичат от конкретния замисъл за предстоящо развитие на Живота. В личен план този Замисъл представлява Програма за личностно развитие, създадена с участието на Духа и Душата в периода на тяхната подготовка за земен живот. На вселенско ниво това е Промисълът на Твореца, на Създателя.

Проекцията може да претърпи изменения, които идват от динамиката на мислите и чувствата, участващи в изпълнението на Замисъла. Затова е добре да се помни, че когато става въпрос за информация, свързана с бъдещето, винаги трябва да се предвижда известно отклонение.

За осъществяване на бъдещето, свързано с Промисъла на Твореца, конкретно влияние оказва човешкото съзнателно или несъзнателно отношение към неговото реализиране.

За Програмата за личностно развитие основно значение има разбирането на човешкия ум за произхода на Сътворението. Впрочем това разбиране формира и отношението на личността към Промисъла

на Твореца – Макропрограмата за еволюцията на Живота. Всичко тръгва от духовната връзка между човешкото и Великото Съзнание. Оттам човешкият опит черпи знание, което езотеричният писател ще нарече духовно знание, тръгналият по пътя на себепознанието ум ще говори за интуиция, а интересуваният се от съвременното развитие на науката одухотворен човешки разум ще обясни явлението като интуитивно познание.

* * *

Духовната култура учи на благородство, съобразителност, гъвкавост на мисълта, находчивост и никога на пристрастност към преследваната цел. И точно това я прави най-подходящото средство, което човешкият ум може да използва за обновяване на съвременния обществен живот. Но при едно задължително условие: присъствие на желание и стремеж у всеки човек за духовно израстване.

„ ... Никое нравствено и социално обновяване на обществото не може да се извърши без духовно прераждане и издигане, ако не на всички, поне на някои или повечето му членове.“*

А какво е характерно за съвременното човешко общество?

Едностранчиво развитие, ориентирано основно към задоволяване на материалните интереси. Размириците в света, икономическите, финансовите и социалните проблеми се дължат на бездуховното развитие на обществото. Проблемите обсебват Живота поради неумението на хората да общуват. За духовно

прераждане и издигане говорят малцина. Забравени са добродетелите. Те напълно са пренебрегнати като средства за духовно развитие. Животът дотук ни показва, че без тяхното знание не можем да създадем духовна култура, а това означава пълно отсъствие на добронамерени, доброжелателни човешки взаимоотношения. Такива отношения могат да съществуват само там, където хората търсят и укрепват духовната връзка помежду си и осъзнават присъствието на Божия Дух в човешкото съзнание. Едва тогава Духовната култура ще може да изпълни своето основно предназначение – Създател и Строител на непрекъснато обновяващ се, благороден по своето съдържание обществен живот.

---

* Проф. Иван Панчовски. „Най-прекрасният“.

ПОСЛЕСЛОВ

През цялото си съществуване човечеството е преминало различни исторически периоди, преживявало е катаклизми от различно естество – световни войни, природни бедствия, но никога проблемът за оцеляването и разумното развитие на Живота не е стоял толкова тревожно като перспектива, колкото в настоящето. Бъдещето на Живота се губи в догадки. Човешкият ум изглежда съвсем безпомощен пред проблемите на ежедневието. В същото време науката се развива с изключително бързи темпове. Новите открития правят човешкия ум смел до дързост. Но тук дързостта показва другата крайност в човешкия живот, защото се използва непочтено. Отдавна вече съвременната наука си е спечелила определението „дехуманизирана“. Причината е в научните „постижения“, които оцеляват човека със своето едностранчиво предназначение: постижения в услуга на високите печалби. Създават се новости, които са в ущърб на човешкото здраве, технологии, които увреждат природата, и така се появи проблемът с климатичните промени...

Заговори се за необходимостта от екологична култура.

Как може да се постигне екологична култура без духовно съзряло съзнание? Няма такова нещо като добродетелен вълк!!! Вълкът е хищник, защото мисли само за себе си. Той няма друга цел в живота си, освен да засити своя глад. В нашия случай това означава, че съвременната наука няма друг стремеж освен откритията и проектите, които осигуряват високи

печалби, макар и за сметка на човешкото здраве и Природата.

И какво се получава? Човекът с високо образование остава с ниска духовна култура.

Духовното невежество е причина за „смелите проекти“, които създават фармацевтичната индустрия, които създават химическите оръжия, оръжията за масово поразяване и тия, които избирателно подбират жертвите си според техния етнос. Пак духовното невежество насити океанските води с пластмасови отпадъци, а въздушното пространство с вредни газове, проникна дори и дълбоко в недрата на планетата, за да изпробва новото атомно оръжие. На духовното невежество се дължи религиозният фанатизъм и последвалите го жестоки военни конфликти. Всичко това заради неспособността на духовно незрящите да видят истината за Живота. Ще я припомним с думите на Еньо от повестта на Елин Пелин „Земя“: *„Животът без любов и лула тютюн не струва.“*

Стремежът на човешкия ум за върховенство не само над човешката природа, но и над всичко Сътворено няма аналог за разумност. Никъде в Природата алчността не е толкова ярко изразена. Човешкият ум се движи по тесните коридори на личния интерес. Богатите, влиятелните монополи не позволяват да бъдат въведени в бита екологично чистите енергийни източници. Екологичното земеделие изостава, защото не е достатъчно печелившо, злоупотребява се в медицината с трансплантацията на органи и още, и още... Защо? Защото всичко е създадено в отсъствието на духовна култура. Затова животът придоби застрашителния, уродлив образ на алчен скъперник. Но тук има много

хубава поговорка и тя казва: „*Евтини на брашното, скъпи на триците.*” Така и съвременният човек евтино продава съвест, достойнство, човешка гордост, за да спечели власт и пари. Защото парите ще му осигурят храна, лукс . . .

Някъде дълбоко, от недрата на Вечността се дочува тревожният зов:

„Животът на планетата Земя е в опасност, търсят се духовно просветени хора за неговото спасение.”

СЪДЪРЖАНИЕ

Защо физиология?.....	5
Въведение.....	7
Анатомия и физиология на духовната култура.....	8
Практико-приложна значимост на елементите съграждащи духовната култура	28
Основни функции на духовната култура.....	60
Интегралния принцип в духовната култура.....	61
Послеслов.....	185

Радка Иванова – Радея
ФИОЗИОЛОГИЯ НА ДУХОВНАТА КУЛТУРА
Българска, първо издание
Константин Златев, редактор
Галя Петрова, предпечат и корица
Издателство „Хрикер”, София, 2015
ISBN 978-954-349-041-7
e-mail: radeiasvetlina@abv.bg
www.dobrodeteli.com